EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

„Mary McCarthy spunea despre personajele lui George Bernard Shaw că sînt paradoxale. Același lucru se poate afirma și despre eroii descriși de scriitoare în povestirile ei: șarlatanul care trafichează „obiecte de artă", Pflaumen cel care se străduiește să se facă simpatizat de toată lumea și, bineînțeles, Margaret Sargent. Prin urmare, cheia care explică personajul îmbracă de cele mai multe ori forma unei descoperiri cu privire la ceea ce aparent este o contradicție în firea eroului, și anume: conștiința omului care există în opoziție cu aparența lui exterioară. Așa cum a remarcat Mary McCarthy, paradoxul e etern. Această remarcă lămurește de ce povestirile ei nu se încheie cu concluzii explicite; ele se termină nu cu o certitudine, ci cu o revelație".

BARBARA MCKENZIE

Lei 4,50

84

1969

MARY McCARTHY MARGARET SARGENT ȘI LUMEA EI

CM

MARY McCARTHY

MARGARET SARGENT ȘI LUMEA EI

COLECȚIA MERIDIANE

CM

Desenul copertei: *Gabriel Constantinescu*

Mary McCarthy
THE COMPANY SHE KEEPS
Penguin Books 1965

Pia
mai 1969

Mary McCarthy

Margaret Sargent și lumea ei

Traducere de *Sarina Stănescu*

Editura pentru Literatură Universală

București — 1969

Mary McCarthy este astăzi unul dintre numele notorii în proza americană.

Născută în 1912 la Seattle, Washington, rămîne la vîrsta de şase ani orfană, amîndoi părinţii murindu-i în urma unei epidemii de gripă. Micuţa Mary şi cei trei fraţi ai ei mai mici rămîn să fie crescuţi de bunici şi mătuşi, care le impun o educaţie catolică. Amintirile din această perioadă, atît cele frumoase cît şi cele puţin plăcute, legate de bigotismul şi severitatea excesivă şi absurdă a unei mătuşi, sînt evocate în volumul *Memories of a Catholic Girlhood* (1957) *(Amintiri dintr-o copilărie catolică)*. Absolvă universitatea Vassar din New York, obţinînd diploma de licenţiată în litere. După cîţiva ani începe să colaboreze la diverse reviste şi publicaţii, printre care *New Yorker*. Publică eseuri, critică literară, cronici teatrale, iar în 1942 îi apare prima lucrare de literatură *The Company she Keeps (Margaret Sargent şi lumea ei)*, scrisă la îndemnul insistent al celui de-al doilea soţ al ei, Edmund Wilson, cunoscut critic literar, care îşi dă seama de vastele-i posibilităţi literare. Mary McCarthy povesteşte cu humor cum a început să scrie: „Eram căsătoriţi de vreo săptămînă, cînd soţul meu

îmi spuse: «Cred că ai talent literar». Şi m-a plasat într-o cămăruţă; n-a încuiat propriu-zis uşa, dar mi-a spus: «Aici să stai !» Şi am stat. M-am aşezat şi am început să scriu. A fost prima povestire pe care am scris-o vreodată: prima povestire din *Margaret Sargent şi lumea ei.*"

În 1945 şi 1948 a lucrat ca asistentă la catedra de literatură engleză a Universităţii Bard şi la Universitatea Sarah Lawrence.

Printre lucrările publicate figurează: *The Oasis* (Oaza — 1949) care a primit premiul „Horizon", *Cast a Cold Eye* (Priveşte cu răceală — 1950), *The Groves of Academe* (Boschetele Academiei — 1952), *A Charmed Life* (O viaţă încîntătoare — 1955), *Sights and Spectacles* 1937-1958 (Scene şi spectacole), *Venice Observed* (Veneţia comentată — 1956), *The Stones of Florence* (Pietrele din Florenţa — 1959), *On the Contrary* (Din contră — 1961), *Theatre Chronicles,* 1937-1962 (Cronci tratrale) şi *The Group* (Grupul — 1963). Ultima ei lucrare, apărută în 1967, se numeşte *Vietnam;* în cele o sută de pagini cît are cartea, autoarea, care a fost în Vietnam, expune, comentează şi condamnă caracterul războiului dus în această ţară, precum şi ororile săvîrşite de americani. „Cel mai rău lucru care s-ar putea întîmpla ţării noastre ar fi să cîştige acest război", spune ea.

Lucrarea pe care o publicăm, *Margaret Sargent şi lumea ei* este prezentată drept roman. Categorisirea e posibilă, întrucît nu există reguli fixe pentru definirea romanului. Avem mai curînd de-a face cu o suită de nuvele care se succed cronologic (în perioada dintre cele două războaie) şi au acelaşi personaj central: Margaret Sargent, intelectuală americană de stînga.

Roman sau culegere de nuvele, această carte de debut este remarcabilă. Cuprinde, în forma lor cea mai bună, toate caracteristicile talentului şi spiritului scriitoarei. Ceea ce izbeşte în primul rînd în scrisul lui Mary McCarthy este inteligenţa. Dar nu o cerebralitate seacă, uscată, ci o inteligenţă a relaţiilor umane, analitică, legată de sensorial şi concret. Prin inteligenţă autoarea surprinde cele mai neaşteptate, mai paradoxale, mai ascunse şi în acelaşi timp autentice resorturi şi stări sufleteşti; tonul e uşor polemic, uneori sarcastic, iar verva permanentă ascunde de multe ori grave implicaţii autobiografice şi sociale.

Prozatoare subtilă şi lucidă, Mary McCarthy reprezintă un moment semnificativ în evoluţia intelectualităţii americane.

TRATAMENT CRUD ȘI BARBAR

Nu putea suporta gîndul de a-i face un rău soțului ei. Căuta să convingă de aceasta pe Tînăr, pe confidentele ei, și, în sfîrșit, chiar pe soț. Ideea de a-i spune Lui îi frîngea pur și simplu inima, o îmbolnăvea, spunea ea. Era adevărat, și totuși presimțea că a fi o eventuală divorțată ar fi o plăcere profundă, cam în felul cum fusese cîndva situația de fată logodită. În ambele cazuri, se profila la început o curte subterană, a cărei semnificație trebuia s-o ascundă de observatorii din afară. Tăinuirea curții ce i se făcuse atunci, înainte de a se mărita, fusese totuși pur și simplu un act de superstiție, de scurtă durată. Fusese de asemeni, la urma urmei, o rezervă a ei personală, nu un pact al tăcerii. Te ferești de familie și de prieteni pentru că te temi că s-ar putea ca toată povestea să nu decurgă așa cum trebuie, s-ar putea să nu ducă de-a dreptul, cuminte, la altar. A-ți împărtăși aspirațiile ar putea să însemne, pînă la urmă, a-ți divulga eșecul. De îndată ce se ajungea la o înțelegere sigură, urma un scurt

interludiu de sfială rituală la care participau cu stîngăcie ambele părți și apoi venea Anunțarea.

Dar în cazul curții extraconjugale, fereala era prelungită de unde fusese doar efemeră, necesară acolo unde fusese o toană, conspirativă acolo unde fusese de o singură parte. Pe scurt era un lucru serios ceea ce înainte fusese diletantism. Faptul că era însoțită de sentimente de vinovăție, de un chin real și ascuțit nu făcea decît ca desfătarea să fie mai complexă și mai adîncă, șlefuind sensibilitățile și impunînd amanților o dependență reciprocă, datorită senzației de ilicit. Dar mai presus de toate, acest interludiu de fereală îi dădea, și ea recunoștea aceasta, un prilej, nemaiîntîlnit în experiența ei, de a-și exersa sentimentul de superioritate asupra celorlalți. Pentru soțul ei, credea ea, simțea numai compătimire și remușcare. Nu o amuza de fel — îi mărturisea Tînărului — să pună coarne pe capul dragului ei soț și nici o clipă nu-i apărea — spunea ea — sub chipul caraghios al soțului încornorat pe care-l vedeai la teatru (Tînărul o asigura că sentimentele lui erau la fel de delicate, că simțea pentru omul nedreptățit cel mai profund respect colorat cu stimă). Era ca și cum prin simplul act de a-și înșela soțul l-ar fi înnobilat ; era mai mult decît o datorie pentru ea să exulte de fericire, și dacă se bucura de ceva era tocmai de mîndria de a pune hățuri fericirii, de integritatea simțului ei moral care-i permitea să păstreze chiar în clipa păcatului senzația copleșitoare a păcatului și rușinii. Își rezerva sentimentele clare de superioritate pentru prietenele ei. Prînzuri și ceaiuri care fuseseră pînă atunci doar prilejuri de a omorî timpul, o simplă rutină, deveneau acum aventuri periculoase și dramatice. Numele Tînărului era ca o minge luminoasă, explozivă, pe care o arunca din cînd în cînd în aceste *tête-à-tête*-uri între femei. Discuta despre el ca despre un prieten al familiei, făcea presupuneri asupra prietenelor ce le-ar avea, îl ataca sau îi lua apărarea, îl diseca, păstrînd o privire limpede și impersonală, o voce lipsită de orice emoție, o atitudine amuzant detașată. *În vreme ce tot timpul...!*

De trei ori pe săptămînă, și chiar mai des, la prînz sau la ceai, aluneca astfel tremurînd pe marginea amețitoare a pericolului de a se da de gol, antrenîndu-și partenerii într-un joc de moment ale cărui reguli și riscuri nu le cunoștea decît ea. Aparițiile în Public îi dădeau satisfacții și mai mari. Să-l întîlnească, cu premeditare, în casa unui prieten, și să mimeze surpriza, să prindă nota justă a rolului de tînără matroană afectuoasă la cocktailuri, să-l trateze drept „escorta mea“ la teatru în timpul pauzelor — toate acestea erau triumfuri de regizor de teatru, mai greu de executat, cerînd o mai mare încordare a nervilor decît mesele și ceaiurile, pentru că implicau *doi* actori. Privirea lui prea arzătoare trebuia abătută în grabă ; modul exagerat de conștiincios în care-și interpreta rolul trebuia trecut în contul registrului ei de dragoste, anticipînd socoteala îngăduitoare din intimitate.

Imperfecțiunile reprezentației date de Tînăr, ei, bineînțeles îi plăceau. Nu pentru că impetuozitățile — gîndea ea — stîngăciile lui îi demonstrau sinceritatea pasiunii și nici pentru că dovedeau cît era el de nou în acest joc al legăturii amoroase, ci mai curînd pentru că din această comparație se vădea mai bine înaltul rafinament al propriei ei performanțe. „Ar fi trebuit să mă fac actriță", îi spunea ea veselă, sau să fiu soția unui diplomat, sau o spioană internațională", în timp ce el o aproba admirativ. De fapt, ea se îndoia că ar fi putut fi vreodată actriță, conștientă de faptul că găsea mai amuzant și mai agreabil să interpreteze propriul ei rol decît vreun personaj creat de un dramaturg. În aceste reprezentații intime, își expunea propria ei fire cu multe fațete, iar publicul, limitat din păcate la două persoane, putea aplauda atît talentul ei interpretativ cît și complexitatea ei intrinsecă. În plus, aceasta era o piesă în care datele erau reale, iar pedeapsa pentru o replică greșită sau o intrare nepotrivită era, cel puțin la prima vedere, de neconceput.

Îl iubea, o știa, pentru neîndemînarea lui ca actor, pentru că accepta cu docilitate instrucțiunile ei tandre, simulat aspre. Aceste sentimente de superioritate se alimentau nu numai din credulitatea prietenelor, ci și din slăbiciunile comice ale caracterului amantului ei, ca și din vulnerabilitatea poziției lui. În această privință în special se simțea regină în stup.

Aparițiile în Public nu erau exclusiv duete — căpătau uneori formă de trio. În aceste ocazii, grija binevoitoare și studiată ce o arăta întotdeauna față de simțămintele soțului serveau un dublu scop. Arbora o atitudine de soție supusă, un atașament conjugal demonstrativ, își presăra conversația cu „dragule" și o puncta cu mîngîieri și strîngeri de mîini, pînă ce soțul ei nu-și mai încăpea în piele de fericire, iar amantul se contracta dureros văzînd cu ochii. Tînărul nu avea posibilitatea revanșei. Aceste demonstrații de afecțiune erau sancționate de lege, de uzanță și obișnuință ; făceau parte din rolul ei de soție și nu puteau fi condamnate sau judecate de un tînăr necăsătorit. Erau provocări evidente, dar nu puteau fi numite astfel, și Tînărul prefera să nu vorbească despre ele. *Dar ea știa...* Deși era conștientă de intențiile sadice ale acestor demonstrații nu-i era rușine, o rușine ca aceea, alambicată, pe care o resimțea uneori pentru lovitura ce se pregătea s-o dea soțului. Pe de o parte simțea că erau pedepse pe deplin meritate de Tînăr pentru nedreptatea ce-o făcea soțului și că, aplicîndu-le ea însăși, proceda așa cum trebuie atît ca judecător, cît și ca acuzat. Pe de altă parte se credea justificată să joace rolul de soție iubitoare, oricare ar fi prejudiciile aduse ego-ului amantului pentru că într-un fel era chiar o soție iubitoare. Ea avea aceste sentimente, nu înceta să-și spună, chiar dacă le exploata sau nu.

Cu timpul, însă, refuzul de a-și răni soțul, ca și solicitudinea pentru orgoliul lui fură de-

pășite de convingerea interioară că intriga ei amoroasă trebuia să evolueze spre stadiul următor, ce-i era hărăzit. Posibilitățile de femeie curtată în secret fuseseră epuizate ; sosise vremea Anunțării. Ea și Tînărul începură să-și spună unul altuia, într-un stil cam literar și pe nerăsuflate, că Situația Era Imposibilă și că Lucrurile Nu Mai Puteau Continua Astfel. Pretinsul înțeles al acestor lamentări agitate era că, în condițiile existente, nu se puteau vedea suficient, că orele petrecute împreună erau prea scurte și perioadele de despărțire prea greu de suportat, că întreaga poveste cu înșelarea soțului li se părea din punct de vedere moral dezgustătoare. Poate că Tînărul credea cu adevărat aceste lucruri ; ea nu. Pentru prima oară înțelegea că virtutea căsătoriei ca instituție rezidă în caracterul ei public. Coabitarea intimă, prelungită, e plicticoasă, conchise ea. Oricît de plăcută e izolarea, oricîte calde delicii îți procură plăcerea de a avea un secret, o poveste de dragoste ajunge pînă la urmă la un punct cînd are nevoie de strălucirea publicității ca să reanime interesul protagoniștilor. Așa se explică, gîndea ea, seratele de logodnă, nunțile fastuoase, ceremoniile cu pompă la biserică, darurile, recepțiile. Erau pur și simplu niște trucuri girate de societate prin care amanții deveneau obiect de discuție. Valoarea ca bîrfă a unui divorț și a unei recăsătoriri era evident incomparabilă cu cea a unei simple logodne, și acum ea era pregătită, ba chiar nerăbdătoare, să audă Ce Va Spune Lumea.

Mesele, ceaiurile, Aparițiile în Public începeau să devină monotone. Nu era destul, la urma urmei să fii o Femeie Cu Un Secret, din moment ce în ochii prietenilor erai o femeie fără secrete. Fericirea de a avea un secret reclama, pe scurt, actul de a-l spune, și ea aștepta cu nerăbdare acele : „Draga-mea-n-aș-fi-bănuit, Credeam-că-tu -și-cu-Tom-erați-atît-de-fericiți-împreună ; Cum de-ai-păstrat-atît-de-bine-ascuns-secretul" cu care prietenele ei intime vor întîmpina anunțarea. Un public de doi oameni nu o mai mulțumea ; avea nevoie de o scenă mai mare. Mai întîi experimentă, cam timid, pe două-trei dintre cele mai apropiate prietene, conjurîndu-le să păstreze secretul.

„Tom nu trebuie să afle decît de la mine", declară ea. „Ar fi prea îngrozitor pentru orgoliul lui dacă ar auzi după aceea că tot orașul știa înaintea lui. Așa că nu trebuie să-i spui, nici mai tîrziu, că ți-am mărturisit ție azi. Simțeam nevoia să vorbesc cu cineva."

După asemenea întîlniri alerga la un telefon public ca să-i redea Tînărului conversația în esență.

„A fost, bineînțeles, surprinsă, îi relata ea întotdeauna cu o mică explozie de triumf, dar zice că e minunat." *Gîndeau ele însă într-adevăr astfel ?* Nu putea fi sigură. Se putea oare ca aceste camarade de distracții, cele mai bune prietene ale ei, să aibă o anumită rezervă, să o judece în tăcere ?

Ce păcat, gîndea ea, că era atît de sensibilă la părerea opiniei publice. „N-aș putea într-a-

devăr să iubesc un bărbat — își zicea ea — dacă toată lumea nu l-ar socoti minunat." Toată lumea părea să-l placă pe Tînăr, desigur. *Şi totuşi*... Devenea panicardă. Bineînțeles, bunul simț îți spune că nimeni nu poate fi admirat de toată lumea. Şi chiar dacă un bărbat ar fi disprețuit de toată omenirea nu ar fi oare un fel de noblețe sfidătoare să-l iubești în ciuda întregii lumi ? Ar fi, fără îndoială, dar ar fi o categorie de eroism la care ea nu putea fi solicitată, căci Tînărul era popular, era invitat peste tot, dansa bine, avea maniere agreabile, se comporta ca un intelectual, Dar nu cumva era *prea* amabil, *prea* săritor ? Nu cumva acesta era motivul pentru care prietenele ei păreau să-l critice în tăcere ?

Cam pe atunci în relațiile ei cu Tînărul își făcu loc o umbră de acreală, care se strecura în dojenile ei îngăduitoare, și îi era din ce în ce mai greu să se controleze și să nu lase ca nerăbdarea simulată să devină reală. Căuta cu lumînarea petele negre din caracterul lui și le sfredelea cu aceeași neîndurare ca un dentist o măsea cariată. Era posedată de un didacticism tiranic : nici un truism al lui, nici un clișeu, nici o glumă nesărată nu scăpa cenzurii ei rigide. Şi oricît se străduia să-și păstreze ținuta de profesoară fermecătoare, Tînărul, vedea ea bine, începea să se alarmeze. Se temea că el, înspăimîntat și nedumerit, e gata să fugă. Se pomeni urmărindu-l, supraveghindu-l, cu un interes impersonal, făcînd tot felul de presupuneri cu privire la atitudinea ce o va adopta

el și se simți ușurată, dar și puțin dezamăgită, cînd deveni limpede că el îi atribuia duritatea situației încordate și că era hotărît să se mențină pe poziție.

Sosise clipa cînd trebuia să-i spună soțului. Prin acest unic gest, cathartic, gîndea ea, se va elibera de îndoielile și anxietățile ce o asediau. Dacă soțul va încerca să critice caracterul Tînărului, ea va putea răspunde acuzațiilor și, în același timp, să nu le ia în seamă ca fiind provenite din gelozie. Cel puțin din partea soțului aștepta favoarea unui atac deschis, la care putea riposta cu apărarea ei gata pregătită, ce-i stăruia tot timpul în minte. Şi mai avea o curiozitate teribilă, copilărească, față de Cum Va Reacționa Soțul ei, o curiozitate pe care o lua, din decență, drept o teamă justificată. Confidențele făcute pînă atunci prietenelor i se păreau niște palide repetiții generale față de suprema mărturisire ce era pe cale s-o facă. Poate că acesta era momentul culminant înspre care se îndreptase toată povestea, pentru această clipă se urzise toată intriga. Aceasta ar fi încercarea hotărîtoare pentru dragostea soțului, expresia ei finală, rotundă, chintesența ei. Atunci cînd trăiești cu un bărbat, nu simți niciodată, își spunea, întreaga forță a dragostei lui. Îți este dată în rații, treptat și într-o stare impură, amestecată cu toate celelalte elemente ale existenței cotidiene, astfel încît abia de ești conștientă că o primești. Nu există un punct unic în care să se concentreze ; se fărîmițează în trecut și în viitor pînă ce îți apare ca o pe-

liculă aproape imperceptibilă pe suprafaţa vieţii. Numai confruntată cu însăşi anihilarea ei se poate dezvălui întreagă şi, o dată înfăţişată, să cadă în categoria experienţelor încheiate.

Nu fu dezamăgită. Îi spuse la micul dejun într-un restaurant elegant, pentru că, zicea ea, lui îi va fi mai uşor să-şi controleze simţămintele în public. Cînd el ceru imediat socoteala, ea simţi o crampă de spaimă ca nu cumva într-un acces de furie sau durere, s-o lase acolo în mod demonstrativ, singură şi descumpănită. Dar ieşiră împreună din restaurant, pornind pe străzi, mînă în mînă, cu lacrimile curgîndu-le pe obraji „nestăpînite", cum murmura ea pentru sine. Apoi se duseră în parc, se opriră lîngă un lac artificial şi priviră raţele lunecînd pe apă. Soarele era strălucitor, şi ea simţea un fel de patos superb în atenţia căutată şi detaşată cu care urmăreau scena pastorală. Aceasta era, o ştia, cea mai profundă, cea mai subtilă, cea mai idilică experienţă a vieţii ei. Toate strunele firii ei vibrau, în sfîrşit. Era în acelaşi timp călău şi victimă : ea provocase durerea, dar îşi primea partea. Şi mai era, totodată, şi medic, căci dacă ea era cuţitul care lovea, tot ea era şi balsamul care putea alina rana. Numai ea putea şti toată suferinţa ce-l năpădea şi către ea se întorcea să găsească simpatia ce o avea pregătită pentru el. Pînă la urmă, deşi cu o mînă îl concedia, cu cealaltă îi făcea semn să se apropie. Îl cucerea din nou, de data asta chiar pentru un ataşament mai profund decît

îl simţise el mai înainte, îl chema să i se predea necondiţionat. Îi solicita o înţelegere totală, îi cerea compasiunea şi iertarea. Cînd, în sfîrşit, el răspunse repetatelor şi sfîşietoarelor ei „Te iubesc" strîngîndu-i mîna mai tare şi spunîndu-i cu blîndeţe „Ştiu", ea înţelese că îl cîştigase definitiv. Îl adusese la o uniune cu adevărat mistică. Căsătoria lor era împlinită.

Tot ce urmă apoi fu mai prozaic. Tînărul trebui chemat la telefon şi convocat la o discuţie *à trois*, o discuţie, spunea ea, între oameni civilizaţi, inteligenţi. Tînărul fu cam stîngaci, lăsă să-i picure chiar cîteva lacrimi ; ceea ce-i făcu pe ceilalţi să se simtă oarecum stînjeniţi, dar, la urma urmei, ce pretenţii puteai avea, îşi spuse ea. Situaţia lui era delicată : rolul lui nu stîrnea aplauze. În comparaţie cu soţul ei, care se purta atît de frumos, atît de elegant, nu se putea ca Tînărul să nu apară cam deplasat. Tînărul ar fi preferat, desigur, ca soţul să fi făcut o scenă, să fi ţipat sau s-o fi ameninţat, astfel încît el să poată juca rolul cavalerului protector. Ea însă nu-i putea reproşa soţului amabilitatea eroică ; într-un fel arunca asupra ei însăşi o lumină bună. Tînărul aştepta pare-se Să O Răpească, dar ea nu putea permite una ca asta. „Ar fi un lucru lipsit de inimă", îi şopti cînd rămaseră o clipă singuri. „Trebuie să mergem cu toţii împreună undeva."

Şi astfel ieşiră toţi trei la un local şi ea urmări cu un fel de disperare cum soţul devenea tot mai distrat, acordînd o atenţie tot mai superficială conversaţiei pe care ea o susţinea cu

atîta zel. „E plictisit“, își spunea. „Se pregătește să plece.“ Perspectiva de a rămîne singură cu Tînărul i se păru dintr-o dată insuportabilă. Dacă soțul ar fi plecat în momentul acela, ar fi luat cu el cea de a treia dimensiune care dădea adîncime întregii aventuri, abandonînd-o unei scene de dragoste plată și vulgară. Înspăimîntată, se întreba dacă nu cumva prelungise drama dincolo de limetele ei naturale, dacă nu cumva confesiunea de la restaurant și iertarea obținută în Parc nu împliniseră suficient produsul artistic, dacă urmarea cu divorțul și recăsătorirea nu ar constitui de fapt o degradare după punctul culminant. Începea să simtă că dincolo de manierele elegante ale soțului răsărea o atitudine ironică față de ea. Era cumva posibil ca el să-și fi închipuit că întorși din Parc toate vor continua ca mai înainte ? Poate că declarațiile ei solemne de dragoste îl induseseră în eroare, iar nemărginita lui tandrețe față de ea se bazase, în fond, nu pe ideea că renunța la ea, ci pe ideea că o recîștiga — fără să pună întrebări. În cazul acesta, telefonul, discuția și ieșirea împreună apăreau în ochii lui ca o *gafă* monstruoasă, o încălcare a sensibilității și bunului gust, pentru care nu o va ierta niciodată. Roși violent. Privindu-l din nou credea că citește în expresia de pe fața lui declarația : „Te-am descoperit, acuma știu cum ești“. Pentru prima oară îl simțea cu totul înstrăinat.

Cînd îi lăsă singuri, încercă decepția de care se temuse, dar și un fel de ușurare. Își spunea că e cu atît mai bine dacă el s-a rupt de ea ;

îi era astfel mai simplu să ia o hotărîre. Acum nu-i mai rămînea nimic altceva de făcut decît să împingă povestea de dragoste spre final, oricare ar fi el, și aceasta era probabil ceea ce-și dorea mai mult. Dacă sfîșietoarea comuniune sufletească din Parc ar fi persistat poate că ar fi fost tentată să abandoneze aventura pe care o începuse și să se întoarcă la rutina dinainte. Dar, privit la rece, lucrul era de neconceput. Căci dacă aventura apărea cam plată după scena din parc, reluarea căsniciei ar fi fost încă și mai plată. Dacă drama triunghiului fusese amputată prin confesiunea ei, cortina fusese acum lăsată cu o smucitură peste drama căsătoriei.

Dar, după cum se dovedi după aceea, drama triunghiului nu se încheiase prin ruptura superficială a menajului ei. Deși părăsise apartamentul soțului și o prietenă îi oferise adăpost, mai trebuia totuși să-l vadă în fiecare zi. Erau haine de împachetat, lucruri de împărțit, scrisori de dragoste ce trebuiau recitite și amintiri la care trebuiau să plîngă împreună. Mai erau din cînd în cînd și îmbrățișări pasionate, neconsumate, mai erau înduioșări și promisiuni. Și, deși ironia soțului persista, era adesea vulnerabilă. Nu era, așa cum crezuse la început, o armură împotriva ei, ci doar o sabie, ca în *Tristan și Isolda*, ce stătea în permanență între ei și impunea discreție.

Se întîlneau adesea și în casele prietenilor, deoarece ea spunea : „Ce să fac ? Știu că e lip-

sit de tact, dar cunoaştem aceiaşi oameni. Nu mi se poate cere să renunţ la prietenii mei." Aceste Apariţii în Public deveniseră mai interesante prin faptul că noii spectatori, spre deosebire de cei dinainte, cumpăraseră libretul şi cunoşteau perfect subiectul cu toate implicaţiile. Prefera, hotărît, seratele cocktailurilor, pentru că putea dansa alternativ cu soţul şi cu amantul, acompaniată de suspinele înăbuşite ale celor de faţă.

Interludiul era în acelaşi timp festiv şi sfîşietor, singurele ei momente de plictiseală fiind serile pe care le petrecea singură cu Tînărul. Din păcate, era cît se poate de evident că perioada Post-Anunţatorie nu e decît un interludiu şi prin însăşi natura ei se cerea urmată de altceva. Nu-şi putea prelungi starea civilă anormală la infinit. Era indecent şi, de altfel, lumea s-ar plictisi. Din punctul de vedere al prietenelor era bine şi frumos să întreţină un Triunghi ca ceva nou; dar să-l permantizeze era cu totul altceva. Odată se îmbătaseră toţi trei şi avusese loc o scenă, dar, deşi după aceea toată lumea a vorbit despre asta, i se păru că prietenele ei deveniră mai reci, că o priveau mai critic. Lumea începu s-o întrebe cînd are de gînd să plece la Reno. Remarcă de asemeni că soţul ei căpătase un uşor avans de popularitate faţă de Tînăr. Era desigur firesc ca toată lumea să-l compătimească şi să fie cît se poate de îndatoritoare. *Şi totuşi...*

Cînd află de la soţul ei că membrii propriului ei cerc îl înconjurau cu atenţii, că primea invitaţii la care ea şi Tînărul, în mod inexplicabil, nu erau chemaţi, se duse imediat la gară şi-şi cumpără bilet. Întîlnirea de rămas bun cu soţul, pe care şi-o rezervase pentru ultimele ore petrecute în oraş, avu loc prematur, cu două zile înainte de urma să plece. El se grăbea spre ceea ce părea a fi — se temea ea — un Vesel Week End la ţară ; nu avea decît cîteva clipe libere ; îi dori călătorie plăcută ; îi va scrie desigur. Paharul lui se golise în timp ce al ei mai era pe jumătate plin ; şedea pe scaun nervos, aplecat înainte ; iar ea îşi dădu seama că joacă rolul Bătrînului Marinar, dar demnitatea nu-i permitea să se grăbească. Spera că el va pierde trenul de dragul ei, dar nu-l pierdu. O părăsi la masă în bar şi, în seara aceea, Tînărul nu reuşi, cum spunea el, s-o scoată din apatie. Nu voia să meargă nicăieri, absolut nicăieri, spunea ea furioasă, nu voia să vadă pe nimeni, nu voia să facă nimic. „Trebuie să bei ceva", afirmă Tînărul cu aerul unui diagnostician. „Să beau, răspundea ea cu amărăciune, sînt sătulă de cît am băut. Gin, whisky, rom, ce altceva ar mai fi ?" O duse la un bar şi ea plînse, dar el îi comandă un amestec fantezist de băutură, ceva ce se chema *gin fizz* Ramos, ceea ce o mai calmă, căci nu mai băuse pînă atunci aşa ceva. Apoi apărură nişte prieteni şi băură cu toţii împreună şi ea se simţi mai bine. „Ei vezi, îi spuse Tînărul în drum spre casă, nu ştiu eu ce-ţi trebuie ? Nu ştiu eu cum să te iau ?" „Da", răspunse ea cu tonul cel mai umil şi mai feminin, dar din clipa aceea ştiu că intraseră

și ei într-un tipar, că încetaseră a fi steaua polară a unui grup social, ci doar o tînără pereche care avea o seară de omorît, încă o tînără pereche căutînd cu disperare să se distreze, întrebîndu-se dacă să meargă în vizită la o pereche căsătorită sau să intre undeva să bea ceva. De data aceasta rețeta Tînărului dăduse rezultate, dar fusese un adevărat noroc că întîlniseră niște cunoscuți. A doua sau a treia oară vor scruta în van fețele celor de la alte mese, vor comanda încă un pahar, pîndind pe furiș ușa de la intrare și, la sfîrșit, vor pleca singuri cu un aer ușor de detectat de a fi nedoriți.

Cînd, o zi și jumătate mai tîrziu, Tînărul sosi cu întîrziere ca s-o conducă la gară, fiind nevoită să alerge pe peron ca să prindă trenul, ei i se păru dintr-o dată detestabil. O va conduce la linia 125, îi declară el într-o izbucnire de galanterie, dar ea fu supărată tot drumul pentru că se temea că vor avea neplăceri cu conductorul. La linia 125, Tînărul rămase pe peron, trimițîndu-i bezele și strigîndu-i ceva ce ea nu putea auzi din pricina geamului. Făcu un gest de plictiseală, dar văzîndu-l că tresare, văzîndu-l slab și fermecător și neputincios, își duse cu repulsie mîna la buze și-i trimise o sărutare. Ceilalți pasageri urmăreau scena, era conștientă de asta, și deși privirile lor erau înduioșate și nicidecum batjocoritoare, ea se simți umilită și devenind oarecum vulgară. Cînd trenul se puse în mișcare și Tînărul începu să alerge după el de-a lungul peronului, ba trimițîndu-i bezele, ba strigîndu-i ceva nelămurit, ea se ridică și se întoarse brusc cu spatele spre fereastră, intrînd în vagonul restaurant. Acolo se așeză și comandă un whisky cu sifon.

În vagon erau vreo cîțiva bărbați care ridicară în unison privirile spre ea cînd dădu comanda, dar dîndu-și seama că erau toți între două vîrste, mici negustori care „aparțineau" vagonului restaurant tot atît de inevitabil ca și chelnerul în haină albă și ca și colecția legată în piele a ziarului *Saturday Evening Post*, nu le mai acordă nici o atenție. Se simți dintr-o dată copleșită de o senzație de depresiune și derută, fără precedent, nici dramatică și nici plăcută. În ultima jumătate de oră înțelesese cu claritate că nu se va mărita niciodată cu Tînărul și se pomeni acum scrutînd un viitor fără contur, fără nici un stîlp indicator care s-o călăuzească. Aproape toate femeile, gîndea ea, cînd sînt fete tinere nu cred că se vor mărita vreodată. Spaima de a rămîne fete bătrîne le urmărește din adolescență. Chiar dacă au succes, ele cred că nici un bărbat cu adevărat interesant nu le va dori destul ca să se căsătorească cu ele. Chiar dacă se logodesc, se tem că va interveni ceva care să strice totul. Cînd se mărită cu adevărat li se pare un fel de miracol și, după ce au fost măritate o vreme, deși retrospectiv întregul proces pare absolut firesc și inevitabil, ele păstrează o anumită mîndrie nerostită pentru minunea ce au săvîrșit-o. Pînă la urmă, însă, spaima de a nu rămîne fete bătrîne este atît

de deplin alungată, încît uită că au fost vreodată urmărite de ea şi, în acest stadiu, încep să mediteze la divorţ. „Cum de am putut uita ?" se minună ea şi începu să se întrebe ce va face.

Ar putea să-şi ia un apartament singură în Village. Ar întîlni oameni noi. S-ar distra. Dar, îşi spunea, dacă invit cîţiva oameni la cocktail, va sosi întotdeauna clipa cînd vor trebui să plece şi eu voi rămîne singură şi va trebui să mă prefac că am o altă invitaţie ca să evit momentul de stînjeneală. Dacă îi invit la cină, va fi acelaşi lucru, dar cel puţin nu va trebui să mă prefac că am o întîlnire. Voi invita musafiri la cină. Apoi, gîndi ea, vor fi invitaţiile la cocktailuri şi, dacă mă duc singură, voi rămîne întotdeauna puţin prea tîrziu, în speranţa că un tînăr sau chiar un grup mă va invita la cină. Şi dacă dau greş, dacă nimeni nu mă invită, voi suferi dezonoarea de a pleca singură, încercînd să dau impresia că trebuie să mă duc undeva anume. Vor fi apoi serile petrecute acasă cu o carte bună, cînd nu voi avea nici un motiv ca să mă bag în pat şi cînd voi veghea poate toată noaptea. Şi dimineţile cînd nu va avea nici un rost să mă scol şi cînd voi sta poate în pat pînă la vremea cinei. Vor fi cinele la cafenea cu alte femei nemăritate, la cafenea, pentru că nişte femei singure sar în ochi şi par jalnice într-un restaurant elegant. Şi apoi, gîndi ea, voi îmbătrîni.

N-ar fi făcut niciodată, reflectă cu amărăciune, pasul acesta, dacă şi-ar fi dat seama că-şi distruge toate punţile în urma ei. N-ar fi

părăsit niciodată un bărbat dacă nu ar fi avut altul care să-i ia locul. Dar Tînărul, îşi dădea seama acum, era doar un fel de miraj, şi ea se amăgise luîndu-l drept o oază. „Dacă Bărbatul — murmură ea — n-ar fi existat, Momentul l-ar fi creat." Aceasta era ceea ce i se întîmplase. Se lăsase victima unei imposturi. Dar, îşi argumentă ea cu un acces de voioşie, dacă totul e adevărat, dacă din nevoia unui al doilea soţ, unul nou, ea evocase figura unui oarecare, înseamnă că fusese poate împinsă de forţe subconştiente ca să se comporte mai inteligent decît indicau aparenţele. Poate că îndeplinea într-un soi de transă hipnotică un ritual al cărui înţeles nu-i fusese încă revelat, un ritual care cerea ca mai înainte de toate Soţul să fie eliminat din distribuţie. S-ar putea să-i fi fost destinat rolul de *femme fatale* şi pentru un astfel de personaj, orice considerente de securitate, orice măsuri de precauţie împotriva singurătăţii şi bătrîneţii ar fi nu numai filistine, ci şi nepotrivite. Poate c-o să se mărite a doua, a treia, a patra oară sau poate că n-o să se remărite niciodată. Dar, în orice caz, pentru o dragoste burgheză, cumpătată, asigurată, care cerea o plată zilnică de răbdare, toleranţă şi resemnare nu mai era potrivită. Ar fi, îşi spuse cu încîntare, un tovarăş neindicat.

Era, sau va fi curînd, o Tînără Divorţată, şi epitetul i se părea încărcat de strălucire. Hotărîrea de divorţ va fi un paşaport ce-i va conferi statutul de cetăţeană a lumii. Simţea recunoştinţă faţă de Tînărul care, în mod inconştient, o

făcuse să treacă într-o nouă viață. Privi în jur la ceilalți pasageri. Mai tîrziu va vorbi cu ei. O vor întreba, desigur, unde se duce : așa începeau de obicei conversațiile în tren. Dar era o problemă delicată ce va răspunde. Să spună de-a dreptul „Reno" ar fi fost de prost gust ; ar fi avut aerul unor confidențe acordate în mod vulgar. Dar să mintă și să spună „San Francisco", de pildă, ar însemna să se înșele singură, să-și minimalizeze importanța, să-și inducă în eroare interlocutorii, făcîndu-i să creadă că ar fi o călătoare oarecare cu o destinație banală. Trebuie să existe vreo cale de mijloc care ar oferi informații fără a avea aerul că o face, care ar sugera o *vie galante*, indicînd totuși o barieră de rezervă impecabilă. Probabil că cel mai bine — hotărî ea — ar fi să spună la început „Spre Vest" cu un aer vag, de ezitare. Apoi după unele insistențe, ar putea merge pînă acolo încît să spună „Nevada". Dar nu mai mult.

GALERIA IMPOSTORULUI[1]

Domnul Sheer își concediase stenografa ca să-mi dea mie slujba. Mă uimise atunci că renunțase cu atîta ușurință la o funcționară de profesie, căreia îi plătea zece dolari pe săptămînă, ca să angajeze o amatoare cu unsprezece, dar acum îmi dau seama că îi datora probabil bani. De cîteva ori, în cursul acelei veri, venise la expoziția noastră o fată blondă, prost machiată, într-o rochie de culoare închisă, șifonată în talie de căldura din acele zile și de continua ședere pe scaun. Patronul purta cu ea conversații în șoaptă în vestibul și pînă la urmă fata pleca. Mai tîrziu, după plecarea mea de acolo, aveam să fac și eu vizite regulate ca să-mi recuperez salariul neplătit, iar o altă fată avea să șadă la biroul meu în vreme ce eu, ca o dovadă de stimă deosebită, aveam să fiu condusă în sala interioară de expoziție rezervată clienților. Acolo, patronul îmi vorbea în șoaptă și uneori îmi strecura în mînă, ca și cum ar fi fost ceva de rușine, o hîrtie de cinci dolari împăturită

[1] Un capitol din memoriile începute de eroină.

strîns. După nenumărate vizite, am reuşit să adun, cu ţîrîita, tot ce-mi datora, dar cazul meu era o excepţie. Metoda obişnuită a domnului Sheer de a trata cu creditorii era pur şi simplu de a se dispensa de serviciile lor. Metoda dădea rezultate destul de bune cu toată lumea, afară de societatea de telefoane, căci, dacă există o mulţime de proprietari, negustori de hîrtie şi fotografi, nu exista decît o singură *American Tel. and Tel.*

Mister Sheer era nemaipomenit de descurcăreţ în probleme financiare. El a fost cel care m-a învăţat cum se face rost de o limonadă gratuită pe o zi de caniculă. Intri în Automat (există unul aproape, peste drum de clădirea noastră) şi culegi cîteva felii de lămîie, puse de obicei pentru băutorii de ceai lîngă robinetul de ceai. Apoi îţi torni un pahar de apă de la gheaţă, storci lămîia, adaugi zahăr luat de la o masă şi amesteci.

Domnul Sheer era negustor de obiecte de artă ; un bărbat înalt, cu ochi spălăciţi, deţinătorul a două costume de haine şi numeroase necazuri. La administraţia clădirii, la parter, era înregistrat drept *Galeriile Savile*, plural evocator al unui şir nesfîrşit de încăperi strălucind de reflexul colecţiilor expuse. Ca şi domnul Sheer însuşi, acest plural era imaginar, înaripat de ambiţii, dar înşelător. În realitate *Galeriile Savile* se compuneau din două cămăruţe întunecoase şi îmbîcsite, al căror aspect posomorît era accentuat de draperiile grele de catifea roşie-rubinie şi verde-fumurie, care atîrnau din plafon

pînă-n duşumea cu scopul de a ascunde goliciunea pereţilor. Mai exista o încăpere şi mai micuţă, fără draperii şi avînd de aceea un aer mai vesel, dar acolo era biroul ce adăpostea stenografa şi ajutorul negru, şi tot acolo se ţineau rechizitele, registrul fiscal şi dosarele de afaceri — şi uneori se încropea modelul pentru o miniatură în lucru.

Căci Galeria domnului Sheer era unică dintr-un anumit punct de vedere. În prima zi petrecută acolo, mă zgîisem, plină de speranţă, la colecţiile sărăcăcioase de odăjdii preoţeşti, bibelouri de porţelan, ceasornice, statuete de bronz, fildeşuri, argintărie veche şi porţelanuri şi am văzut doar rămăşiţele unor magazine de consignaţii din strada 59. Într-un colţ, într-o vitrină de sticlă, erau cîteva coliere din granate, nişte cercei din filigran de argint italian şi un inel cu un safir dubios într-o montură demodată. Pe pereţi atîrnau cîteva tablouri decolorate din şcoala Hudson River şi alte cîteva vederi de prost gust din Veneţia, care, după cum aveam să aflu mai tîrziu, fuseseră semnate chiar de domnul Sheer cu vreun nume italienesc ce-i venise în minte. (Aşa cum spunea el, această practică nu era prea condamnabilă : clientul se simţea mai bine văzînd *un* nume pe tablou şi, la urma urmei, nici nu le atribuia lui Rafael). Dar în dimineaţa aceea cum nu ştiam încă nimic despre domnul Sheer, priveam acele obiecte lipsite de strălucire (mă aşteptam să găsesc ceva mai măreţ, mai artistic, mai „interesant“) şi ochii mi se umplură de lacrimi

întrebîndu-mă cum să spun familiei și prietenilor mei ce slujbă plicticoasă am. Atunci am remarcat mirosul.

— Cîini, spuse domnul Sheer. Îți porți cîinele pe mînecă.

Holbai ochii la el. Se duse în biroul din fund și se întoarse cu o cutie de bijuterii în care se afla o pereche de butoni de manșetă din cristal. Îngropați în cristal, se zăreau o pereche de cîini scoțieni minusculi. „Sînt adevărate portrete", spuse domnul Sheer. „Le facem chiar aici în galerie. E ceva mai nou decît monograme." Îi scoase din cutie, ca să-i pot privi mai bine. „Nu-i așa că e o piesă frumoasă de artizanat ?" mă întrebă. Fața i se lumină în timp ce pronunța cuvintele „Privește la hăinuța asta. Se poate vedea fiecare fir de păr." Artistul, îmi explică el, era un francez mai bătrîior care, înainte de război, făcuse miniaturile *tuturor* cîinilor Kaiserului, o realizare asupra căreia domnul Sheer nu omitea niciodată să stăruie în scrisorile comerciale ce le dicta. Nu înțelesei cît de mult însemna aceasta pentru domnul Sheer pînă în clipa cînd, într-o zi, îi sugerai să omitem paragraful cu Kaiserul într-un răspuns ce-l redactam. A fost singura dată cînd s-a supărat pe mine. Mi-am dat seama atunci că nu numai talentul lui Monsieur Ravasse îl determinase pe domnul Sheer să-l trateze, singurul dintre colaboratorii săi, cu un respect umil, să-l plătească, să-i asculte dojenile, să-i ceară sfatul. Fără îndoială munca lui Monsieur Ravasse stîrnea admirația domnului Sheer — fiecare pereche de butoni, fiecare broșă reprezenta pentru el un nou miracol — dar mi-e teamă că miracolul și mai mare se petrecea în capul domnului Sheer : căzuse pradă propriului său negoț și, în mintea lui, Monsieur Ravasse ajunsese să fie înlocuit cu Kaiserul însuși.

Oricum, din punct de vedere comercial, Monsieur Ravasse era, efectiv, singurul nostru capital și pe aceste cristaluri cu cățel, executate la comandă, se baza afacerea domnului Sheer în vara cînd am lucrat la el. Nu se realizau mari beneficii de pe urma lor și execuția era legată de o mulțime de inconveniente, dar erau singurele noastre articole ce-i tentau pe oamenii bogați care, la Long Island, în New Jersey, în Adirondacks sau în Canada își simțeau viața goală. În scrisorile ce mi le dicta domnul Sheer, toate piesele noastre erau descrise drept Chilipiruri Extraordinare, Sacrificii, Ocazii Excepționale, Investiții Minunate În Special În Asemenea Vremuri. Dar rareori bogătașii credeau. Oricît ar fi insistat domnul Sheer că „o ocazie ca asta s-ar putea să nu se mai ivească niciodată", numai atunci cînd era vorba chiar de cîinele persoanei în chestiune argumentul avea greutate. O tapițerie din secolul al XVII-lea va exista și cînd vremurile vor fi mai bune (dacă vor mai fi) ; puteai să-ți permiți să aștepți și să plătești atunci chiar ceva mai mult. Dar cîinele putea să moară, sau artistul bătrîn, care, la urma urmei, trăia încă

de pe vremea lui Ludovic Napoleon, ar putea el însuşi să moară. Aşa că poate era mai bine să te grăbeşti, cum te îndemna domnul Sheer, să profiţi-de-această-ofertă-deosebită.

În cursul acelei veri, am fabricat cîţiva Bedlingtoni, un Scot terier, doi terrieri irlandeji albaştri, cîţiva cîini ciobăneşti germani şi chiar un chihuahua, care, fiind el însuşi o miniatură, s-a dovedit, după părerea domnului Sheer, cel mai puţin interesant dintre toate modelele noastre. Am purtat de asemeni tratative îndelungate cu o doamnă care avea treizeci şi unu de prepelicari pitici, dar nu a căzut la înţelegere cu domnul Sheer asupra preţului (doamna considerînd că numărul cîinilor o îndreptăţea la un rabat) şi pînă la urmă proiectul a fost abandonat.

Cîinii care soseau de la Long Island sau New Jersey nu ne dădeau prea mare bătaie de cap. Soseau cu îngrijitorii lor, pozau cîteva ore şi apoi plecau acasă pînă a doua zi. Bineînţeles, miniaturile trebuiau refăcute cel puţin o dată, căci stăpînii aveau întotdeauna impresia că nu a fost suficient pusă în evidenţă valoarea căţeilor, dar aceasta era o chestiune relativ simplă. Ceea ce ne dădea cu adevărat bătaie de cap erau cîinii din afara razei în care se foloseau abonamente locale de tren. Un asemenea cîine sosea de obicei cu expresul, închis într-o cuşcă şi înfometat ca un lup. Se făcuseră, desigur, aranjamente cu însoţitorul trenului ca să-l hrănească pe drum, dar cît am putut constata, cîinele nu era niciodată hrănit. Noi aduceam cuşca în încăperea din spatele galeriei, o deschideam şi animalul se repezea şi mă muşca de picior. Un Scot terier ţîşnise odată ca o ghiulea neagră de tun şi de atunci a rămas ca turbat. Cîinii ajungeau mai întotdeauna într-o stare atît de proastă, încît aveau nevoie de tratamentul îndelungat al unui veterinar, înainte de a-i putea pune să pozeze. Scot terierul n-a fost niciodată în stare să pozeze. L-am ţinut în birou multă vreme, încercînd să-l potolim, dar n-a ajutat la nimic şi, după ce, pînă la urmă, a muşcat-o pe amanta roşcată a domnului Sheer, l-am trimis înapoi stăpînului său, care ne-a ameninţat că ne dă în judecată pentru cele întîmplate.

Dar în ciuda acestor neplăceri, a tensiunii nervoase şi a cheltuielilor, în ciuda mirosului şi a profitului extrem de mic, aproape întodeauna se afla cîte un cîine în biroul meu, care mînca cea mai aleasă carne, în vreme ce domnul Sheer nu avea cu ce prînzi. Pe măsură ce înaintam în vară, mirosul cîinilor se amesteca cu mirosul acru, mucegăit, al draperiilor de catifea, cu mirosul personal al tînărului negru, care lucra la noi, cu mirosul celor două costume de haine ale domnului Sheer, îmbăţoşate de transpiraţia uscată, pînă ce propria noastră piele ajunsese să fie îmbibată de mirosul galeriei, şi, chiar afară, pe stradă, purtam cu noi un miros specific, profesional.

Bani nu cîştigam. În ciuda comenzilor de cristale cu cîini, nici măcar nu reuşeam s-o scoatem la capăt. Chiar în a doua zi de slujbă, cînd

am sosit la birou, dădui de un bărbat solid, cu o insignă, care prindea un anunţ pe uşă. Anunţul suna : LICITAŢIE PUBLICĂ ASTĂZI.

Mi-am scos cheia şi am spus politicos :

— Nu ştiam că astăzi se va ţine o licitaţie.

— Serios ? se miră individul. Atunci poate că vreţi să plătiţi aceşti patruzeci şi trei de dolari şi optzeci de cenţi ? Şi-mi vîrî în ochi un document.

— Vreţi să spuneţi, îi zisei eu, că e o datorie ?

— Nu glumi, fetiţo ! îmi răspunse individul. Eu sînt portărelul !

Începui să vorbesc foarte repede, spunînd că sînt sigură că domnul Sheer nu ştia despre aceasta, că e probabil o neglijenţă, că el trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta, şi să-l aştepte pînă vine. Dar în hol apăru încă un bărbat, care începu să-l ajute să prindă anunţul, şi singurele răspunsuri ale portărelului erau doar în bătaie de joc şi nici nu mi se adresa mie, ci ajutorului său, care îl găsea foarte spiritual. Am intrat în biroul meu, mi-am lăsat capul pe maşina de scris şi am început să plîng.

Dintr-o dată mă pomenii cu portărelul aplecat spre mine şi punîndu-mi o mînă pe umăr.

— Pentru numele lui dumnezeu, nu plînge ! De ce eşti necăjită ? Cetăţeanul ăsta e iubitul dumitale ?

— Nu, suspinai eu.

— E rudă cu dumneata ?

— Nu.

— Atunci, de ce dumnezeu plîngi ?

— Pentru că nu sînt obişnuită să mi se vorbească în felul acesta.

Îşi lăsă mîna în jos, uimit. Apoi ieşi şi scoase anunţul.

— Crezi că individul va plăti ?

— Da.

— E-n regulă. Ai grijă să aducă banii la biroul meu, la orele patru fix.

Cei doi plecară, luînd anunţul cu ei.

Domnul Sheer se strecură în birou pe la amiază, cu un aer temător. Mă aşteptam să-mi împărtăşească indignarea faţă de samavolnicia legii, dar el părea să fie mai curînd de partea portărelului. Ascultă, cu uimire, ceea ce i-am povestit, apoi rîse uşurat şi-mi strînse mîna de cîteva ori, spunîndu-mi că voi fi o secretară grozavă.

— Dar trebuie să plăteşti banii imediat, îi spusei.

— Da, răspunse el vag.

În orice caz l-am cicălit atîta pînă ce a dat cîteva telefoane, în biroul din fund, cu uşa închisă. Apoi a plecat, iar portărelul nu s-a mai întors, aşa că, probabil, datoria a fost achitată.

Domnul Sheer revenea adesea în conversaţiile sale la vizita portărelului. Avea credinţa era evident că această întîmplare marca o cotitură în cariera lui. După cum mi-am dat seama mai tîrziu, el aşteptase, fără îndoială, vizita portărelului şi afişul lui, încercase peste tot să facă rost de bani şi nu reuşise. De aceea nici nu apă-

ruse la birou pînă la amiază, căci în fața unui pericol domnul Sheer dispărea întotdeauna. Se resemnase să-și piardă afacerea și o dată cu ea și prestigiul. Se și văzuse condamnat, aruncat înapoi în bezna cumplită din care se ridicase, înapoi printre declasați, unde un faliment, un sechestru sau o condamnare la închisoare nu reprezenta un stigmat. Își și acceptase soarta cînd, deodată, descoperi că i se acordase un răgaz ca prin minune în ceasul al doisprezecelea. I se mai dăduse astfel o șansă și o dată cu ea se stîrnise un vînt nou care-i dăduse posibilitatea să realizeze cu ușurință, prin cîteva telefoane, ceea ce fusese imposibil timp de săptămîni de zile — achitarea unei datorii de patruzeci și trei de dolari și cîțiva amărîți de cenți. După aceasta, domnul Sheer se agăță de respectabilitate cu mai multă hotărîre, căci era convins că de data asta nu-i mai poate fi smulsă dintre degete.

Oricît de neatrăgătoare, oricît de ridicolă putea părea galeria lui pentru lumea rafinată, în ochii domnului Sheer aceste încăperi cu draperiile lor întunecate de catifea, cu vasele de porțelan și statuetele lor, cu patrafirele murdare atîrnînd din tavan, cu scaunele rococo și divanul adînc acoperit cu catifea întruchipau dubla realizare a unui vis. Încă din copilăria petrecută în vest iubise, cum zicea el, cîinii și cultura. Trăia acolo în San Francisco un om bogat, ai cărui cîini îi avusese în grijă și a cărui pajiște o stropise. Din cînd în cînd i se dăduse voie să privească frumoasa bibliotecă a acelui bogătaș, care conținea, declara el cu o venerație de neuitat,

„toate lucrurile acelea minunate despre Shakespeare și viceversa". Astăzi, ca și atunci, cîinele era calea naturală cea mai scurtă către cultură, și domnul Sheer nu sesiza nici o inadvertență între luxul ponosit al reședinței lui și simplitatea celor mai strălucitoare avuții ale sale.

Începuse ca traficant de băuturi alcoolice curînd după introducerea Prohibiției. Poate stătuse și la închisoare (relatările despre trecutul său erau întotdeauna vagi și contradictorii), dar în orice caz părăsise comerțul cu băuturi ca să devină ajutor de veterinar. După o scurtă perioadă ca impresar al unui boxer, își cumpărase o micuță crescătorie de cîini, iar de curînd avansase de la vînzarea cîinilor la vînzarea miniaturilor acestora. Într-o zi îl cunoscuse la crescătoria lui de cîini pe Monsieur Ravasse și acesta îi inspirase ideea de a deschide un magazin de bijuterii, în care rolul principal să fie deținut de cristalurile cu cîini. Imaginația se aprinsese totuși mai puțin la gîndul pietrelor ce urma să le negocieze, cît la gîndul ceasurilor, fildeșurilor sculptate, vaselor bisericești, statuetelor de porțelan — toate acele excentricități scumpe și bizare ce se învălmășesc la marginea negoțului cu bijuterii ; și nu după mult timp firma *I. F. Sheer, Bijutier* se transformă în *Galeriile Savile*. Galeria era cea mai puțin rentabilă dintre toate afacerile lui, dar îi era mai dragă decît oricare. Avîntîndu-se în comerțul cu articole de lux cu un singur țel în minte, ajunsese la un punct unde Oamenii Bine, care fuse-

seră cumpărătorii lui, urmau acum să devină clienţii lui — numai dac-ar reuşi să-i convingă să cumpere.

Căci dacă domnul Sheer iubea cultura, iubea şi banii, şi nu izbutea să separe una de alta în mintea lui (propietarul acelei biblioteci fusese un om bogat). Într-adevăr, uneori era greu de spus dacă iubea cultura pur şi simplu ca însemn al bogăţiei, sau dacă o iubea sincer pentru ea însăşi. Îi plăceau artele frumoase, îi plăceau cuvintele alese şi mă plăcea pe mine, dar explicaţia nu era oare faptul că simţea că eu îl puteam ajuta să devină un gentleman prosper ? Nu sînt sigură. Nu reuşea niciodată să folosească corect cuvintele alese şi de-abia de putea deosebi un Cellini de un Remington ; dar exista desigur un fel de integritate chiar în această lipsă de gust.

Era cu adevărat mîndru de colecţia lui ; admira totul fără nici o deosebire. Dacă n-avea nimic de făcut, se plimba prin galerie studiind piesele. Cînd nu se mai putea stăpîni, mă chema din biroul meu şi, întinzînd degetul spre un canal sau un colţ înfrunzit dintr-un tablou, exclama : „Nu-i aceasta o bucată minunată de pictură ?“ Sau despre un vas : „Vino-ncoace, domnişoară Sargent, şi priveşte smalţul acesta !“ Totul i se părea minunat.

Avea o adoraţie pentru orice fel de invenţie ; cutii cu fund dublu, ceasuri cu cuc, miniaturi ovale din şcoala lui Boucher care se deschideau dacă apăsai pe un buton, dînd la iveală o scenă pornografică. Îi plăceau micile statui care deveneau fîntîni, puşculiţe din epoca Victoriană care semănau cu cuiburi de păsărele, pasărea apucînd banul în cioc şi vîrîndu-l în puşculiţă cînd apăsai pe pîrghie. Iar suprema ingeniozitate era pentru el extraordinarul *trompe l'oeil* al artei însăşi care făcea ca un canal pictat să arate leit ca un canal adevărat, iar o statuie de bronz să semene cu un om. Nu gusta arta modernă sau linia modernă (deşi ştia că sînt distinse) ; îl uimea şi îl contraria faptul că se fabricau suporturi de cărţi care arătau pur şi simplu a ceea ce erau. Întreaga concepţie a funcţionalităţii i se părea odioasă, căci dacă arta era în ochii lui un splendid joc de încredere, artistul care nu-şi înşela într-un fel sau altul publicul i se părea un soi de agent provocator, un trădător de clasă superioară.

Băiatul negru care lucra pentru noi avea cu mult mai mult gust, şi el şi cu mine formam în biroul din fund o Ligă a Cunoscătorilor, apreciind obiectele noi pe măsură ce soseau. Dar astfel de aprecieri, indiferent dacă veneau de la mine, de la băiatul negru, de la un alt negustor sau de la un cumpărător, nu făceau decît să-l supere pe domnul Sheer. Îi dădeau impresia de lipsă de loialitate nu numai faţă de afacerea lui, dar şi faţă de arta însăşi. Şi i se păreau şi nefireşti ; le suspecta întotdeauna de un mobil ascuns. Un alt negustor încerca, evident, să distrugă afacerea domnului Sheer din motive de concurenţă ; băiatul negru se făcea nesuferit pentru că nu i se plătise salariul ; clientul avea o prejudecată împotriva genului respectiv ; iar eu eram o stu-

dentă căreia i se împuiase capul cu preferințe capricioase pentru linia modernă.

S-ar putea ca numai mîndria posesiunii să fi colorat viziunea domnului Sheer ; obiectele ce-i aparțineau, fiind toate o expansiune a personalității lui, ocupau, de aceea, un loc egal în inima sa. Deseori, mergînd de-a lungul străzii 57, mi se întîmpla să văd o tapiserie care, după părerea mea, nu se distingea de una ce-i aparținea domnului Sheer, dar el se oprea și-l auzeai comparînd cele două în defavoarea celei din vitrină. Întotdeauna îi răsuna însă în voce o anumită neliniște, provenind din faptul că simțea că în realitate era la fel de frumoasă ca și a lui.

În orice caz, dacă orgoliul de proprietar îl însuflețea pe domnul Sheer, orgoliul acesta era, în mod caracteristic, neîntemeiat, avînd în vedere că proprietatea era factice. Descoperisem că domnul Sheer nu poseda nici unul din obiectele pe care le expunea ; de fapt, cel puțin în ce privește artele ornamentale, nu posedase, în afară de un ac de cravată, nimic în viața lui.

Galeria lui se compunea din obiecte luate „în consignație“ de la alți negustori. Unele fuseseră oferite ; cîte un negustor avea vreun bibelou demodat sau vreun obiect adus înapoi, pe care se plictisise să-l tot ofere clienților săi, și atunci îi promitea domnului Sheer un comision ca să-l plaseze. De altele făcuse rost prin vreun șiretlic. Auzind de existența vreunei frumoase podoabe de jad domnul Sheer se prefăcea că are un client care dorea chiar o asemenea piesă. Negustorul posesor îi ceda jadul și domnul Sheer îl

expunea imediat în galeria sa. Trebuia apoi să-l ducă pe posesor cu fel de fel de pretexte pînă ce se ivea un client adevărat în locul celui imaginar. Dacă nu apărea nici un client real, jadul trebuia eventual înapoiat, dar de obicei se scurgea o bună bucată de timp înainte ca domnul Sheer să se declare învins. În felul acesta își menținea galeria bine garnisită cu obiecte. Discreția excesivă și abilitatea caracteristice comerțului erau miza pe care juca domnul Sheer. Fiecare negustor era convins că doar el folosește Galeriile Savile drept canal de scurgere. Grozavă ar fi fost uimirea în cercurile din strada 59 dacă negustorii ar fi aflat că de fapt ei formaseră fără să știe o combinație care să-i asigure domnului Sheer capitalul pentru o galerie concurentă.

În ce-l privește pe domnul Sheer însuși, el avea grijă să-și învăluie toate afacerile într-o asemenea țesătură de minciuni încît, dintre toți asociații lui, numai băiatul negru, care avea sarcina să aducă și să livreze mărfurile, bănuia adevărul. Ca toate descoperirile mele în legătură cu domnul Sheer, și aceasta a fost întîmplătoare și dureroasă. El nu era omul care să facă mărturisiri și orice informație despre sine pe care o oferea fără să-i fie solicitată era cu siguranță neimportantă sau falsă. În genere, aversiunea lui de a spune adevărul era fanatică — considera că a spune adevărul oricînd, în orice chestiune, oricui, era un lucru cît se poate de periculos ; orice fapt, oricît de mărunt, oricît de nevinovat, de vreme ce e un

fapt, e mai bine să fie ascuns, faptele sînt foarte explozive. Niciodată, în tot timpul cît am lucrat pentru el, nu am aflat, de exemplu, unde locuia. Dispărea seara și se întorcea dimineața. Dacă întîrzia, clienții și creditorii trebuiau să-l aștepte ; nu exista nici un mijloc, le explicam eu mereu, de a-l găsi la telefon. Încă de la început l-am hărțuit adesea cu întrebări în legătură cu domiciliul lui și mi-a înșirat cîteva povești diferite. Mi-a spus că trăiește cu o femeie, dar bănuiam că oscilează între hoteluri de un dolar pe noapte și aziluri de noapte, și că îi era rușine să-mi spună, sau poate că dormea pe divanul din galerie, ceea ce știam că e adevărat, pentru că într-o dimineață cînd dormise mai tîrziu l-am găsit acolo într-un șort mototolit, cu părul lui cîrlionțat muiat de transpirația unei dimineți de vară. Totuși, aceste explicații, luate separat sau toate laolaltă, nu mă satisfac. Pot fi adevărate, unele sau toate la un loc, dar trebuie să fi fost și altceva.

În toată perioada aceea cît am fost în slujbă la domnul Sheer, perioadă la care mă gîndesc acum ca la un roman prost, habar n-am avut care este adevărul cu privire la galerie. Nu l-am aflat decît la sfîrșit. Dacă mi-aș fi scos din cap ideea că domnul Sheer era un negustoraș oarecare puțintel la ananghie, poate că aș fi reușit să înțeleg mai bine ceea ce se petrecea.

Totul a pornit de la o serie de telefoane din partea unui oarecare Bierman, pentru care domnul Sheer nu era niciodată acolo, dar căruia i se lăsa întotdeauna un mesaj, un mesaj atît de plin de curtoazie, dar gol de semnificație, încît era clar că acel Bierman era un caz special, poate un creditor, dar nu un creditor oarecare.

— Spune-i că am să-l sun eu peste o oră, îmi șoptea invariabil domnul Sheer. Sau dacă ieșea pentru cîteva minute, cum spunea, nu uita să-mi amintească : Dacă sună Bierman, spune-i că am să-l chem eu peste o oră.

Cum domnul Sheer nu-l suna niciodată pe Bierman și cum, pe măsură ce zilele treceau, frecvența telefoanelor lui Bierman creștea, pînă ce au ajuns să se succeadă din sfert în sfert de oră, eu am protestat că trebuia să repet mereu aceeași frază ridicolă și l-am rugat pe domnul Sheer să schimbe mesajul, să-l suprime sau să vorbească cu Bierman, care începuse să se înfurie. Dar domnul Sheer refuză. În ochii lui, fraza aceasta era o dovadă de respect pentru Bierman. A nu-i lăsa un mesaj i se părea ca și cum nu l-ar fi salutat pe stradă. În plus, fraza avea pentru el un fel de magie, pe care eu n-am înțeles-o pînă cînd nu l-am cunoscut mai bine pe domnul Sheer cu promisiunile lui. Promisiunile domnului Sheer erau un soi de monedă inconvertibilă emisă după bunul plac și ignorînd acoperirea sau cel puțin plauzibilul. El se deosebea de datornicul obișnuit care, presat fiind, oferă o promisiune în loc de numerar, căci dacă datornicul obișnuit nu este amăgit de promisiune, dar se așteaptă ca creditorul să fie, domnul Sheer se amăgea el însuși cu pro-

misiunea și nici nu se preocupa de ce ar putea gîndi creditorul. De altfel, nu numai pe creditori îi copleșea domnul Sheer cu făgăduieli aurite. Le revărsa în jurul lui ca un filantrop incorigibil. Știa de unde îmi poate face rost de o capă de hermină pe o nimica toată (nu aveam unde s-o port). Cunoștea pe cineva care l-ar putea plasa pe Elmer, băiatul negru, în spectacolul de la barul Cotton Club (Elmer era un tînăr serios care nu dansa). În mod obiectiv, nici una din aceste promisiuni nu avea nici o acoperire. Folosul lor era de altă natură. Ele acționau ca o curea de transmisie, aducînd spre lumea reală lumea imaginației domnului Sheer, uzina viselor care acționa motoarele vieții sale. Astfel, fraza ce o repetam mereu îl liniștea pe domnul Sheer în aceeași măsură în care îl înfuria pe Bierman.

Cînd tipul a început să țipe la mine la telefon, și ceea ce era mai rău din punctul de vedere al domnului Sheer, cînd a început să pomenească de avocat, domnul Sheer fără nici o tragere de inimă a abandonat formula magică. În schimb, m-a tras în biroul întunecos din fund, m-a așezat pe un fotoliu de catifea și m-a anunțat cu un aer funebru înduioșător că îmi va încredința un secret. Bierman era un giuvaergiu, mi-a spus el, și era vorba de niște diamante. Povestea s-a ramificat și a devenit mai complicată, și în zilele următoare mi-a expus diferite versiuni, dar singurul lucru cert pentru mine rămînea că Bierman era un giuvaergiu și era vorba de diamante.

Știu aceasta pentru că după puțin timp am vorbit cu Bierman personal în biroul lui.

Dar poate că și în această privință sînt prea sigură de mine, căci îmi amintesc cu neplăcere de un șiretlic prin care domnul Sheer a evitat altădată un creditor. Împrumutase o statuetă de bronz, reprezentînd o scenă de vînătoare cu niște șoimi de la o doamnă ce se ocupa cu vînzarea obiectelor de artă, și convinsese firma *Abernethie și Rich* să expună statueta într-o vitrină cu articole de vînătoare. Prin ei vînduse statueta unui amator de sport de la Long Island. Cînd doamna Martino, posesoarea, a cerut banii, aceștia fuseseră împărțiți dinainte între administratorul imobilului, furnizorul de hîrtie, fotograf și societatea de telefoane. Era adevărat că vînduse statueta, o informă el pe doamna Martino, dar nu primise încă banii. Așa o ținu în șah pe doamna Martino timp de cîteva luni, dar apoi ea începu să facă scandal și atunci domnul Sheer își dădu seama că era timpul să intre în acțiune. Se duse la firma *Abernethie* și ceru să i se împrumute un birou „ca să discute acolo cu un client". Îi dădură un birou cu o tăbliță *Vice-Președinte*. Aranjă să se întîlnească acolo cu doamna Martino, iar el sosi ceva mai devreme, însoțit de un actor bătrîn de operetă pe care-l cunoștea. Actorul își ascunse pălăria și luă loc în spatele biroului. Cînd a fost introdusă doamna Martino, domnul Sheer l-a prezentat pe omul nostru drept domnul Brown de la *Abernethie*.

Actorul îi explică atunci într-un stil arhaic, într-un dialect vînătoresc, că bronzul fusese într-adevăr vîndut unui „client vechi și prețuit", care-și „onora conturile" doar o dată pe an, „sistemul englezesc, știți ; nu putem zori un client ca acesta". Doamna Martino, o spanioloaică, a fost puternic impresionată, și astfel se scurseră șase luni înainte ca ea să se întoarcă la *Abernethie* să-i ceară din nou lămuriri domnului Brown. Domnul Sheer a fost atunci obligat să achite pe loc banii, dar a doua zi împrumută din nou jumătate din bani de la soțul doamnei Martino.

Bierman trebuia să fi fost totuși real, pentru că în întrevederea pusă la cale de domnul Sheer eu eram cea care trebuia să mă prefac a fi altcineva.

Împrumutase niște diamante de la Bierman, spunea el, ca să le arate unui prieten, unui chefliu pe nume Carew. Dar Carew, care se gîndea să le cumpere pentru o coristă pe care o întreținea, dispăruse cu diamantele înainte de a se hotărî. Era o greșeală criminală să dai din mînă o bijuterie luată în consignație, așa încît Bierman trebuia împiedicat să pornească o acțiune legală înainte de a-l putea găsi pe Carew. Să zicem, acum, că eu m-aș duce la Bierman să-i spun că sînt o văduvă bogată, care am cumpărat diamantele de la domnul Sheer, dar nu pot plăti pînă nu voi încasa dividendele următoare...

— Și dacă îmi cere să le vadă ? îl întrebai.

— Spune-i că le-ai trimis acasă la Pittsburgh să fie montate.

— Dar eu nu *arăt* a văduvă bogată.

— Te-ai măritat de tînără, spuse domnul Sheer. Vrei să fiu băgat la Sing Sing ?

Pînă la urmă l-am convins că, dacă eu aș interpreta acest rol, nu aș atrage decît fluierături din partea lui Bierman. Dar mă voi duce la el cu fața mea adevărată, îi voi spune adevărul și-l voi ruga să mai aștepte puțin. Pînă la urmă domnul Sheer a fost de acord să mă duc, dar cu condiția să nu pomenesc de Carew. Să spun doar că pietrele fuseseră trimise ca să fie montate din nou și a intervenit o întîrziere inevitabilă.

Cînd ieșeam pe ușă, i-a venit domnului Sheer o nouă idee. Să-i spun lui Bierman, zicea el, că dacă *s-ar* întîmpla ceva, va aranja el lucrurile, căci mama lui avea un diamant care valora mai mult decît toate pietrele lui Bierman la un loc și va fi bucuros să-i telegrafieze mamei lui în California să trimită diamantul, ca să i-l dea lui Bierman drept garanție.

— Dar are cu adevărat mama dumitale un diamant ? îl întrebai și avui surpriza să aflu că domnul Sheer avea într-adevăr o mamă.

— Desigur, răspunse iritat. Dar nu mai pomeni niciodată despre asta. Fie din respect față de mama domnului Sheer, fie din respect față de imaginația lui, fapt este că nici Bierman, nici eu, oricare ar fi fost situația, nu am fost niciodată atît de lipsiți de tact încît să-i amintim de această promisiune.

Într-un mic birou din spatele unui magazin de bijuterii, i-am debitat lui Bierman, un băr-

bat scund, complet cărunt, povestea ticluită de domnul Sheer, inclusiv, la sfîrşit, viziunea fabulosului diamant din California. Nu mă aşteptam să mă creadă. Dar cînd am terminat, părea convins. Nu credea atît cuvînt cu cuvînt cele ce-i spuneam (nu putea fi atît de naiv), dar avea încredere în ceea ce era în spatele acestor cuvinte, în intenţia de a rezolva lucrurile în mod echitabil. După acest episod mi-a venit în minte ideea că domnul Sheer mă iubea şi uneori îmi plătea chiar salariul, nu din snobism, aşa cum credeam uneori, pentru că mă considera o doamnă, nici dintr-o aspiraţie culturală, pentru că mă considera o intelectuală, ci pur şi simplu pentru că eram singura din toată suita lui care aveam o faţă cinstită.

Mai demult îl dusesem de nas pe portărel, iar acum îl liniştisem pe Bierman, şi nu peste mult timp aveam să fiu trimisă în diverse misiuni, dintre cele mai dubioase, lăsîndu-l pe domnul Sheer la Galeriile Savile liniştit şi sigur că buna mea credinţă nu va fi pusă la îndoială. După aceasta, eu eram solul ce trebuia să obţină credit de la negustori, eu încasam cecurile, eu o porneam de-a lungul lui Madison Avenue cu un orologiu sub braţ, bătînd la uşa fiecărui ceasornicar spre a încerca să-l prefac în bani. Am mers pînă acolo încît, într-o cameră întunecoasă închiriată cu ora într-un hotel destul de suspect, am arătat un Rembrandt minuscul, opt pe zece, despre care acum cred că trebuie să fi fost furat, la diverşi oameni cu feţe de

guzgani, care veneau la ore dinainte fixate să-l examineze, în vreme ce domnul Sheer aştepta rezultatul, închis în toaletă.

Desigur, spre a-mi păstra valoarea pentru domnul Sheer, trebuia să cred că ceasurile erau bune, că Rembrandtul era original şi achiziţionat în mod legal, că, dacă istoria care i-o povestisem lui Bierman era falsă, în orice caz cea care se ascundea în spatele ei era adevărată şi demnă de crezare. Şi tocmai în aceasta consta dilema domnului Sheer : dacă mă menţinea într-o stare de inocenţă (lucru dificil, avînd în vedere că tratam toate afacerile lui), riscam să fac vreo gafă în vreuna din misiunile mele şi să-l bag în bucluc, dar, pe de altă parte, dacă ar fi permis să fiu coruptă prin cunoaşterea tuturor treburilor lui, aş fi pierdut acea sinceritate zeloasă care nu poate fi niciodată simulată perfect. Dilema era de nerezolvat, după cum avea să constate mai tîrziu. Între timp, creierul său lucra fără răgaz, căci fiecare dintre înşelătoriile lui trebuia calculată dublu, o dată pentru creditori şi o dată pentru mine.

Privind în urmă, îmi dau seama că în cazul lui Bierman, istoria cu Carew era minciuna destinată uzului intern. Carew trebuie, desigur, să fi fost o ficţiune, căci atunci cînd s-a desfăşurat finalul afacerii cu diamantele, nu a apărut nici un Carew, şi în toţi anii cît l-am cunoscut pe domnul Sheer, nici nu l-am văzut, nici n-am auzit de acest năzdrăvan, cum îi zicea întotdeauna domnul Sheer, şi care a ocupat un loc

atît de mare în viața mea în vara aceea. Nici n-am întîlnit vreodată numele lui în cronicile lui Winchell[1].

M-am întors de la magazinul lui Bierman la galerie, pornită pe acțiune. În primul rînd, decretai eu, trebuia să-l găsim imediat pe Carew. Domnul Sheer, după cum mi se părea, fusese ciudat de apatic în această căutare. Auzise un zvon, mormăi el pînă la urmă, că fata întreținută de Carew fusese văzută la Atlantic City.

— Atunci trebuie să-l căutăm la Atlantic City, hotărîi energic. La ce hotel crezi că o fi locuind ?

Domnul Sheer spuse numele unui hotel și eu cerui imediat o convorbire telefonică interurbană. Nici un Thomas Carew nu era înregistrat acolo. Chemai un al doilea hotel, apoi un al treilea, dar nici urmă de Carew. Domnul Sheer se însufleți participînd la investigație și, împreună, chemarăm pe rînd toate hotelurile din Atlantic City, dar fără rezultat. Îmi amintii apoi că citisem în romane polițiste că cei ce pleacă în stațiunile de pe litoral cu prietene se înregistrează sub nume false, dar își păstrează inițialele proprii ca să se potrivească cu numele de pe bagaje. Propusei deci să încercăm să căutăm pe cei ai căror nume înregistrate începeau cu „T. C.". Pe domnul Sheer ideea îl entuziasmă și chemai din nou toate hotelurile, dar ori funcționarii nu voiau să ne ajute, ori cei ce răspundeau la celălalt capăt al firului erau indignați

[1] Cronicar monden.

cînd domnul Sheer începea conversația, întrebîndu-i dacă ei erau Tom Carew. Domnul Sheer era sigur că nici unul dintre cei cu care vorbise nu avea vocea lui Tom Carew. Ne-am petrecut o după amiază întreagă în felul acesta, o dupăamiază cît se poate de plăcută pentru amîndoi ; eu mă înfierbîntasem, simțindu-mă ca un copoi grozav de isteț pe urmele fugarului, iar domnul Sheer se distra, avînd o înclinație pentru farse, și găsea fără îndoială goana aceasta după un Carew imaginar o diversiune plăcută de la necazurile lui.

Dispoziția lui se schimbă însă cînd îi sugerai că, deși nu am fost în stare să-l găsim pe Carew, ideea noastră era totuși bună și ar trebui să încercăm să găsim fata. Cum o chema ? îl întrebai. Domnul Sheer nu-mi dădu un răspuns direct.

— Știi, domnișoară Sargent, îmi spuse ridicîndu-se în picioare, tocmai mă gîndeam că ne pierdem timpul de pomană. Cel mai bun lucru e să punem un detectiv. Mă gîndesc să dau o fugă să vorbesc cu O'Bannon. Dacă sună Bierman, spune-i că-l chem eu peste o oră.

Își luă pălăria, se opri puțin în ușă, cum făcea întotdeauna, cercetînd coridorul în sus și în jos, și plecă.

O'Bannon era un prieten al domnului Sheer, un detectiv particular, cunoscut în breasla lui pentru colecția aleasă de spărgători de grevă pe care o avea la dispoziție și care, în ultimul timp, căpătase o și mai mare notorietate, de cînd stătuse la închisoare pentru o încercare de

furt din casa de bani a procurorului districtual, în timpul unei campanii politice. Îl văzusem de vreo două ori așteptîndu-l pe domnul Sheer, un bărbat scund și îndesat, cu picioare plate, care fuma un trabuc negru și purta pălăria pe ceafă. Cu aceste izbitoare caracteristici profesionale dădea un aer și mai sinistru sălii noastre, cînd se așeza într-un fotoliu de catifea roșie și privea strălucitoarele podoabe preoțești de pe pereți, de parcă era gata să le ia la bătaie. (Mai întotdeauna se afla în sală cîte un prieten care-l aștepta pe domnul Sheer — un argintar, un vînător de clienți, un vînzător de mașini de scris, un croitor, un cartofor de profesie și, bineînțeles, Billie, amanta roșcată a domnului Sheer, care era bețivană. Îi ținea acolo ore întregi, în vreme ce el stătea la taifas cu mine în birou, sau vorbea la telefon, sau „ieșea pentru o clipă“ în turnee misterioase. Cînd, în sfîrșit, era dispus să-i primească, intra în sală și le făcea un mic semn poftindu-i în birou cu acel aer calm, amabil, dar și un pic sadic, pe care-l ia un dentist cînd își invită pacienții din sala de așteptare. Pe vremea aceea, totuși, O'Bannon, deși pe deplin calificat prin aerul său respingător, nu era un „habitué“.)

După acea zi, urmă o perioadă de acalmie în care se presupunea că O'Bannon îl căuta pe Carew. Apoi, Bierman începu să sune din nou, și, curînd, locul lui Bierman fu luat de avocatul lui, ale cărui maniere la telefon erau mai suave, dar și mai amenințătoare. Iar O'Bannon nu ne raporta încă nici un succes. Eu deveneam din

ce în ce mai neliniștită, iar domnul Sheer căpătă o privire hăituită ; nasul îi ieșea mai ascuțit dintre obrajii scofîlciți, iar în ochii verzui apoși mocnea disperarea. Încetarăm să mai scriem scrisori și nu mai încercarăm să solicităm comenzi. Luasem obiceiul să aduc cu mine la birou un volum din Proust, iar domnul Sheer își trecea zilele frunzărind fără interes registrul fiscal. În sfîrșit, într-o dimineață, domnul Sheer aduse știrea că O'Bannon a dat de urma prietenei lui Carew. Cît despre Carew, spuse el, acesta a dispărut cu desăvîrșire. Fata avea diamantele, dar cerea cinci sute de dolari, altfel nu le dădea din mînă. Se certase cu Carew, spunea domnul Sheer, și susținea că acesta îi datora bani, de aceea reținea diamantele drept gaj.

— Dar diamantele nu-i aparțin, intervenii eu. Va fi nevoită să le dea.

Domnul Sheer își scutură capul cu tristețe :

— E doar un gaj, explică el cu o resemnare omenească.

— Eu nu aș proceda astfel, domnule Sheer, protestai. De unde să faci rost acum de cinci sute de dolari ?

Căci mi se părea absolut evident că, dacă domnul Sheer ar fi avut ce să vîndă, ar fi fost de mult vîndut.

— Ei bine, rosti el pe gînduri, mai avem bronzul acela.

— Care bronz ?

— Ei, știi dumneata, *Ultima rezistență a lui Custer*, îmi răspunse nerăbdător.

Nu auzisem încă niciodată despre acest bronz și a fost o surpriză pentru mine să aflu că domnul Sheer se interesează de subiecte ale epopeii americane. În genere, gusturile lui se îndreptau spre somptuos și european și, dacă oricare alt negustor din categoria domnului Sheer ar fi achiziționat un portret al lui Lincoln sau o cuvertură de pat revoluționară reprezentînd „Congresul American“, domnul Sheer, dintr-un motiv sau altul, ocolea orice temă patriotică și vorbea cu dispreț pînă și de argintăria Paul Revere [1]. Dar eu nu-mi dădeam încă seama că el era în stare să vîndă orice obiect pe care putea pune mîna. Din cînd în cînd vindea cîte un cîine viu, iar în ziua cînd prezentasem Rembrandt-ul în camera de hotel, fusesem împuternicită să ofer și un Isotta-Fraschini [2] pentru o mie de dolari. Și, desigur, dacă spunea adevărul, încercase să vîndă și diamantele lui Bierman.

Cînd tînărul negru ieși și apoi se întoarse cu un bronz măreț înfățișînd un american înalt cu o pușcă și o pălărie de *cow-boy* stînd în vîrful unui deal, înconjurat de niște indieni semănînd a derviși, îmi dădui seama că lucrarea avea un anumit caracter sportiv, care trebuie

[1] *Paul Revere* (1735—1818) — patriot revoluționar american ; în atelierul de fierărie al tatălui său a învățat să lucreze în aur și argint, devenind unul din cei mai buni meșteri argintari din Noua Anglie.

[2] Marcă de automobil.

să-l fi atras pe domnul Sheer. Dar nu-mi imaginam că s-ar putea vinde ușor. Mă înșelam.

Domnul Sheer îi telefonă lui Caporello, micul argintar italian cu fața albă, care-și petrecea timpul liber în anticamera galeriei noastre.

— Ce ai de gînd să faci ? îl întrebai. I-ar trebui mult timp să facă o copie după asta, și apoi ce te face să crezi că știe să lucreze și în bronz ?

Domnul Sheer era neplăcut impresionat de lipsa de considerație cu care tratam statuia în a cărei admirație tocmai se afla.

— Mi-a spus odată că el crede că ar putea-o vinde, îmi răspunse scurt.

Cînd Caporello sosi, domnul Sheer îl introduse în camera din fund, după puțin timp plecă și apoi se întoarse din nou, și atunci angajatul negru înveli statuia în hîrtie de ambalaj, o coborî cu liftul și o așeză într-un taxi alături de Caporello, care plecă și nu se mai arătă timp de trei zile.

— A șters-o în Italia, pot să jur, spunea domnul Sheer, măsurînd galeria în lung și în lat cu un aer întunecat. Și de cîte ori spunea asta, rîdeam amîndoi. Căci domnul Sheer avea un fel de humor negru, care atunci cînd ghinioanele lui păreau să se contureze într-o formă artistică, se întorcea, deformat, asupra lui însuși. Moartea i se părea întotdeauna comică și chiar atunci cînd îți spunea că sfîrșitul lui cutare fusese „groaznic“, puteai vedea cu ce efort își păstra figura gravă și aproape auzeai hoho-

tele de rîs ce se năşteau în străfunduri. Mi-a povestit odată moartea celui mai bun prieten al lui :

— Era beat, zicea, şi a sărit într-un bazin de înot, (pauză, apoi o explozie de rîs), dar nu era pic de apă în el. Apoi, regăsindu-şi brusc sobrietatea : Oh, domnişoară Sargent, a fost groaznic. Şi-a frînt gîtul.

Altă dată, cîţiva ani mai tîrziu, i-am făcut o vizită la birou şi l-am găsit exultînd de veselie.

— Ştii ce s-a întîmplat ? mi-a zis. Cel mai bun client al meu a murit subit.

Una din cele mai ilariante anecdote ale lui era despre moartea unui bătrîn, un bogat fabricant de săpun („Domnişoară Sargent, a fost ca un unchi pentru mine") care şi-a găsit sfîrşitul într-un hotel de pe Broadway, semnînd cecuri pentru toată trupa spectacolului de noapte de la restaurantul Rainbow, cu douăzeci sau treizeci de blondine planturoase, înghesuite în jurul patului său de moarte, ajutîndu-l să ţină stiloul în mîna-i tremurîndă.

Rîsul nostru lugubru a ajuns pînă în colţul unde Elmer, tînărul negru, stătea de zile întregi, meditînd la salariul neplătit şi la un binoclu ce voia să şi-l cumpere pentru cercetările lui.

— Domnule Sheer, murmură el, sînteţi îngrijorat din cauza lui Caporello ? Eu nu am avut niciodată încredere în omul ăsta, aşa că atunci cînd am pus statuia lîngă el în taxi, am luat numărul maşinii. Atmosfera poveştilor poliţiste ne molipsise pe toţi.

Domnul Sheer era grozav de mîndru de isteţimea ce o dovedise Elmer. „E un negru cumsecade", spuse. I-a plătit chiar şi salariul în sîmbăta aceea, dar a fost atît de indignat cînd a aflat că băiatul a folosit banii ca să-şi cumpere un binoclu, încît multă vreme nu i l-a mai plătit.

— Negrul ăsta a profitat de simpatia mea, spunea el. Credeam că contribui la întreţinerea bietei lui mame bătrîne care spală rufe.

Şoferul taxiului, pe care l-am găsit fără greutate, fusese impresionat de dimensiunile statuii *Ultima rezistenţă a lui Custer* şi şi-a amintit imediat că-l dusese pe Caporello la Tympany. Am telefonat la Tympany şi am aflat că micul italian le vînduse statuia, dar cecul urma să-l încaseze abia a doua zi. Domnul Sheer ar fi putut interveni el însuşi, dar dorea, după cum spunea, „să se distreze puţin cu Caporello", astfel că l-a trimis pe O'Bannon la Tympany să-l înhaţe pe Caporello în clipa cînd ieşea cu banii. Bietul de el tremura ca un om stăpînit de viciul stupefiantelor, atunci cînd a sosit sub escortă la galerie. Şi-a luat comisionul de o sută de dolari şi a fugit ca din puşcă, plin de recunoştinţă, în vreme ce domnul Sheer şi O'Bannon s-au lăsat pe spate pe sofa şi au izbucnit în rîs.

Acum că avea bani, ar fi fost destul de simplu să se întîlnească cu fata şi să capete diamantele. Dar speriat şi chinuit cum era, domnul Sheer se ferea încă de demersul direct. Mai întîi, spunea el, va trebui să vină şi O'Bannon

şi, în al doilea rînd, trebuie să avem pe cineva care să joace rolul de proprietar al diamantelor.

— Dar de ce ? l-am întrebat.

— Dumneata nu înţelegi cum se tratează lucruri de felul acesta, mi-a răspuns. În cele din urmă decise că prietena lui, Billie, care arăta ca o matroană semimanierată, durdulie şi rotofeie, ar fi potrivită pentru acest rol şi şi-a petrecut toată după-amiaza repetînd cu ea rolul în camera din fund. S-a hotărît ca toţi trei, O'Bannon, Billie şi domnul Sheer să se întîlnească cu fata a doua zi dimineaţa în apartamentul ei.

Problema era aproape rezolvată. Mă simţeam atît de uşurată, încît i-am plătit lui Billie două cocktailuri înainte de cină.

Dar şi de data asta, ca şi în cazul lui Caporello elementul uman din intriga pe care o ţesuse era să-l trădeze pe domnul Sheer. La nouă şi un sfert O'Bannon a telefonat că e bolnav în Flatbush şi nu va putea veni în oraş. Domnul Sheer s-a dus să caute un alt detectiv, şi avocatul lui Bierman a telefonat spunînd că va fi la comisariatul de poliţie la ora două, jurîndu-se că va avea mandatul pentru arestarea domnului Sheer. „Fără greş", a adăugat, cu subliniere ironică. Domnul Sheer s-a înapoiat, în sfîrşit, cu un detectiv înalt, cenuşiu, care susţinea într-una că el cunoaşte fata din procesul Star Faithful, şi cu încă un detectiv negru, care nu spunea nimic, dar nu-l slăbea din ochi pe Elmer. Tot atunci ne-am dat seama că nici Billie nu apăruse. Detectivul negru a găsit-o

pînă la urmă, tot beată, în apartamentul unui aviator. În vreme ce o aşteptam, i-am povestit domnului Sheer despre cele două cocktailuri.

— Ce păcat, domnişoară Sargent, mi-a zis plin de mîhnire, n-aveai de unde să ştii. În ultimele două luni, n-a mai pus picătură de alcool în gură — şi e o doamnă desăvîrşită cînd nu-i băută. La ora unu, i-am urcat pe toţi într-un taxi, Billie mergînd pe şapte cărări, cu ochii strălucind, sprijinită de braţul bărbatului negru şi încercînd să-şi repete rolul, domnul Sheer îndemnînd-o să-l uite cu totul :

— Să nu deschizi gura, Billie. Cînd ajungem acolo, înhaţă un scaun şi stai jos.

Avocatul lui Bierman era în drum spre comisariat, în timp ce ei pătrundeau într-un apartament din cartierul cincizeci, unde au găsit o blondină minionă, cu năsucul în vînt, ghemuită în pat într-un *negligé* cu pene. Fata a început să ţipe, susţinînd că s-a răzgîndit, că cinci sute de dolari e prea puţin, că nu-l cunoaşte pe domnul Sheer. Detectivul negru a ridicat-o şi a aruncat-o pe un umăr, anunţînd că o duce la poliţia din strada cincizeci şi doi. Billie s-a lăsat moale într-un scaun. Fata a început să se zbată şi negligé-ul a lunecat întîi pe un umăr, apoi pe celălalt şi pînă la urmă a căzut pe covor. La un semn al detectivului cu părul cărunt, negrul i-a dat drumul, domnul Sheer a scos banii, iar fata, goală şi plîngînd cu sughiţuri, a plonjat sub pat unde zăceau, în praful de pe parchet, vreo duzină de perechi de pantofi. A răscolit printre ei ca un mops pitic, cum spunea domnul

Sheer, şi a început să extragă din pantofi nişte ciorapi, trăgînd de ei furioasă. O dată cu ciorapii, au apărut o grămadă de diamante, inele, brăţări, broşe şi cercei. Domnul Sheer şi-a pierdut capul în aşa hal în faţa acestui spectacol încît, la început, nu-şi putea aminti cum erau pietrele lui Bierman. A ales la repezeală cîteva, detectivul negru a cules-o pe Billie, care nu mai putea umbla singură, şi au plecat, lăsînd fata, plîngînd încă, ghemuită pe podea în atitudinea unui idolatru indian în faţa grămăjoarei de diamante.

— Am fost atît de zăpăcit, spunea mai tîrziu domnul Sheer, încît nu mi-a dat prin cap, pînă n-am părăsit clădirea, că ar fi trebuit să iau toată colecţia.

Surîdea jalnic, clătinîndu-şi capul.

Într-o dimineaţă, cam după vreo lună, a sosit la galerie un bărbat scund cu nasul spart.

Uitasem aproape de afacerea Bierman. Timp de cîteva zile după ce domnul Sheer înapoiase diamantele, discutasem despre toată povestea ca şi cum ar fi fost o petrecere la care luasem parte. Tocmai atunci sosise un terier sîrmos din Vest şi iată-ne întorşi la ocupaţia cu cîinii de cristal. Cînd cazul s-a terminat, s-a terminat cu totul. N-am mai văzut şi nici n-am mai auzit vreodată pe careva din protagonişti. Domnul Sheer putea să închidă definitiv capitole din viaţa lui, aşa cum un submarin poate să închidă compartimente, şi totuşi să supra-

vieţuiască. Efectul era atît de uimitor, încît aveai impresia că acele capitole nici nu au existat vreodată, că nu numai Carew n-a existat, dar că nici nu a fost vreo fată, nici diamantele, nimic. Dar asta e imposibil.

În acel moment preferam să nu cercetez prea mult versiunea domnului Sheer în legătură cu toată istoria şi să cred că în mod neintenţionat se vîrîse într-o încurcătură, din care, cu ajutorul meu, ieşise cu faţa curată şi că nu se va mai lăsa tîrît altă dată. Toate eforturile mele erau îndreptate spre a-l menţine pe domnul Sheer într-o stare de onorabilitate, şi îl păzeam cu îndîrjire, protectoare şi plină de grijă, de parcă ar fi fost un beţiv convertit. Şi, precum o soţie de beţiv, radiam optimism şi respectabilitate.

În dimineaţa cu pricina, domnul Sheer era plecat, dar nasul spart şi costumul cadrilat pe care-l purta vizitatorul îmi spuneau că nu e un client, ci un prieten al domnului Sheer. I se adresă prieteneşte lui Elmer, privi lucrurile cîntărindu-le din ochi şi se interesă de afaceri.

— Afacerea merge bine, îi spusei şi situaţia de secretară binevoitoare mă îndemnă să adaug :

— Domnul Sheer a vîndut cîteva obiecte în ultima vreme !

— Da ? Şi eu lucrez cu cîini, de cînd am părăsit ringul. Oamenii nu prea cumpără cîini, de aceea mă mir că există lucruri pe care le cumpără.

În tonul lui răsuna un scepticism la care n-aveai ce să răspunzi, aşa că am început să

bat liniştită o scrisoare la maşină. Îl puteam auzi plimbîndu-se de colo, colo.

— Ia spune, nu-ţi aminteşti de o statuie de bronz, pe care o avea ? Una mare *Ultima rezistenţă a lui Custer*, ce a devenit ?

Elmer începu să tuşească puternic în colţul lui

— O, exclamai, bucuroasă să mă găsesc pe teren ferm, a vîndut-o de mult.

— Bravo ! Sper că a luat un preţ bun pe ea.

— Destul de bun, recunoscui eu.

A plecat imediat, spunîndu-mi să-i transmit domnului Sheer să-l cheme la telefon. Am continuat să scriu la maşină scrisoarea începută („Doresc să fiţi printre primii ce vor vedea o tapiserie pe care tocmai am primit-o din străinătate. Vă trimit alături o fotografie care, desigur, nu vă poate da decît o slabă imagine a frumuseţii originalului. Această remarcabilă piesă din evul mediu...“), cînd din colţul lui Elmer se auzi vocea lui timidă :

— Domnişoară Sargent, cred că e mai bine să vă spun. Acesta e proprietarul statuii de bronz.

Mîinile îmi căzură de pe clape.

— Vrei să spui că domnul Sheer a vîndut-o şi *nu i-a spus nimic ?*

Elmer dădu din cap.

— E de rău, spuse, tocmai el trebuia să fie. Era boxer la categoria semi-mijlocie.

Cînd află ştirea, domnul Sheer nu m-a mustrat. Trebuia să se întîmple, spuse el. Dar acum

va trebui să plătească fără întîrziere, şi să plătească nu şase sute de dolari cît căpătase pe ea, ci opt sute cît era valoarea stabilită iniţial de boxerul categoriei semi-mijlocie pentru opera lui de artă.

— Elmer crede că are de gînd să te bată, îi zisei eu.

— Nu ! răspunse domnul Sheer, şi un zîmbet meditativ îi înflori pe faţa-i palidă, uscată. Ştii, domnişoară Sargent, partea amuzantă e că, cu toate şmecheriile ce le-am făcut eu, nimeni nu m-a atins vreodată. Şi asta de ce crezi ?

— Nu ştiu, răspunsei cu tristeţe.

În sfîrşit, spunea lucrurilor pe nume. Eram satisfăcută într-un fel că domnul Sheer recunoştea adevărul, dar eram descurajată de modul întîmplător, accidental, în care izvorîse, ca şi cum acele „şmecherii“ erau socotite de domnul Sheer ca ceva normal, erau acceptate de el ca o parte integrantă a personalităţii lui. Viziunea mea asupra unui domn Sheer convertit, transformat, începea să se destrame, cu toată rezistenţa mea, căci îmi dădeam seama că nu exista putinţă de convertire, de vreme ce nu exista o bază practică pentru ea, cu alte cuvinte (şi acum o ştiam) nu exista marfa. Vedeam acum nodul gordian al tragediei afacerilor domnului Sheer : era obligat în permanenţă, de nerăbdarea unui creditor, să vîndă bunul altuia sub preţ. Pentru ca să pună la punct cazul Bierman trebuise să vîndă un bronz de opt sute de dolari cu şase sute, şi pentru ca să aranjeze treaba cu bronzul va trebui să vîndă o tapiserie de o mie

de dolari cu opt sute, iar ca să o rezolve pe aceasta va trebui să vîndă un potir de o mie două sute de dolari cu o mie și așa mai departe — de fiecare dată cînd vindea un tablou nu numai că risca închisoarea, dar mai și pierdea bani. Bineînțeles, de fapt nu domnul Sheer era cel ce pierdea bani (de vreme ce el tot nu avea ce să piardă) ; întotdeauna ultimul creditor era eventualul păgubaș, și dacă acest lanț de datorii ar fi fost să se rupă cîndva, ultimul creditor ar fi avut de suportat pierderile acumulate. Domnul Sheer nu se aventura niciodată să-și imagineze că lanțul *s-ar putea* rupe ; mai curînd spera ca într-o bună zi, printr-o Vînzare Mare, să-l dezlege voit ; pînă atunci se agăța de el ca de un colac de salvare. „Numai de aș putea avea un avans de doi pași față de judecător, aș fi salvat", spunea el.

Dar eu nu reușeam să cred în Vînzarea Mare și mi se părea că judecătorul cîștigă teren. Proprietarul, societatea de telefoane, papetarii presau ; lui Elmer nu-i plătise salariul și era morocănos și flămînd. Aveam o galerie plină de obiecte, de care nimeni nu avea nevoie și care, în orice caz, ar fi fost o crimă să le vinzi. Billie era mereu beată și telefona din sfert în sfert de oră, amenințînd că se sinucide. Brutalitatea glumeață a domnului Sheer („Dă-i drumul, Billie, mă bucur de pe acum ; am să-ți fac o înmormîntare frumoasă") îmi amintea de ceva ce încercasem mereu să uit, imaginea unei micuțe coriste cu năsucul în vînt, albă, plîngînd și zbătîndu-se în mîinile detectivului negru.

Afară era caniculă, cușca cîinelui trebuia curățată și mă gîndeam că ar fi fost mai bine să plec de acolo.

Dar cum va face rost domnul Sheer de cei opt sute de dolari, ca să plătească statuia de bronz ? Îl voi ajuta să iasă cu bine din încurcătura asta, am decis, și apoi voi pleca.

El se plimba în sus și în jos în fața unui mare paravan de mătase japonez reprezentînd o vînătoare de cerbi. Debutase în viață ca draperie, dar domnul Sheer o tăiase în fîșii cu mîna lui, astfel ca, după cum spunea, să ocupe mai puțin spațiu. În ciuda acestei mutilări, era probabil lucrul cel mai autentic din galerie și în tot cursul verii cerusem pentru el o mie două sute de dolari.

— Dacă aș coborî prețul la opt sute, spuse domnul Sheer pe un ton meditativ, doamna La Plante s-ar năpusti asupra lui.

Doamna La Plante era doamna cu prepelicarii pitici, văduva unui regizor tehnic de teatru, care arăta veșnic de parcă trebuia să treacă prin vamă. Îi plăcea grozav să se tocmească și diverși negustori o supraîncărcaseră cu obiecte în asemenea măsură încît purta vreo duzină de inele, își încolăcise vreo cinci sau șase coliere în jurul gîtului, se împopoțonase cu tot felul de danteluri la decolteu și mîneci și purta, chiar în cele mai călduroase zile de vară, două etole de blană. Domnul Sheer ar fi putut să-i vîndă orice din galerie, dacă și-ar fi dat osteneala. Ar fi putut să i le vîndă și să țină obiectele mai departe în galerie, de vreme ce achizi-

ţiile ei anterioare nu-i lăsaseră nici un locşor liber în casă, şi acum ori de cîte ori achiziţiona ceva, lăsa obiectul pe loc şi-l vizita din cînd în cînd pe negustor ca să-şi admire frumuseţile.

De fapt, bătrîna doamnă grasă era o clientă perfectă. Era deosebit de ospitalieră în casa ei confortabilă de la Long Beach, unde se găsea întotdeauna destulă mîncare, destulă băutură şi o piscină, în care te puteai răcori. La începutul verii, domnul Sheer petrecuse acolo cîteva *week-end*-uri şi tot acolo se purtaseră negocierile nereuşite cu privire la colierul de cristal cu prepelicarii. Dar brusc, domnul Sheer încetă să se mai ducă pe acolo, şi deşi doamna La Plante telefona adesea, el refuza întotdeauna, şi în ochi i se citea o nostalgie flămîndă.

La început socoteam comportarea lui drept perversă şi îl dojeneam. Doamna La Plante vîna doar chilipiruri, îmi răspundea; negustorul era tras pe sfoară ori de cîte ori îi vindea ceva. Îi aduceam ca argument prînzurile gratuite, băuturile, iar el răspundea că roiau prea mulţi oameni la doamna La Plante. Bineînţeles, doamna La Plante fiind o Ocazie Atît de Bună, domnul Sheer nu era nici primul, nici ultimul care să-i dea tîrcoale, şi după cum începeam să observ, domnul Sheer era într-adevăr un timid. Evita oamenii necunoscuţi, în special în grupuri mari, şi volumul corespondenţei noastre stătea mărturie că el prefera să abordeze un cumpărător prin poştă, deşi sistemul e cunoscut ca ineficace; cînd încerci

să vinzi ceva e mai bine prin telefon sau personal. Găsea că e şi mai comod să comunice cu cumpărătorul printr-o scrisoare scrisă de altcineva; în felul acesta domnul Sheer abia de apărea în cursul tranzacţiei. Tocmai pentru că eu compuneam scrisorile, mă considera domnul Sheer o stenografă nepreţuită; înainte de angajarea mea, obişnuia să convingă pe nişte ziarişti mai bătrîni de la *Country Life* să dicteze funcţionarei descrierile obiectelor noi, descrieri care, după cum am descoperit din dosare, aveau o ciudată notă sportivă: „Este un as“, anunţa o scrisoare despre un frumos vas de porţelan.

Totuşi nu puteam să cred că teama de a se întîlni cu toţi ceilalţi domni din comerţul cu articole de lux era ceea ce îl ţinea la distanţă pe domnul Sheer de doamna La Plante. Poate că fusese vreun *quid pro quo* şi el se apărase la fel de energic ca Hippolyt[1].

Avea desigur un aer stoic, cînd, acceptînd ca împrumut costul biletului de tren din partea mea, a pornit în acel *week-end* spre Long Beach.

S-a întors luni dimineaţa cu cearcăne la ochi. Doi tineri eleganţi şi manieraţi îl escortau în galerie.

— Acesta e Fred, domnişoară Sargent, şi acesta e Ernest. M-au adus cu maşina.

[1] Personaj din mitologia greacă. Din cauză că n-o adora decît pe Artemis, Afrodita l-a pedepsit făcînd-o pe Fedra, mama lui vitregă, să se îndrăgostească de el. Hippolyt îi respinge cu hotărîre avansurile, ceea ce duce pînă la urmă la moartea amîndorura.

Într-un fel nedefinit, aceştia păreau un fel de gardă personală.

— A cumpărat paravanul, mă anunţă cînd am rămas singuri, dar, domnişoară Sargent, nu mai repet încercarea. N-am închis ochii toată noaptea.

Nu răspunsei nimic. Ştiam că ceea ce făcuse domnul Sheer era absolut necesar, totuşi mi-era imposibil să-mi înăbuş dezgustul.

— Of, domnişoară Sargent, era îngrozitor, şi respira adînc.

— Nu e nevoie să-mi *povesteşti*, spusei supărată.

— Vrei să zici că poţi vedea scena ? întrebă.

— Să văd ce ?

— Chestia cu băieţii...

Doamna La Plante, îmi explică domnul Sheer, fusese monopolizată în ultima vreme de trei tineri — un desenator de modele de rochii, un decorator şi un agent imobiliar — care o exploatau pe bătrîna doamnă cu mult mai sistematic decît o făcuse vreun parazit anterior. Cei pe care mi-i prezentase mai înainte erau decoratorul şi agentul imobiliar. Nimeni nu fusese în stare pînă acum să suporte mai mult decît un *week-end* de conversaţie cu doamna La Plante, dar cei trei tineri trăiau acum pe masă şi casă, brodînd, tricotînd şi jucîndu-se cu prepelicarii. Nu erau nişte gigolo în înţelesul obişnuit al cuvîntului ; îi ţineau numai de urît. Pentru doamna La Plante, ei erau dragii ei băieţi, iar ei la rîndul lor puseseră stăpînire pe bătrîna doamnă cu atîta înverşunare încît

făceau un adevărat coşmar din *week-end*-ul oricărui străin. Un bijutier găsise un şarpe în pat ; un blănar se pomenise cu o maimuţă ; domnul Sheer fusese transformat în răţoi, cînd intră în piscină cu unul din cele două costume ale sale — iar doamna La Plante se afla într-un acces de veselie continuă. „Băieţii mă fac să mă simt din nou tînără", îi spuse ea domnului Sheer. Unul cîte unul, negustorii obişnuiţi se făcură nevăzuţi. Domnul Sheer rămăsese pe poziţie o vreme, dar nici el nu mai putea rezista. „Sînt atît de meschini şi răutăcioşi, domnişoară Sargent, mi se plînse el. Mi se rupea inima văzînd cum o storc pe nevinovata bătrînă." Cînd băieţii au început să ceară comision la orice cumpărătură a doamnei La Plante, domnul Sheer renunţă.

În acest *week-end* domnul Sheer fusese supus la o formă mai avansată de tortură. Casa era plină de băieţi şi de prietenii lor, iar rezultatul a fost că domnul Sheer a trebuit să împartă camera cu Fred, decoratorul.

— În acelaşi pat ? îl întrebai.

Domnul Sheer dădu din cap cu un aer de înmormîntare.

— Mi-era teamă să dorm.

Două nopţi a vegheat încordat şi speriat, în vreme ce decoratorul se zvîrcolea de pe o parte pe alta. Dimineaţa, tocmai cînd domnului Sheer i se lipeau ochii, tînărul dădu drumul în cameră la cei treizeci şi unu de prepelicari pitici. Săriseră în pat şi în ambele dimineţi domnul Sheer se trezise ţipînd. Doamna La Plante apă-

ruse într-un capot garnisit cu blană şi-l întreba dacă îşi simte conştiinţa încărcată.

— Nu mai repet încercarea niciodată, îmi spuse el, şi în după-amiaza aceea trase un pui de somn pe canapeaua de catifea din încăperea interioară.

Dar, la urma urmei, poate că doamna La Plante se simţea tare singură numai în compania băieţilor. În orice caz, după cîteva zile, îi telefonă domnului Sheer despre un nou proiect de a pune prepelicarii pitici să pozeze în grup. În faţa momelii ce-l ademenea, hotărîrea domnului Sheer slăbi. Plecă la Long Beach şi petrecu noaptea acolo. Apoi se duse două week-enduri la rînd. Casa era la fel de plină de lume ; propunerile domnului Sheer de a dormi pe canapeaua din camera de zi erau respinse cu politeţe, astfel că după fiecare vizită domnul Sheer trebuia să petreacă cîteva după-amiezi moţăind pe divanul nostru jerpelit. Era de altfel lipsit de importanţă, căci în această perioadă n-aveam nici un client în afară de doamna La Plante.

Era o asemenea caniculă, încît pînă şi interesul creditorilor domnului Sheer slăbise. Neavînd nimic altceva de făcut, domnul Sheer îşi lăsa mintea să zăbovească asupra problemei băieţilor, care nu i se mai părea de nerezolvat. Primul lui gînd a fost să se împrietenească cu ei. Nu erau neapărat, spuse el, un grup închis. Cu două săptămîni în urmă îi evitase ca pe nişte creaturi respingătoare ; acum adopta o atitudine mai tolerantă. La urma urmei, nu era vina lor că se născuseră aşa, spunea el. Efectul ofensi-

vei de prietenie, pe care o declanşase instantaneu, a fost o dezorganizare a biroului. Băieţii cutreierau galeria criticînd obiectele expuse, chemînd la telefon interurban pe toate cunoştinţele lor de pe malul Atlanticului şi chinuind băiatul negru cu propuneri indecente. Trebuiau invitaţi la masă ori de cîte ori erau în oraş şi insistau să mănînce numai la Maillard sau la Schrafft. Pînă la urmă micul decorator, tovarăşul de pat al domnului Sheer, mi-a furat cinci dolari din poşetă şi l-am pus pe domnul Sheer să aleagă : sau băieţii sau eu. Domnul Sheer mă sfătui să nu fiu meschină, dar interesul lui pentru băieţi începu să slăbească, fiind limpede, independent de sentimentele mele, că ofensiva lui de prietenie nu dădea rezultatele scontate. Băieţii profitau de faptul că se familiarizaseră cu afacerile domnului Sheer pentru ca să inventeze calomnii noi şi documentate cu fapte, pentru urechile doamnei La Plante. O scurtă cunoştinţă cu Caporello, care, timid, începu să dea iar pe la noi, le-a inspirat povestea că domnul Sheer ar fi argintar falsificator şi că toate piesele lui sînt copii. (După cîte ştiu eu, lucrul acesta nu era adevărat). Desigur, de multe ori atribuia unor obiecte valori imaginare. Se plimba de pildă, prin faţa unei cutii de lac japoneze multă vreme, privind-o printre gene, consfătuindu-se parcă încet cu ea, pînă cînd o lumină apărea pe faţa lui şi exclama, poate pentru mine, poate pentru sine însuşi : „Ei, dar asta trebuie să fie din perioada Heiană !“ Din acea clipă cutia era da-

tată. Dar acest exercițiu generos al facultăților sale critice nu avea nimic comun cu meșteșugul lui Caporello. Nici nu voia să audă de copiile moderne de argintărie Queen Anne pe care italianul ni le aducea din cînd în cînd — cești de cafea sau căni de bere cu marcajul vechi meșteșugit gravat. „Poți să spui ce vrei, domnișoară Sargent, îmi declarase el odată, dar nu voi coborî niciodată atît de jos." Părea să existe o anumită frontieră, invizibilă pentru ochiul moral obișnuit, care i s-ar fi părut degradant s-o treacă ; și chiar eu i-am jignit de multe ori sentimentele pînă ce am învățat s-o respect.

În orice caz, cu cît se purta domnul Sheer mai prietenos cu băieții, cu atît devenea mai rece purtarea doamnei La Plante. Domnul Sheer începu să mediteze mai adînc. Și hotărî să-i demaște în ochii doamnei La Plante. Cunoscu pe proprietarul unui bar de noapte, un fost asociat de teatru al răposatului domn La Plante, și-l convinse să-i facă o vizită doamnei La Plante și să-i țină următorul discurs : „Doamnă La Plante, a ajuns la urechile mele că v-ați întovărășit cu Fred Cutare, Ernest Cutărică și alții de teapa lor. Doamnă La Plante, nu mi-a venit să-mi cred urechilor cînd bunul meu prieten, domnul Sheer, mi-a adus la cunoștință faptul. Domnul Sheer nu este, desigur, un monden, și el nu știa nimic despre băieți. Mi-a povestit despre prietenia dumneavoastră cu ei doar ca un fapt oarecare. Dar eu sînt un om cu experiență ; eu am auzit despre oamenii aceștia și, vă spun, Peter La Plante s-ar întoarce în mormîntul lui dacă ar ști. Vai, doamnă La Plante, dar oamenii ăștia sînt niște degenerați, sînt homosexuali !"

Proprietarul barului de noapte s-a dus la Long Beach și a transmis conștiincios avertismentul. Din păcate, întreaga poveste nu a avut nici un efect, pentru că doamna La Plante nu știa ce înseamnă homosexual, și așa cum a subliniat proprietarul barului mai tîrziu, era inutil la vîrsta ei să încerci să-i explici. După aceasta, domnul Sheer a abandonat iar partida. Colierul cu prepelicarii pitici a trebuit să fie lăsat baltă a doua oară și biroul s-a liniștit din nou.

Cam pe vremea aceea a fost tăiat și telefonul. Băieții cu convorbirile lor interurbane dăduseră lovitura de grație. Am continuat fără el, mărind volumul corespondenței, ca în felul acesta să putem comunica cu lumea din afară. Dar după zece zile ni s-a terminat hîrtia de scris și papetarii au refuzat să ne furnizeze altă hîrtie pînă ce nu ne plătim datoriile. Eram acum complet rupți de lumea exterioară și, deși domnul Sheer a descoperit pînă la urmă un papetar dispus să-i acorde credit, a trecut o săptămînă pînă să primim hîrtia care se imprima, o săptămînă în care eu n-am făcut nimic — sosise septembrie, dar era încă prea cald în birou chiar și pentru lectură. Cînd a sosit în sfîrșit hîrtia, nu era, după cum spunea domnul Sheer, de aceeași calitate cu cea veche ; era totuși dispus să facă tot ce se putea cu ea. Eu începeam tocmai o serie nouă de scrisori cînd au venit și au ridicat mașina de scris.

Maşina de scris mi se părea singurul obiect sigur, permanent, din galerie, dar nici aceasta nu aparţinea domnului Sheer. Fusese închiriată de la o agenţie.

Am hotărît să părăsesc serviciul. Tu mai aveam mijloace de a-mi îndeplini sarcinile ; ajunsesem neputincioasă din pricina creditorilor. A lucra pentru domnul Sheer devenise, în plus, un lux pentru mine. Nu mai fusesem plătită de cîtva timp şi îl tot aprovizionam pe domnul Sheer cu monezi pe care le vărsa în telefonul public din holul imobilului. În plus, ajunsesem să-l cunosc atît de bine pe domnul Sheer, încît nu puteam să părăsesc galeria la orele şase, ştiind sigur că nu avea bani să mănînce ceva. Astfel că, dacă nici unul din noi nu era invitat, luasem obiceiul să-i plătesc masa. Domnul Sheer cunoştea bine restaurantele cu menu fix de optzeci şi cinci de cenţi. Mîncam şi domnul Sheer îmi povestea istorii din trecutul lui. Abia mult mai tîrziu mi-am dat seama cît de extraordinar de fericit fusese domnul Sheer în tot răstimpul acelei veri grele. Pe atunci aveam pentru el o milă convenţională, dar totuşi nu-mi puteam permite acest lucru. Şi apoi, oricum, mi-am zis, o să i se înfunde domnului Sheer, era doar o chestiune de zile şi nu voiam să fiu de faţă cînd se va întîmpla.

Şi totuşi, după ce am plecat, de cîte ori veneam să-l vizitez, domnul Sheer era tot acolo, tînărul negru deasemenea şi, după cum am mai spus, o altă fată îmi luase locul, cu o altă maşină de scris. Cercetam întotdeauna mai întîi, la parter, lista cu numele locatarilor ca să văd dacă Galeriile Savile mai figurau. Multă vreme au mai fost, dar apoi, într-o zi, la mai puţin de o săptămînă după ce-l vizitasem pe domnul Sheer, numele a dispărut, şi nu era indicată nici o altă adresă. Colacul de salvare cedase, am presupus.

Dar totul nu era încă terminat. Mai bine de un an mai tîrziu, l-am descoperit din întîmplare într-o galerie mai mare şi mai impresionantă, ascunsă într-o arcadă din strada 47. Purta acelaşi costum, iar noua galerie părea o extindere a celei vechi. Îl luase cu el pe Elmer, ca şi draperiile roşii şi verzi, camerele erau tot întunecoase şi strălucitoarele patrafire ce atîrnau pe pereţi păreau aceleaşi. Am observat cîteva sculpturi de cai, ceea ce constituia o abatere, şi apăruse o colecţie nouă şi ciudată de canapele micuţe, Louis Quinze, închiriate, mi s-a spus, de la magazia unui teatru.

Îl complimentai cu privire la noul cartier.

— Voi fi evacuat de la o zi la alta, îmi şopti.

Dar era foarte bine dispus. Îmi arătă un teanc de citaţii, aşa cum un altul mi-ar fi arătat un teanc de bancnote. Trebuie să fi fost pe puţin douăzeci.

— Cred că de data asta nu mai scap, îmi spuse, chinuindu-se să dea feţei lui expresia funebră care simţea că ar fi decorul cerut de această prezicere. Oamenii îmi spun că ar trebui să declar faliment. Dar nu-mi vine s-o fac acum.

Ai văzut sculpturile cu cai ? Am dat din cap. E un lucru frumos, domnişoară Sargent, mult mai frumos decît cîinii. Am stabilit o mulţime de legături noi, minunate, şi mi-ar părea rău să ajung tocmai acum la tribunal. Ştii, domnişoară Sargent, sînt o mulţime de lucruri care n-aş fi dorit să se întîmple. Nu-i nimic grav, ştii, dar...

— Ştiu.

Două zile mai tîrziu se afla la închisoare. Mi-a telefonat de acolo, ca să mă întrebe dacă n-aş putea să-i împrumut o sută de dolari. Nu reuşise să plătească suma la care fuses condamnat şi şeriful l-a înhăţat pentru nerespectarea deciziei tribunalului.

I-am răspuns că îmi pare rău, dar într-adevăr nu aveam o sută de dolari.

— Ştiam că n-o ai, domnişoară Sargent. Mă gîndeam doar să-ţi dau de ştire. Sînt aici oameni care stau de ani de zile. Cei mai mulţi pentru procese de pensie alimentară. Ce pacoste !

Dacă ar putea să mai aştepte o zi, i-am spus, aş încerca să fac rost de bani pentru el.

— Nu, răspunse şovăind, nu vreau asta. Cînd stai o noapte la închisoare ţi se aplică parcă un fel de stigmat.

A doua zi plecase. Datoria fusese plătită la ora trei dimineaţa, mi se spuse la închisoare. Mă grăbii spre galeria cea nouă şi frumoasă, dar nu era acolo. Un camion de mobile era parcat în faţă, uşa galeriei era deschisă şi cele mai multe draperii fuseseră luate de pe pereţi. Telefonul suna de zor în încăperile goale. Într-un impuls ilogic, într-o pornire de speranţă, alergai să răspund, gîndindu-mă cît de uluitor ar fi ca acum, în ultima clipă, să se ivească Marea Vînzare care să-l salveze. Dar era funcţionara cu vocea plăcută de la telefoane, care se interesa de achitarea notei. Îi voi spune domnului Sheer, i-am zis ; era desigur o scăpare din vedere. Aşteptai toată după amiaza, pînă ce ultimul porţelan familiar a fost încărcat pe camion, pînă ce au luat scaunul pe care şedeam, dar domnul Sheer nu s-a întors şi nimeni nu ştia unde plecase.

Cîţiva ani mai tîrziu, pe cînd ieşeam într-o seară de la teatru, un bărbat îmi atinse cotul. Era ceva furişat în gestul acela şi am întors capul indignată. Aveam în faţa mea o apoteoză a domnului Sheer, înalt şi drept, bărbierit şi bine îmbrăcat, împrăştiind un vag parfum şic de *Pour l'Homme* al lui Caron. Am înţeles imediat, din prosperitatea radioasă a aspectului său, că se întorsese la misterioasa lume interlopă din care venise. Ideea recăderii lui avea un fel de patos al eşecului moral ; oricum, însă, era o consolare la gîndul că domnul Sheer încetase, în sfîrşit, să se zbată.

Dar el îmi întinse un cartonaş pe care-l alesese din buzunarul de la piept şi pe el am citit numele unui vestit negustor de antichităţi, iar dedesubt, cu litere mai mici, cuvintele : J. F. SHEER, LA COLŢUL SPORTIVULUI.

Era adevărat. M-a dus, la miezul nopţii, să văd localul, şi acolo se afla biroul lui particular

lambrisat cu lemn de pin şi, alături, boxa secretarei şi două încăperi pline cu tot felul de obiecte : sculpturi în lemn şi bronz, tapiserii, vase, urne, panouri şi paravane de mătase, inele şi cercei, suporturi de cărţi — toate tratînd o singură temă, sportul de-a lungul timpurilor. Era acolo un cal persan, care anticipa pe cel expus mai tîrziu la marea Expoziţie Persană, iar într-o cutie de sticlă un pumnal cretan, pe care se vedea o vînătoare de mistreţi. Tapiserii medievale şi picturi pe email japoneze reprezentau diverse scene de vînătoare, iar un bronz modern de mărime mijlocie înfăţişa o luptă greco-romană. — Am de toate, îmi spuse într-o şoaptă triumfătoare, în afară de un mormînt egiptean pictat. Era adevărat. Tema era pe deplin reprezentată. Şi, lucrul cel mai remarcabil pentru mine, era că toate aceste obiecte aveau un aspect de autenticitate costisitoare. Nu m-am îndoit de autenticitatea calului persan ; nu m-aş fi îndoit nici de cea a pumnalului cretan. M-a condus prin galeria principală, care era şi mai pompoasă, chiar elegantă. Colecţia era variată — mi-a arătat un serviciu de masă care-i aparţinuse lui Franz Joseph, nişte medalioane Pisanello ale familiei Este, mătănii vechi şi un *prie-dieu* care fusese folosit, spunea el, de regina Elisabeta. Totuşi, aşa nepotrivite între ele cum erau aceste obiecte, fuseseră impresionant aranjate ; nimic nu sugera aici sala de licitaţie sau o prăvălie de mîna a doua. După ce vizitai galeria, mă puse să-i admir hainele de pe el care erau McCoy, costumul de la Tripler, cămaşa de

la McLaughlin, cravata de la Sulka, pînă la ciorapii de la Saks de pe Fifth Avenue.

Era ceva în noaptea aceea, în galeria aceea întunecoasă, luminată doar de reflectoarele ce aruncau fîşii strălucitoare pe tapiserii şi pe panourile de lac aurite, era ceva în domnul Sheer aşa cum mergea din cameră în cameră pe covoarele groase îngrămădite, care mă făcea, pe cînd umblam, să mă simt ca un vagabond. Tot timpul cît îmi povestea cum a ajuns acolo, cum Galeriile Hermitage îl ridicaseră din şanţ şi îl făcuseră vînzător, cum vînduse şi vînduse pînă ce ajunsese responsabilul raionului, cum devenise în curînd asociat, tot timpul acesta încercam sentimentul că nu avea dreptul să fie acolo şi aşteptam mereu să apară paznicul de noapte care să ne dea afară.

Povestea succesului său mi se părea de necrezut şi puteam vedea, din emoţia cu care mi-o relata, că şi lui i se părea la fel. Mai tîrziu, cînd l-am revăzut la lumina zilei, amabil cu clienţii, vorbind de la egal la egal cu asociaţii lui, autoritar cu funcţionarele, am putut s-o cred şi chiar să găsesc motive care s-o justifice — fusese angajat pentru că în felul lui fusese un deschizător de drumuri, vînzînd tot felul de lucruri bogătaşilor cu cîini şi cai, oameni care în condiţii obişnuite n-ar fi putut fi niciodată convinşi să pună piciorul într-o galerie de artă. Cu bijuteriile lui cu cîini, crease un fel nou de clientelă, pe care o ducea acum după el în lunga sa

călătorie de descoperitor. Şi tocmai caracterul său de explorator îl făcea să fie îndrăgit de clienţii stîngaci şi neobişnuiţi ei înşişi cu misterele cunoscătorilor de artă. Cum ar putea omul acesta — se întrebau ei probabil — să ne înşele, aşa cum se spune că fac negustorii de artă, cînd el însuşi e atît de puţin informat, atît de naiv, în fond atît de asemănător cu noi.

Dar domnul Sheer nu înţelegea cauzele succesului său şi asta îl stingherea. În noaptea aceea mi-am putut da seama că şi el se simţea un intrus în acel mediu rafinat de cultură, şi acest sentiment de pătrundere ilegală îl umplea şi de ruşine şi de mîndrie totodată. Începea să iasă din domeniul sportiv, îmi spunea ; se şi tocmea pentru o tapiserie care fusese desenată de Rembrandt ; în domeniul aurăriei era Cellini, în bronz Verrocchio şi Donatello. Şi erau lucruri şi mai mari de realizat. Uită-te numai la cele cumpărate de Hearst, săli întregi dintr-o dată. Şi tipul acela care făcuse avere vînzînd colecţia Romanoff... Dar pe măsură ce vocea lui se umfla cu aceste nume mari, se putea distinge în ea o teamă. Mărfurile noi vor crea probleme noi. Cu temele sportive cunoştea terenul pe care se afla ; era destul de uşor să demonstrezi caracteristicile unui cîine de vînătoare. Dar care *erau*, de fapt, caracteristicile unui Cellini ?

Voia, îmi spuse, ca eu să-l învăţ.

Am fost de acord în noaptea aceea să-i dau lecţii pe limba lui şi în jargonul criticii de artă, deşi în sinea mea simţeam că dacă ar învăţa

vreodată să vorbească cu clienţii ca un specialist, asta ar însemna sfîrşitul carierei lui.

Din fericire pentru domnul Sheer, nu prea făcea progrese ca student. Lecţiile noastre se desfăşurau la masa de prînz, la cină, la teatru sau, adesea, noaptea tîrziu sau duminica după-amiază în galeria întunecată, goală. Am încercat să-l învăţ termeni ca bizantin şi baroc, dar, aşa cum descoperii curînd, pe el îl interesa mai mult să-şi însuşească un şir de adjective hiperbolice, ca să-şi descrie marfa. Şi era mai important pentru el să ştie cum se pronunţă corect *Longchamps* decît să memorizeze prezentările.

Am început să-mi dau seama că ceea ce dorea el de la mine nu era o explicaţie pe înţelesul lui.

Cînd ajunse pe cea mai de sus treaptă a dezvoltării lui ca om de afaceri şi deveni asociat, domnul Sheer îşi realiză ambiţia — să intre în casa unui bogătaş prin uşa din faţă, ca oaspete. Întîi fuseseră serile de tratative, cînd vizitase oameni de afaceri din vest, dar curînd începu să fie inclus, din cînd în cînd, la cocktailurile cu mulţi invitaţi de la Aiken, Palm Beach sau Long Island. Deşi dorea cu ardoare aceste invitaţii, nu se putea bucura de ele decît anticipat şi retrospectiv. Cocktailurile în sine erau o tortură pentru el. Teama de a nu comite vreo gafă combinată cu timiditatea într-o societate mai numeroasă îi decolorau conversaţia pînă la o neutralitate nefirească. În ofensivă se mărginea la afirmaţiile cele mai generale cu privire la

politică, vreme, toaletele femeilor, afaceri ; în defensivă își întreținea interlocutorul cu acele „Într-adevăr“, „Nu-mai-spune“, „Ce-interesant“ ale Ascultătorului-cumsecade.

Și totuși acesta era apogeul carierei lui, și el o știa. Dar era uimit. Și la început nici nu-i venea să creadă că, de fapt, era nefericit. Simțea din ce în ce mai mult nevoia să petrecem serile împreună, schimbînd amintiri din zilele dezonorante de odinioară. „Margaret, îmi spunea, e ciudat, dar ești singurul om cu care mă mai pot distra.“ Explica aceasta prin faptul că față de mine putea fi „el însuși“, dar nu era numai atît. Exista cel puțin încă un motiv pentru care ținea la mine, eram singura care *știam*. În mintea mea, el îi putea vedea ca într-a lui pe cei doi domni Sheer, cel palid, transpirat din trecut, și strălucitul domn Sheer din prezent. Contrastul miraculos, minunat, era viu în mine ca în nimeni altul. Ceea ce ce îl întrista nespus în povestea propriului său succes era tocmai faptul că nimeni nu trebuia să știe că era cu adevărat un succes ca-n basme. Vechiul domn Sheer trebuia ținut bine ascuns și noii lui prieteni puteau să presupună că actualul domn Sheer țîșnise de-a dreptul din capul Galeriilor Hermitage.

În plus, deși în prima perioadă a succesului său, în vremea fericirii supreme, cei doi domni Sheer trebuie să fi fost la fel de vii și de viguroși, acum, în atmosfera cotidiană de respectabilitate, vechiul domn Sheer se atrofia. Mr. Hyde

se transformase în Dr. Jekyll[1] și era nevoie de cele mai puternice droguri ca să fie adus din nou în starea inițială. Amintirile pe care le schimbam între noi constituiau unul din aceste droguri. Domnul Sheer mai încerca și alte metode.

În primul rînd, cum am mai spus, îi plăcea să colinde galeria în orele cînd nu era deschisă. Acolo unde, cîndva, se simțise în mod firesc ca un intrus, încerca să reînvie senzația aceea imitînd comportarea care o însoțea. Dar nici un polițist, nici un paznic detectiv nu-l oprea vreodată, oricare ar fi fost ora din noapte cînd ar fi venit, căci acum polițiștii din strada cincizeci și șapte îl cunoșteau și-l salutau cu respect.

A născocit o altă imitație a vechiului său personaj, mutîndu-se dintr-un hotel într-altul. Stătea pe rînd cîte o săptămînă la St. Regis la Gotham, la Weylin, și așa mai departe pînă ce epuiza rondul hotelurilor elegante de categoria a doua, și atunci o lua de la capăt. Dar această evaziune era contrafăcută, de vreme ce secretara putea oricînd să-l găsească. Poziția lui de om care a reușit în viață o cerea.

[1] Aluzie la romanul lui R. L. Stevenson (1850—1894) *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*. Dr. Jekyll, conștient de dualitatea existentă în om — bine și rău — descoperă un medicament cu ajutorul căruia poate crea o altă personalitate în care să se concentreze toate pornirile lui rele. Această personalitate, Mr. Hyde, care reprezintă răul în stare pură, comite o crimă. Jekyll se vede transformat uneori fără să vrea în Hyde, în timp ce medicamentul își pierde puterea de a-i reda forma și caracterul lui original. În momentul în care e pe cale de a fi descoperit și arestat își reia propria viață.

În acelaşi fel încerca să injecteze puţină culoare în viaţa lui de afaceri prin practicarea unor şicane mărunte. Toate operaţiile pe scară mare nu intrau în discuţie, deoarece contabilul ţinea conturile şi mînuia banii. Dar putea să scornească istorii fabuloase despre piesele ce le vindea, putea să suprime anumite date nedorite, putea să adauge o semnătură acolo unde nu fusese nici una pînă atunci şi să anuleze fericit ceea ce i se părea că sînt deosebiri mărunte, neînsemnate, între replici actuale şi originalele maeştrilor. Putea de asemeni să dezvăluie secrete de afaceri şi să facă promisiuni imposibil de ţinut. Dacă ar fi putut face tot ceea ce ar fi voit, fiecare vînzare ar fi fost o mică conspiraţie : după părerea sa, preţurile fiind egale, era mai bine să vinzi o tapiserie Gobelin drept Beauvais, decît s-o vinzi drept Gobelin. L-am urmărit chiar cum încerca să se convingă singur (şi acesta era primul pas inevitabil în procesul înşelării) că un bronz de Degas nu era nicidecum un Degas, ci un Rodin.

Dar, ca şi evazionismul său personal, această lipsă de scrupule în afaceri era în mare parte ireală. În primul rînd era inutilă : ajunsese la o treaptă a carierei unde lucrurile cu care se ocupa puteau fi vîndute prin propria lor valoare. În al doilea rînd, deşi putea fi periculos, deşi el dorea chiar să fie în pericol, secretara şi asociaţii lui îl urmăreau cu atenţie şi îl împiedicau să intre în vreun bucluc. Erau totdeauna gata să intervină : „Domnul Sheer s-a înşelat, are atîtea pe cap, vom corecta greşeala lui". Era în situaţia unui cleptoman bogat, a cărui familie e întotdeauna la pîndă ca să transforme furturile în cumpărături.

Pe măsură ce timpul trecea, domnului Sheer îi venea din ce în ce mai greu să-şi considere viaţa ca o impostură. Continua să creadă că putea fi „el însuşi" cu mine, dar în realitate conversaţiile noastre erau din ce în ce mai mult acaparate de politică, vreme, toaletele femeilor, afaceri, pînă ce domnul Sheer cel ilicit, cu care cinam, ajunsese să nu se mai deosebească de domnul Sheer cel care putea fi întîlnit la galeria de artă sau la un dejun de vînătoare, undeva la New Jersey. Deveni limpede pînă la urmă că nu domnul Sheer era cel ce înşelase lumea de afaceri şi o folosise pentru plăcerea lui, ci lumea de afaceri îl folosise pe domnul Sheer, aruncînd de o parte aspectele nefolositoare şi demodate ale personalităţii sale. Nu el păcălise pe cineva, aşa cum credea la început, ci fusese oarecum, în mod imperceptibil, el însuşi păcălit.

Dar pentru domnul Sheer mascarada însemna viaţa lui. Nu putea suporta să reuşească cu propria-i personalitate, aşa cum o femeie urîtă nu poate suporta să fie iubită pentru ceea ce este ea. Astfel că începu indirect, inconştient, să încerce să eşueze. Era dureros să-l urmăreşti, căci pînă şi aici se conforma convenţiilor din lumea oamenilor de afaceri. Acelaşi domn Sheer care cîndva căutase pericolul, plin de veselie, urmînd sute de poteci neştiute, călca acum trist

pe un drum bătătorit, îndreptîndu-se spre colţii ruinii respectabile.

Întreţinea o legătură amoroasă cu soţia celui mai bun client al său şi juca şi la bursă. Ambele aventuri le trata cu aceeaşi splendidă nepăsare. Abia de-şi bătea capul să urmărească în ziare cursul acţiunilor lui, sau să telefoneze doamnei pentru care risca atît de mult. Abia cînd agentul său de bursă l-a trădat şi cînd a condus-o pe doamnă acasă, la soţul ei, cu rochia de seară îmbrăcată pe dos, spiritul i se trezi şi începu să se ocupe de cele două nefericiri cu vechea lui încîntare tristă.

Galeriile Hermitage îl ajutară să treacă cu bine hopul, şi clientul, care căuta de mult un pretext ca să divorţeze de soţie, îl iertă imediat. Domnul Sheer deveni mai abătut ca oricînd şi începu să fie preocupat de sănătatea lui. Dimineaţa îi venea maserul, iar seara se ducea la o sală de sport ; se supuse unor examene de metabolism bazal, îşi făcu analize de urină, numărători de globule, începu să ia tonice ca să-l remonteze, şi bromuri ca să-l liniştească, şi era, totuşi, nespus de obosit. Anul trecut i s-au scos apendicele şi dinţii ; cînd se restabili, nu-i trecuse oboseala cronică, apăsătoare, dar căpătă gust de cuţit.

De curînd l-am condus la spital, ca să i se scoată vezica biliară.

— E o operaţie foarte periculoasă, Margaret ; ar putea să mă coste viaţa, îmi spuse.

Şi pentru prima dată, de multe săptămîni încoace, chicoti nestăpînit.

BĂRBATUL CU CĂMAŞA DE LA BROOKS BROTHERS

Noul sosit în vagonul-salon era fără haină. Purta pantaloni gri şi o cămaşă verde dintr-un material fin, avînd brodat pe mînecă ceva ce părea a fi cifra „2“ cu aţă verde mai închis. Cravata era asortată cu verdele monogramei, iar faţa lui, care ieşea cam ascuţită din simfonia de culori reci dovedind bun gust, era de un roz-albăstrui. Capul dădea impresia că este în cea mai mare parte tot roz, deşi, de fapt, spre ceafă avea o masă de păr tuns scurt cenuşiu deschis, ce se armoniza cu pantalonii. Arăta, decise ea, ca un bărbat de vîrstă mijlocie cu figură de bebeluş, ca un purceluş, ca un articol dintr-un catalog de seminţe. În orice caz, era clar, Nici Nu Intra în Discuţie, şi speranţa care se născuse, cum se întîmpla întotdeauna, din nu ştiu ce motiv, o dată cu sunetul unui pas necunoscut călcînd uşor pe covorul înflorat din trenul Pullman, muri din nou. Jumătate din călătorie se scursese. Trecuseră de cîteva ore de Omaha ; mai toţi pasagerii din Chicago îşi făcuseră apariţia, şi totuşi nu exista nici unul, nici măcar unul. N-avea de ce să fie necăjită,

își spuse ea ; călătoria în Vest nu prezenta nici o importanță ; și totuși resimțea o ciudată, rușinoasă dezamăgire, ca și cum ar fi dat o serată și n-ar fi venit nici un invitat.

Se întoarse din nou spre doamna din stînga, vizaviul ei la micul dejun, o persoană cu cercei lungi, țigaret și lornion, care era o figură în New Deal [1] și căra cu ea un raport bătut la mașină cu privire la discuțiile purtate într-un comitet oarecare, despre care dorea grozav să discute. Bărbatul cu cămașa verde se ghemui într-un fotoliu chiar în fața ei, lîngă un tînăr cu ochelari și șosete țipătoare, care citea *Istoria Personală* a lui Vincent Sheean. Continuîndu-și conversația de fată bine educată, bine informată, liberală, ea păstra aerul că e foarte absorbită și interesată de discuție, dar deveni conștientă, fără să întoarcă măcar capul, că bărbatul din față era decis să intre în vorbă cu ea. Plină de dispreț față de acest bărbat, față de ținuta lui fără haină, față de combinația de culori de pe el, față de susceptibilitatea și siguranța lui, își lăsă totuși vocea să urce cu un semiton ca un răspuns pentru el. Omul pară, întorcîndu-se spre vecinul lui și spunîndu-i ceva excesiv de tare despre Vincent Sheean. Cele patru voci ce-și răspundeau una alteia începură să creeze un efect antifonic ; Vincent Sheean era un băiat excelent — îl auzi ea spunînd ; putea garanta de asta, îl cunoștea *personal*. Momeala

[1] Sistem de măsuri luate în 1933 de președintele S.U.A., F. D. Roosevelt, menit să promoveze prosperitatea economică și securitatea socială.

era rudimentară, gîndi ea. Ar fi preferat o muscă artificială în locul rîmei, și cu toate astea... La urma urmei, ar fi putut să greșească mai rău ; judecat după criteriul eternității, Sheean n-o fi reprezentînd mare lucru, dar în atmosfera culturală a vagonului Pullman, Sheean era un titan. În plus, dacă judecai omul după intențiile lui, nu se putea să nu fii înduioșat. Făcea ce putea ca să-i fie ei *pe plac*. Ghicise din conversația ei că este o intelectuală și-i depunea numele lui Sheean ca o ofrandă umilă la picioare. Ba chiar simpla vulgaritate a ofrandei îi sporea parcă valoarea ; era ca una din acele prăjituri de casă cu glazură verde pe care le primea de ziua ei de la servitoarea negresă.

Vecina ei trebuie să fi observat pînă la urmă o anumită deplasare a atenției, pentru că se ridică și anunță că se duce să ia masa, pe un ton rigid de reproș și dezamăgire, încît, un moment, această sufragetă rococo părea o călugăriță care descoperă că neofita ei favorită e lipsită de vocație. În timp ce se opintea să deschidă ușa ca să iasă, un curent de aer fierbinte de Nebraska năvăli în vagonul-salon, unde sistemul de aer condiționat nu mai funcționa.

Tînăra femeie dădu s-o urmeze. În vagonul-restaurant era desigur mai răcoare, nefiind atîtea geamuri. Dacă rămînea și lăsa bărbatul s-o agațe, se va pune problema să ia masa împreună și vor avea discuții în privința notei de plată, și dacă ea îi va da cîștig de cauză, îl va avea pe cap tot drumul pînă la Sacramento. Și fără îndoială că era plicticos. Emblema aceea

în semne gotice indica parvenitul. Putea să prevadă opiniile lui politice, fotografiile soției și ale copiilor, strîngerile de mînă pe sub masă. Nimic mai mult decît atît, din fericire, pentru că conductorii din trenurile acestea erau întotdeauna foarte riguroși. Totuși, toată povestea ar fi atît de vulgară ; s-ar expune la zîmbetele ironice ale celorlalți pasageri. Era adevărat că ea dorea tot timpul să se întîmple ceva neobișnuit și romantic ; dar nu era prea romantic să fii fata-care-stă-în-vagonul-salon-și-agață-bărbați. Închise ochii cuprinsă de un fior : într-o clipă i se înfățișă o imagine înspăimîntătoare despre ea însăși. Auzea vocea mătușă-si zicînd „Eu nu înțeleg de ce te înjosești astfel“ și „Nu merită să lași bărbații să creadă că ești ușuratică“. După asta fu în stare să deschidă iar ochii și să zîmbească puțin, mai sigură pe sine, pentru că, bineînțeles, lucrurile nu ieșiseră de fel așa. Obiectul călătoriei ei era tocmai s-o anunțe pe mătușa ei din Portland că se remărită.

Se așeză mai comod și începu să citească un exemplar de semnal al unui roman nou. Cînd bărbatul o va întreba ce-carte-e-aceasta-care-te-pasionează-atît-de-mult (mai auzise întrebarea și altă dată), ea va putea să-i răspundă pe un ton atît de simplu și prietenos încît să nu-l șocheze : „Nu aveai cum să auzi de ea. Nu se află încă în librării“. (Și totuși, gîndi ea, nu luase cartea cu ea din ostentație ; îi fusese oferită de un redactor el editurii, care o conduse-se la gară, iar acum nu avea altceva de citit. Așa că, realmente, nu putea fi acuzată de poză.

Decît dacă nu cumva tot felul ei de viață fusese adoptat din ostentație și cartea, care părea un accident, făcea parte de fapt dintr-un plan mai mare, deliberat. Dacă nu ar fi fost cartea, ar fi fost altceva, care ar fi servit la fel de bine ca să impresioneze un străin roșcovan între două vîrste.)

Abordarea, cînd se produse, fu de fapt mult mai puțin ortodoxă decît se așteptase. Omul se ridică din fotoliu și spuse : „Pot să vă vorbesc ?“ Replica : „Ce aveți să-mi spuneți ?“ sună fals chiar în urechile ei. Era ca și cum cineva din Broadway ar fi răspuns cuiva din Indiana. Timp de o clipă bărbatul păru surprins, apoi rîse :

— Ei bine, nu știu ; nimic deosebit. Cred că am putea sta de vorbă despre cartea aceasta, nu ?

Ea îl plăcu și cu mîna dreaptă făcu un gest care însemna „E-n regulă, dă-i drumul“. Bărbatul examină coperta.

— N-am auzit despre ea. Trebuie să fie nouă.

— Da. Răspunse atît de simplu cum nici ea singură n-ar fi bănuit că e în stare. Încă nu a apărut în librării. E un exemplar de semnal

— Am citit eu ceva de scriitorul ăsta. E bun.

— Ai citit ? sări fata cu o voce ascuțită neîncrezătoare.

Era de necrezut ca acestui cetățean tuns și bărbierit cu îngrijire nu numai să-i fie cunoscută, dar să-i și placă opera unui romancier revoluționar obscur. Pe de altă parte, era de necrezut ca el să mintă. Felul dezinvolt și lipsit

de artificiu cu care pronunţase numele romancierului nu indicase o dorinţă de a străluci, indicase de fapt că nu acorda mare importanţă acestui nume, că pentru el era un nume ca Hervey Allen sau Arthur Brisbane, sau Westbrook Pegler sau oricare altul. Existau două posibilităţi : sau omul aparţinea acelei specii extraordinare de cititori care au o perfectă digestie literară, care pot consuma orice e tipărit, reţinînd ce li se potriveşte, eliminînd ceea ce nu li se potriveşte şi plăcîndu-le totul fără preferinţă, căci din moment ce din fiecare scot ce le place ei citesc în realitate mereu aceeaşi carte (avea ea o verişoară de genul ăsta, amatoare de teatru şi îşi amintea cum obişnuia să zică mătuşă-sa nemulţumită : „N-are nici un rost s-o întrebi pe verişoara Florence dacă spectacolul de săptămîna asta e bun sau nu ; verişoara Florence n-a văzut niciodată o piesă proastă") — sau, dacă nu, omul făcea o confuzie de nume şi se gîndea de fapt la vreun scriitor cunoscut.

Totuşi, afirmaţia, îndoielnică cum era, îi dăduse greutate în ochii ei. Era ca şi cum ar fi rostit o parolă şi acum, cu un sentiment mai accentuat de siguranţă şi bună-cuviinţă, continua să-i asculte conversaţia. Vocea îi era plină şi profundă ; accentul era din Vestul mijlociu, dar sub nazalitatea accentului se distingea ceva dulce şi mătăsos care provenea din Sud. Locuia la Cleveland, îi spuse, dar afacerile îl purtau mereu pe drumuri ; cam jumătate din timp şi-l petrecea la New York.

— Într-adevăr ? exclamă ea, trezindu-i-se interesul. Care *este* profesiunea dumitale ? Imaginea iniţială ce şi-o formase despre el începea să se dizolve şi acum i se părea că din clipa cînd intrase în vagonul-salon simţise că nu e un provincial oarecare.

— Sînt comis-voiajor, răspunse el amuzat. Într-o clipă îşi dădu seama că e o glumă, dar nu înainte ca el să-i fi surprins privirea plină de consternare şi panică. Se aplecă spre ea şi rîse :

— Dacă-ţi sună cumva mai frumos, lucrez în oţel.

— Nu, de fel, răspunse tînăra femeie, recăpătîndu-şi controlul de sine şi făcînd să-i răsune în cuvinte o dezaprobare politică. Dar el *ştia ;* ea se trădase ; bărbatul îi surprinsese pe figură snobismul.

— Bănuiesc că eşti o roşie, îi spuse ca şi cum n-ar fi observat nimic. Ţi-ar fi sunat mai bine dacă ţi-aş fi spus că sînt un hoţ.

— Da, recunoscu ea cu un aer comic de sinceritate şi rîseră amîndoi. Mult mai tîrziu, el avea să-i dea o carte de vizită din care reieşea că este în consiliul de administraţie al unui concern de oţel, dar persista în a se descrie ca pe un comis-voiajor, şi ea îşi dădu seama în sfîrşit că doar din întîmplare gluma o nimerise pe ea ; de fapt, era o glumă umilă, ridicolă, răsucită, îndreptată împotriva lui însuşi.

Cînd o întrebă dacă vrea să bea cu el un pahar înainte de masă, ea acceptă imediat.

— Să mergem în orice caz în vagonul-restaurant. Poate e mai răcoare.

— Am o sticlă de whisky în cușeta mea. *Știu* că acolo e mai răcoare.

Figura ei deveni rigidă. O cușetă era ceva la care nu se gîndise. Dar ea nu știa (nu știuse niciodată) cum să refuze. Era teribil de supărată pe bărbatul acesta că o supunea — atît de curînd — la acest suprem test de feminitate, un test pe care oricum nu-l va trece, fie că se va duce în cușeta lui, nevoind aceasta (și el va ști și o va disprețui pentru slăbiciunea ei), fie că nu va intra în cușetă dorind să fi intrat (și el va ști și acest lucru și o va disprețui pentru timiditatea ei).

Bărbatul îi privi fața :

— Nu-ți face griji, îi spuse cu o voce blîndă, aproape părintească. Va fi cum nu se poate mai decent. Promit să las ușa deschisă.

Îi luă brațul strîngîndu-l ușor, încurajator, și ea rîse din toată inima, încîntată că și de data asta el o înțelesese, și o menajase.

În cușeta, care se afla dincolo de vagonul-salon, *era* mai răcoare. Whisky-ul auriu în paharele înalte, cu sifon și gheață, avea un gust bun, așa cum al ei nu avea niciodată, și cum apărea în reclamele pentru White Rock.

Era un nu știu ce în priceperea cu care valizele lui din piele maro de vițel fuseseră aranjate în spațiul acela mic, în haina albă a chelnerului negru care venea mereu cu sifon și gheață proaspătă, în sandvișurile cu carne de pui pe care le-au comandat pînă la urmă la

prînz, era ceva ce-i dădea senzația unui ritual bine oficiat, în care se presupune că se scaldă Lumea Bună. Ușa deschisă contribuia la această senzație ; era ca și cum ar fi băut într-o vitrină, căci toată lumea care trecea pe acolo trăgea cu coada ochiului la ei, și i se părea că discerne invidie, admirație și blamare în privirile fugitive ce i se aruncau. Bărbatul ședea liniștit, inconștient de acest interes, dar ea stătea cu spatele drept, cu umerii drepți, iar brațele goale i se ridicau și se lăsau din cînd în cînd închipuind scurte parabole de gesturi.

Dar dacă pentru lumea de afară juca rolul doamnei din lumea mare, pentru bărbatul care se afla de cealaltă parte a mesei era Fata Boemă. Era clar că pentru el era o revelație, că nu mai întîlnise în viața lui pe cineva de felul ei. Și o descosea cu privire la modul ei de viață cu acea curiozitate intensă, uimită, fără pudoare, a unui provincial care vede pentru prima dată imaginile unui oraș mare, dar oarecum decadent. Răspunzîndu-i la întrebări, se putea vedea cu ochii bărbatului (niște ochi căprui, singurul lucru frumos din figura lui, și care i se potriveau cu vocea, întărind și mai mult impresia, oricum izbitoare, că un croitor priceput ar fi armonizat aceste elemente). Imaginea pe care acest bărbat și-o formase despre ea îi dădea sentimentul că se identifică cu ea însăși, că e fără asemănare, un sentiment ce-l mai resimțise odată, atunci cînd sosise la New York, la douăzeci de ani, și primul ei articol fusese acceptat de o revistă săptămînală libe-

rală, sentiment ce se ștersese în cei patru ani trăiți în mijlocul acelei lumi care păruse magică privită din Portland, Oregon. Încetul cu încetul începu să se simtă fericită, pentru că avea certitudinea, în acest compartiment, că este frumoasă, veselă și deșteaptă, mondenă și inocentă, serioasă și frivolă, capricioasă și demnă de încredere, spirituală și tristă, rea și bună cu adevărat, toate la un loc și simultan. Putea simți puterea existentă în ea, ca un medium într-o seară deosebit de bună. Pe măsură ce aceste personalități multiple înfloreau pe tulpina unică a ființei ei, se simțea invadată de o mare lumină de generozitate, ca un flux de viață. Și omul acesta trebuia inițiat în mister ; acest străin trebuia determinat să se deschidă și să se dezvăluie ca o floare acvatică japoneză. Cu o seriozitate mesianică, ea începu să-i pună tot felul de întrebări și, deși la început răspunsurile lui dovedeau un fel de timiditate încăpățînată („Eu sînt doar un comis-voiajor“, „Sînt un om de afaceri suburban“, „Sînt un economist regalist“), ea știa că mai devreme sau mai tîrziu îi va spune adevărul, adevărul gol-goluț, și avea răbdare cu el. Nu era pentru prima dată cînd „forța intimitatea cuiva“ — expresia făcea să i se strepezească gura, pentru că ei nu i se păruse niciodată că ar fi așa. Anumite seri petrecute prin baruri cu bărbați pe care-i cunoscuse doar cu o jumătate de oră înainte, îi reveneau acum în minte ; își amintea minunata sinceritate cu care se dădeau cărțile pe față, de ambele părți,

pînă ce dragostea devenea un splendid joc lent a două solitudini, și orice se întîmpla după aceea nu mai avea importanță pe lîngă aceste prime ore de autorevelație. Acum, punînd întrebare după întrebare, se simțea din nou ca un spărgător fericit, învîrtind mecanismul unui safe bine construit, cu urechea ciulită să audă clinchetul încuietoarei și să descopere cifrul. Cînd îl întrebă ce reprezintă emblema de pe cămașă, ușa se deschise pe neașteptate.

— E a unui mic club de ofițeri din timpul războiului, spuse el. Ne botezaserăm cei patru draci. Făcu o mică pauză, apoi continuă fără nici o legătură. Îmi cumpăr cămășile de la Brooks Brothers. Îți brodează emblema pe gratis dacă obișnuiești să-ți faci acolo cămășile de comandă. Eu îmi comand întotdeauna cîte o duzină dintr-o dată. Cumpăr toate cele de la Brooks Brothers, afară de cravate și pantofi. Leonie e de părere că exagerez.

Leonie era soția lui. Aveau o fetiță, Angela, și doi băieți, micul Frank și micul Joe, și locuiau într-o casă cu paisprezece camere, în cartierul Gates Mills din Cleveland. Leonie era o femeie de interior, cu totul diferită de Eleanor, care fusese prima lui mare dragoste și acum era decoratoare la New York. Leonie își iubea căminul și copiii. O interesa bineînțeles și cultura, mai ales teatrul, și în jurul ei se aflau întotdeauna o mulțime de tineri de la Teatrul din Cleveland ; urmase cursurile colegiului Vassar, și apoi era de așteptat ca o femeie să aibă preocupări diferite de ale unui bărbat.

Leonie era membră a Clubului *Cartea Lunii* şi subscria la cele două reviste săptămînale liberale.

— Va fi, desigur, foarte impresionată, spuse bărbatul rînjind vesel, cînd va auzi că am cunoscut pe cineva de la revista *Liberal* în această călătorie. Dar ea nu va putea înţelege niciodată de ce ţi-ai pierdut vremea stînd de vorbă cu bietul Bill.

Fata îi zîmbi.

— Îmi *place* să stau de vorbă cu dumneata, spuse, păstrînd secret faptul că nimic în lumea asta n-ar fi putut-o convinge să stea de vorbă cu Leonie.

— Mai citesc uneori cîte un articol în revistele astea, continuă el visător. Se întîmplă să aibă ceva bun, dar în genere sînt prea apă de ploaie pentru mine. Acum, însă, după ce mi-ai făcut această vizită, voi citi revista dumitale în fiecare săptămînă, încercînd să ghicesc care din articole e scris de dumneata...

— Eu nu scriu *niciodată* apă de ploaie, spuse fata rîzînd. Dar soţia dumitale e cumva radicală ?

— Doamne sfinte, nu ! Ea îşi zice liberală, dar, în realitate, eu sînt mai radical decît Leonie.

— Ce vrei să spui ?

— Ei bine, să luăm alegerile, de pildă. Eu voi vota pentru Landon,[1] pentru că e de aşteptat ca eu să votez astfel şi votul meu tot nu-l va aduce la putere.

— Dar de fapt eşti pentru Roosevelt ?

— Nu, spuse el cu oarecare iritare. Nici Roosevelt nu-mi place. Nu-mi place un om care merge pe ocolite. Roosevelt e ca o femeie bătrînă. Uită-te numai ce atitudine ia faţă de grevele C. I. O.[1] N-are curajul să-l susţină pe Lewis[2] şi nici nu are bunul simţ să nu se bage în toată chestia asta. Se apleacă peste masă şi adaugă aproape în şoaptă : Ştii pentru cine mi-ar place mie să votez ?

Fata scutură capul.

— Norman Thomas[3].

— Bine, dar eşti acţionar în oţeluri ! spuse fata.

Bărbatul înclină capul.

— Nimeni nu ştie ce gîndesc eu, nici măcar Leonie. Făcu o pauză meditînd. Am luptat în ultimul război, spuse în sfîrşit, şi pentru mine a fost grozav de amuzant. Eram la cavalerie şi nu erau nici un fel de cai. Dar m-au făcut căpitan şi m-au decorat. După armistiţiu staţionam la Köln şi am pus mîna pe un Renault

[1] *Alfred Mossman Landon* (n. în 1887) — om politic american, bancher şi petrolist. În 1936 a candidat, din partea partidului Republican, la preşedinţie.

[1] *Congress of Industrial Organization* (Congresul organizaţiilor industriale) — uniune sindicală din S.U.A.

[2] *Jonh Llewellyn Lewis* (n. la 1880) — miner, conducător al mişcării muncitoreşti din America, figură importantă în Federaţia Americană a Muncii.

[3] *Norman Thomas* (n. în 1884) — conducător socialist american. S-a opus ca S.U.A. să intre în cel al doilea război mondial, iar după război a militat pentru dezarmare şi pentru încetarea războiului rece.

şi în fiecare săptămînă mergeam cu maşina toată noaptea ca să putem petrece o zi pe Riviera. Chicoti pentru sine. Dar aşa cum văd eu lucrurile, vine un nou război şi va fi cu totul diferit. Dumnezeule mare, noi nu-i uram pe germani !

— Şi acum ?

— Ai răbdare, spuse el. Ultima dată se presupunea a fi ceea ce numiţi voi un război ideologic : pentru democraţie şi aşa mai departe. Dar nu era aşa. Asta era numai reclama. Voi liberalii aţi descoperit dintr-o dată că era războiul domnului Morgan. Socoteaţi că e îngrozitor. Dar dă-mi voie să-ţi spun că războiul domnului Morgan era floare la ureche pe lîngă cel ce se pregăteşte de data asta. Pentru că acesta va fi într-adevăr un război ideologic şi va fi al naibii de serios. Veţi dori ca bancherii internaţionali şi fabricanţii de armament să oprească războiul cînd lucrurile vor ajunge prea departe. Eu aş dori ca ţara asta să stea deoparte. Iată de ce sînt pentru Thomas.

— Eşti un om foarte interesant, spuse fata cu lacrimi în ochi, poate din pricina whiskyului. N-am mai întîlnit pe cineva ca dumneata. Nu eşti genul de om de afaceri împotriva cărora scriu eu articole de fond.

— Cu toate astea voi ăştia sînteţi nebuni, spuse el cu simpatie. Nu veţi ajunge niciodată undeva cu proletariatul din America. Orice muncitor vrea să ducă viaţa pe care o duc eu. El nu vrea ca eu să duc viaţa pe care o duce el. Voi atacaţi problema greşit. Îmi amintesc

de un organizator socialist care sosise acum vreo cincisprezece ani la Southern Illinois. Mă ocupam de cărbune pe vremea aceea, lucram la tatăl primei mele iubite. Socialistul ăla era un tip simpatic...

Glasul lui devenise iar visător, dar răsuna în el un curent subteran de pasiune. Parcă ar fi retrăit o poveste de dragoste de mult uitată sau, mai curînd, o scurtă *„tendresse“* tinerească ce nu mersese mai departe. Organizatorul socialist fusese o rudă îndepărtată a primei lui iubite, cei doi se cunoscuseră şi stătuseră de cîteva ori de vorbă ; mai tîrziu socialistul fusese alungat din oraş ; el stătuse deoparte, nici nu-l ajutase, nici nu-l împiedicase.

— Mă întreb ce o fi devenit, spuse în cele din urmă. Cred că o fi stînd pe undeva la închisoare.

— A, nu, spuse fata. Dumneata nu cunoşti viaţa modernă. Este probabil mare birocrat în C.I.O. Ca şi un om de afaceri, dar mai prost plătit.

Bărbatul păru nedumerit şi oarecum trist.

— Avea o energie teribilă, murmură, apoi adăugă repede şi tare, pe un ton îngîmfat ; Dar sînteţi toţi nişte rahaţi !

Fata îşi muşcă buzele. Vulgaritatea bărbatului era evidentă. Încerca de cîtava vreme (pentru ea) să-i dea un lustru, dar materialul brut grosolan ieşea la suprafaţă în ciuda strădaniilor. Fusese cu putinţă să rămînă atîta timp în compartimentul lui numai pe baza uneia din următoarele două supoziţii, ambele livreşti :

(a) că bărbatul era un socialist frustrat, (b) că era un bărbat cu sensibilitate frustrat, un fel de personaj à la Sherwood Anderson. Dar personalitatea lui proprie răsărea mereu, pe neașteptate, ca un hopa-Mitică, spre a contrazice aceste teorii. Se putea spune doar că bărbatul era frustrat. Sperase să-l poată „reda lui însuși", dar aceste accese de afirmație personală din partea lui o descurajară, făcînd-o să simtă că nu avea ceva prea bun de dat. În plus, bănuia că aceste gafe ale lui erau deliberate, premeditate chiar, că el știa ce urmărește ea, și de ce, și se hotărîse să-i dejoace planurile. În spatele ultimelor cuvinte simțea un Ia-mă-așa-cum-sînt, o amenințare de Te-voi-coborî-la-nivelul-meu. Era ceva de felul rezistenței opuse de un pacient în fața unui psihanalist, de un muncitor față de un marxist ; ea îi oferea să-l elibereze de lanțurile obișnuinței, iar el se opunea și-și zornăia lanțurile liniștit și cu nerușinare în fața ei. Pe de altă parte ea *știa,* așa cum știe psihanalistul, așa acum știe marxistul, că undeva în ființa lui exista nevoia de a se elibera, că exista smerenia care ar accepta ajutorul — și mai exista chiar și o bunăvoință și o dorință de colaborare care l-ar face să se prefacă a fi mai bun decît este în realitate, dacă asta ar ajuta-o pe ea să fie mai mulțumită de sine.

Căci adevărul era că bărbatul și mica aventură de a fi cu el aveau un fel de chemare omenească la care răspundea în ciuda rațiunii. *El îi plăcea.* De ce, n-ar fi putut spune. Atracția nu

era sexuală, căci pe măsură ce whisky-ul scădea în sticlă figura lui căpăta un aspect din ce în ce mai porcin, ce i se părea atît de dizgrațios încît abia se putea uita în ochii lui, și continua să-i vorbească cu o privire vagă, îndepărtată, de parcă el ar fi fost o întreagă audiență de cîteva sute de persoane. Ori de cîte ori se întîmpla să-i surprindă ochii, să-l privească cu adevărat, era descumpănită ca un actor care vede o expresie omenească răspunzîndu-i de dincolo de rampă. Nici aspectul lui de om cu bani nu era ceea ce o atrăgea spre el deși, gîndea amuzată, asta exercita o oarecare atracție, dar o și îndepărta în același timp. Era, în parte, calitatea de om de casă, de cămin (de exemplu, cînd el folosise cuvîntul „vizită" cu semnificația de „a discuta" aceasta îi aminti dintr-o dată de copilărie, de tatăl ei, cu papucii lui de casă cenușii într-un fotoliu de piele galbenă) și, în parte, atracția lui evidentă pentru ea și care era mai puternică decît crezuse la început ; căci, deși felul ei de a fi era nou și de neînțeles pentru el, era clar că se pricepea în genere la femei. Dar dincolo de toate acestea, ea întrezărise în el o undă de simpatie și înțelegere ce-l făcea apt să se apropie de orice ființă omenească, tot așa cum părea să fie un cititor potrivit pentru orice romancier — și aceasta s-ar putea să provină nu din prostie, așa cum crezuse cînd stăteau în vagonul-salon, ci dintr-o curiozitate veșnic în mișcare și plină de speranță.

În fond, hotărî ea, tocmai în amestecul de provincialism și aventură constă secretul. Bărbatul

acesta *era* hotarul, deşi hotarul Americii se închisese, o ştia, pentru totdeauna undeva, acolo în Oregon, pe vremea tinereţii tătălui ei. Tatăl ei, atunci cînd se închisese uşa, rămăsese înăuntru. În tinereţe, după cum aflase cu surprindere din nişte tăieturi de ziare îngălbenite, pe care mătuşa ei le uitase în sertarul unui birou, tatăl fusese un fel de radical extremist, cerînd tot felul de legi în sprijinul muncitorilor şi proprietatea de stat asupra mijloacelor de producţie ; dar de mult se transformase într-un aspru avocat al unei companii de stil Atlantic. Îşi amintea că odată îl provocase cu acele tăieturi, crezînd că se va ruşina de a-şi fi trădat idealurile, dar el replicase calm :

— Lucrurile erau altfel, pe atunci.

— Dar ai luptat împotriva companiei căilor ferate, insistase ea. Iar acum eşti avocatul lor.

— Trebuia să lupt împotriva companiei pe vremea aceea, răspunse tatăl ei cu inocenţă, iar mătuşa intervenise cu acea inefabilă sentenţiozitate plebeiană :

— Tatăl tău luptă întotdeauna pentru dreptate.

Acum îşi dădea seama că, în mod sincer, tatăl ei nu vedea nici o contradicţie între cele două atitudini, ceea ce dovedea, că de fapt, nu el se schimbase, ci timpurile.

Şi totuşi omul acesta pe care-l avea în faţă supravieţuise oarecum, ca un dinosaur singuratec din vremea aceea. Nici măcar nu era cu adevărat o supravieţuire, căci dacă avea, aşa cum spunea, patruzeci şi unu de ani, însemna că e

cu treizeci de ani mai tînăr decît tatăl ei şi nici nu şi-ar putea aminti de Vîrsta de Aur a imperialismului american căruia, evident, îi aparţinea. Privindu-l, se gîndea la alte imperii tinere şi îşi aminti de busturile romane de la Muzeul Metropolitan, de figurile în marmură ale unor oameni de afaceri, uluitor de moderne, de colţuroase, uşor de recunoscut după seninătatea calmă a grecilor. Acei timpurii oameni de afaceri fuseseră şi ei omnivori, mari cititori, mari mîncăi, călători, colecţionari şi, la început, tot provinciali, oameni din oraşele amărîte, admişi de curînd ca cetăţeni ai lumii, puţin stîngaci, dar făcînd pe grozavii.

În răstimpul acestei analize, ea parcurse tot drumul de la aversiune la afecţiune. Îl vedea acum pe acest bărbat ca pe un om dezrădăcinat şi simţea dorinţa de a-i reda patria. Dar unde ? Tot ce putea face era să-i comunice sentimentul propriei lui izolări şi măreţii. Putea să-l adăpostească în demnitatea tristeţii.

Între timp, bărbatul devenise excesiv de vesel. După-amiaza era înaintată ; resturile mesei de prînz fuseseră de mult strînse, iar sticla de whisky era aproape goală. Afară, se vedeau desfăşurîndu-se întinderile cîmpurilor galbene, punctate liniştit cu căpiţe de fîn ; seceta şi oasele vacilor presărate în albiile uscate păreau îndepărtate ca un tablou suprarealist. Alţi pasageri continuau să se oprească şi să privească prin uşa deschisă în drumul lor spre vagonul-salon, dar fata nu mai era conştientă de prezenţa lor ; existau doar spre a crea o perspectivă, spre a adînci

cea de-a treia dimensiune plină de căldură care se stabilise în interiorul compartimentului. Bărbatul se aprinsese povestind amintiri din război, istorii caraghioase despre jocuri brutale și petreceri cu băutură, un erou care se înecase înotînd într-un rîu din Franța, excursii la Paris, Notre Dame și trageri la țintă în Alpi. Ea își putea da seama că fusese de fapt o prelungire a zilelor de studenție, un fel de Mare Călătorie mic-burgheză, un fel de cavalcadă bărbătească minunată, care lăsase acestui bărbat un dor veșnic de fraternitate și o singurătate pe care n-o putea umple nici o întrunire de afaceri între bărbați.

— Cred că te plictisesc, spuse bărbatul, zîmbind încă amintirilor, dar e ciudat, nu m-am mai simțit atît de bine de la război încoace. Dumneata mi-ai amintit de el și nu mă mai pot opri din vorbă. Nu știu de ce.

— Eu știu, spuse fata plină de omnișciență binevoitoare. (Asta era cea mai mare calitate a ei și o știa. Dar oare asta o altera, o împiedica să fie bună ?) Pentru că ți-ai făcut un prieten nou și probabil că nu ți s-a mai întîmplat în ultimii douăzeci de ani, de la război încoace. Nimeni nu-și mai face prieteni noi după ce a devenit adult.

— Poate că așa e, spuse bărbatul. Faptul de a te căsători, ori de cîte ori a-i face-o, nu e același lucru. Numai ce te *gîndești* că ai vrea să te însori cu o fată și trebuie să începi s-o minți. E o lege a naturii, cred. Ești nevoit să te aperi. Nu mă refer la înșelat. Asta nu e esențial...

Fața lui căpătă o expresie meditativă, absorbită...

— Doamne, dumnezeule, spuse el, nici nu o mai *cunosc* pe Leonie de fel, și viceversa, dar așa trebuia să se întîmple. Un bărbat nu are nevoie ca soția lui să-l înțeleagă. Nu asta e menirea ei. Menirea ei e să aibă o casă frumoasă și copii drăguți, și să dea petreceri reușite, la care el să-și invite prietenii. Dacă Leonie m-ar înțelege, nu ar mai putea să facă toate astea. Praful s-ar alege de noi amîndoi, probabil.

Ei i se umplură din nou ochii de lacrimi. Viața lui și propria ei viață păreau nespus de tragice.

— Eu îl iubeam pe soțul meu, spuse ea. Ne înțelegeam unul pe celălalt. Îmi spunea fiecare gînd al său.

— Dar ai divorțat. Unul din voi trebuie să nu-l fi înțeles pe celălalt *la un moment dat*.

— Ei, da, admise ea, poate că el *nu* m-a înțeles *pe mine* prea bine. A fost teribil de surprins... Chicoti ca o subretă. Chicoteala era complet deplasată, în clipa aceea, dar nu se putuse opri. Și apoi (era sigură de asta) tocmai aceste salturi brușe și cotituri rapide, aceste inconveniențe fulgerătoare îi confereau acel farmec particular, dulce-acrișor, foarte volatil care erau *la specialité de la maison*.

— A fost surprins cînd te-ai încurcat cu altul ? o întrebă.

Ea dădu din cap afirmativ.

— Și ce s-a întîmplat cu acela ?

— După ce am divorțat, nu am mai vrut să mă mărit cu el.

— Şi acum eşti independentă ?

Întrebarea părea superfluă, dar răspunse cu glas distinct, apăsat, de parcă el ar fi fost surd şi ea trebuia să-i comunice un mesaj important.

— Nu. Mă mărit în toamnă.

— Îl iubeşti pe acesta ?

— Desigur. E fermecător. El şi cu mine ne potrivim mult mai mult decît mă potriveam cu Tom. E un fel de vagabond şi eu la fel. Şi apoi e egoist, ceea ce e foarte bine pentru mine. Tom era atît de *bun*. Şi atît de vulnerabil. Ceafa lui arăta ca a unui băieţel. N-am să uit niciodată ceafa lui.

Vorbea serios, dar vedea că bărbatul nu o înţelege. Nimeni nu înţelesese vreodată — şi nici ea nu ştia prea bine — de ce această imagine îi făcea o impresie atît de puternică, de ce toate sentimentele ei de vinovăţie şi ruşine se concentraseră în jurul imaginii unei cefe de băieţel (faţa nu fusese copilăroasă, ci cu trăsături prematur accentuate) dezgolite, ca a unui martir din vechime, pregătită pentru sabie. „Cum am putut face una ca asta ?" murmură pentru sine încă o dată, aşa cum făcea aproape în fiecare zi şi din nou fu năpădită de oroare.

— Era prea bun pentru mine, spuse în sfîrşit. Mă simţeam de parc-aş fi fost mama lui. Nimeni n-ar fi ghicit vreodată, dar el avea nevoie să fie apărat.

Asta era. Asta era atît de îngrozitor. Nimeni nu ar fi ghicit vreodată. Dar ea se furişase în viaţa lui secretă şi se cuibărise acolo, ca un vierme în trandafir. Cît de cald şi suculent fusese ! Şi după ce devorase totul, plecase. „O, Doamne !" şopti gîfîind. Că îl iubise, nu era o scuză. Şi viermele iubeşte, fără îndoială, trandafirul.

În grabă, ca să-şi alunge gîndurile, începu să vorbească despre amorurile ei. Nume de botez, descrieri detaliate, se rostogoliră toate, pînă ce întreaga ei viaţă i se păru un roman ieftin. Şi se pomeni explicîndu-i cu lux de amănunte de ce fiecare poveste nu dusese nicăieri, cît de firesc fusese să rupă cu John, cît de logic fusese să nu-l ierte pe Ernest. Parcă ea ar fi fost un procuror redactînd acuzarea împotriva fiecăruia dintre iubiţii ei şi, pentru că nu-i plăcea poziţia în care se afla, se simţi uşurată cînd bărbatul o întrerupse.

— Mi se pare, spuse el, că încă îl mai iubeşti pe soţul acela al dumitale.

— Crezi într-adevăr ? întrebă tînăra femeie aplecîndu-se înainte. De ce ?

Poate îl găsise, în sfîrşit, pe cel ce-l căuta de atîta vreme, cel ce-i va putea spune cum este ea în realitate. Fusese în scopul acesta la ghicitoare şi la grafologi, sperînd nu să i se spună despre un bărbat brunet sau o călătorie cu vaporul, ci ca vreo intuiţie revelatoare de ţigancă să-i arate propriile ei trăsături caracteristice. Dacă ar afla o dată, nu avea nici o îndoială că s-ar putea comporta perfect ; era doar o problemă de a se descoperi. Cum poţi, gîndi ea, să-ţi controlezi simţămintele cînd nu ştii care sînt ele ? Ca fetiţă, adresîndu-se în şoaptă unui tînăr preot în confesional, se simţise uneori în

siguranță. Biserica putea să clasifice toate, în locul tău. Dacă vorbeai sau rîdeai în biserică, spuneai minciuni, aveai gînduri sau conversații necuviincioase, erai rea ; dacă-ți ascultai părinții sau supraveghetorii, te duceai regulat la confesiune și comuniune, spuneai rugăciuni pentru cei morți, erai bună. Protestanții, ca tatăl ei, erau neutri ; ei trăiau într-o lume cenușie, în afara binelui și a răului. Dar atunci cînd, simplă elevă de liceu, respinsese sistemul de clasificare al bisericii, împreună cu morala ignorantă a mătușă-si, ea renunțase totodată la propria ei măsură. O vreme crezuse că trebuia doar să aștepte pînă ce va mai crește și i se va forma caracterul ; atunci va putea să și-l recunoască la fel de ușor ca pe o fotografie. Dar ajunsese acum la douăzeci și patru de ani și auzise pe alții spunînd că avea o personalitate puternică ; ea însă bîjbîia încă în întuneric. Străinul acesta inimos în cămașă verzuie — poate va fi el în stare să-i spună dacă îl iubea într-adevăr pe soțul ei. Era ca și ghicitoarea cu oamenii marcați în frunte : A nu putea ști dacă propria lui frunte era marcată, dar B și C știau, desigur, și A putea, dacă era inteligent, să deducă din comportarea lor.

— Ei bine, răspunse bărbatul, dintre toți băieții de care mi-ai vorbit, Tom este singurul despre care mi-am format o imagine. Afară de tatăl dumitale — dar asta-i altceva ; el este tipul de om pe care-l cunosc.

Răspunsul o dezamăgi. Era prea simplist ca să explice faptele. E adevărat că îl iubise pe soțul ei *personal*, pentru el însuși, și asta nu se mai întîmplase cu nimeni altcineva. Idiosincraziile nimănui altcuiva nu-i făcuseră nici cald, nici rece ; pe nimeni altcineva nu-l veghease dormind. Totuși acest fel de dragoste o făcuse inaptă de a-l iubi în felul obișnuit, de fapt o determinase să-i fie necredincioasă și astfel, cu timpul, să-l părăsească. Sau nu cumva s-ar putea explica altfel ? Nu se putea oare spune că toată acea tandrețe conjugală fusese un substitut frumos ambalat pentru Lucrul cel Adevărat, pentru acea totală scufundare carnală care nu-i reușise niciodată în patul conjugal ? Observase că în căminele unde atașamentul strălucește cel mai luminos și Micile Atenții se revarsă cu mai multă dărnicie, soțul se bucură arar de drepturile lui conjugale.

Dar era cu neputință să-i explice acestui bărbat asemenea lucruri. Conversația căzuse și așa o dată, de două ori în obscen, iar ea era hotărîtă să păstreze atmosfera adecvată. Afară se întuneca și chelnerul venise din nou să servească păstrăvi mici de pîrîu pe farfurii cu emblema Union Pacific. Dar chiar în timp ce se prevenea ea însăși cît de imposibil era, își auzea vocea revărsîndu-se într-un torent de explicații grăbite. (De atîtea ori i se întîmplase asta, mereu, de cînd, elevă fiind, schimbase glume indecente cu studenții de la Eugene și-i văzuse oprind mașina și repezindu-se la ea peste schimbătorul de viteză. Și în tot timpul ăsta — se compătimea în sinea ei — nu încercase decît să fie o camaradă bună, să arate că e rafinată și adultă și să nu-i lase să bănuiască. [Vai, pentru nimic în lume !] că tatăl ei nu-i dădea voie să meargă cu băieți și că era o

novice, un pui neajutorat, lipsită de cochetărie și artificii. Nu era *frumos* [putea și acum să sublinieze cu amărăciune cuvîntul] din partea lor s-o înghesuie și s-o brutalizeze ; își amintea și acum cum se zbătea încolo și încoace pe scaunele lunecoase de piele ale automobilelor sport, cel mai penibil lucru din toată această luptă a corpurilor fiind jignirea ce o încununa ; își mai amintea și acum drumul spre casă după aceea, cum fața băiatului era întotdeauna ursuză și închisă — el se gîndea că fusese înșelat, tras pe sfoară și era hotărît să nu o mai invite altă dată, astfel încît îi mersese faima că nu era invitată decît o singură dată. Cît de indecent și neomenos fusese totul, ca încleștarea dintre un om care se îneacă și salvatorul lui ! Și bineînțeles că ea era cea care provocase, tot așa cum provoca și acum, dar ceea ce cerea ea de fapt tot timpul nu era ca masculul să o asalteze, ci s-o considere femeie. Această libertate în vorbă ce și-o permitea era un fel de mascaradă de senzualism, ca sutienele de cauciuc pe care le poartă homosexualii ca nadă, dar la fel ca și sînii falși, rezonanța o trăda : era o copie nereușită și un travesti ostil în același timp. Numai că bărbații, gîndea ea, nu cercetează atît de atent ; răspundeau năpustindu-se asupra ei — ceea ce, la urma urmei, presupunea ea, era cel mai la îndemînă mijloc de a-i dovedi că personajul ce-l întruchipa era convingător. Însă răspunsul, cînd sosea, o tulbura și o înspăimînta întotdeauna ; nu la asta se gîndise ea, putea murmura pentru sine cu un fel de dezorientare tristă. Căci totul era pe dos, era nefiresc, arta este dată pentru a fi admirată, nu trebuie intervenit asupra ei, spectatorii nu aparțin scenei și nici actorii publicului.)

Iată însă că și de data asta bărbatul din fața ei o cruța. Fața îi era cam umflată de băutură, dar ea nu zărea nici un indiciu de lubricitate și el o asculta la fel de calm ca un preot. Senzația de coșmar se spulberă ; îi era redat liberul arbitru.

— Știi care e citatul meu favorit ? întrebă ea deodată. Probabil că era pe cale de a se îmbăta, își dădea seama, altfel n-ar fi spus asta, și o anumită latură lucidă a personalității ei protesta. Nu trebuie să citez poeme, se gîndi, trebuie să mă opresc ; Doamne, ajută-ne, dacă nu mă controlez, după asta vom cînta cîntece de-ale studenților de la Yale. Dar vocea n-o mai asculta ; putea doar s-o urmărească, cu ironie, de la o mare depărtare. E din Chaucer, continuă ea văzînd că-i captase atenția. Cresyda o spune : „Femeie mi-s ce nimărui n-am a da socoată ; și bine mi-e așa“.

Bărbatul descifra cu o oarecare dificultate engleza medievală, dar cînd în sfîrșit pătrunse înțelesul, o privi cu admirație neprefăcută.

— Ei drăcie, spuse el, de asta îmi ești !

Trenul o trezi a doua zi dimineața cînd intră cu o zdruncinătură într-o stație din Wyoming. „Evanston ?“ se întrebă ea. Era încă întuneric. Storul vagonului Pullman era tras și crezu la început că se află în cușeta ei de jos. Știa că se

îmbătase în seara precedentă, dar se gîndi cu satisfacţie că Nu se Întîmplase Nimic. Ar fi fost îngrozitor dacă... Se mişcă puţin şi atinse trupul bărbatului.

Nu ţipă, dar se retrase brusc dintr-o singură mişcare spasmodică de respingere. Nu se poate, gîndi cu necaz, nu se poate. Închise strîns ochii. Cînd îi voi deschide din nou, îşi spuse, el nu va mai fi aici. Nu pot înfrunta situaţia, gîndi, menţinîndu-se rigidă ; cel mai bun lucru e să adorm din nou. Şi într-adevăr timp de cîteva minute moţăi şi visă că era din nou în patul ei de jos, cu cearşafurile extraordinar de proaspete şi curate şi perdelele trase protector în jurul ei. Dar în somn perna i se mişcă sub cap în timp ce visa că însoţitorul vagonului o scutură ca s-o invite la micul dejun, şi se trezi din nou ştiind că bărbatul era tot lîngă ea şi că se mişcase în somn. Trenul pornea din staţie. Dacă n-ar fi fost atît de devreme, afară pe peron s-ar fi plimbat bărbaţi înalţi cu pălării de cow-boy. Poate că am leşinat, îşi spuse, şi el m-a culcat în pat. Dar trupul de lîngă ea era gol şi i se încreţi pielea de groază cînd îşi dădu seama, după asprimea cearşafurilor ce o atingeau, că şi ea era goală. Doamne, dumnezeule, implora ea, scoate-mă de aici şi voi face orice mi-ai cere.

Valuri de ruşine o invadau, ca o roşeaţă interioară, sălbatică, pe măsură ce fragmente din noaptea precedentă erau trecute în revistă. Cîntaseră cîntece, bun, îşi amintea clar, apoi fusese vorba de a nu-i deranja pe ceilalţi pasageri aşa că închiseseră uşa. După aceea, bărbatul ocolise

masa şi venise lîngă ea şi o sărutase cam avid. Îl respinsese multă vreme, dar în cele din urmă rezistenţa ei se înmuiase. Se simţise obosită şi plină de bunăvoinţă, şi gîndise că de ce nu ? Apoi parcă fusese ceva ciudat în felul de a face dragoste — dar nu-şi putea aminti ce anume. Încercase să se distanţeze, să fie prezentă cu trupul, dar nu şi cu spiritul. Nu prea reuşise şi fusese tîrîtă cu totul şi umilită. Era oarecare plăcere în această pierdere a lucidităţii, dar amintirea o împunse din nou ca un pumnal. Erau (Sfîntă Fecioară !) cuvinte de ruşine pe care fusese forţată să le repete şi, în momentul culminant, o ploaie de lovituri care în mod precis (Vai, doamne !) trebuie să fi lăsat vînătăi. Va trebui să fie atentă să n-o vadă mătuşă-sa dezbrăcată, îşi spuse ea, şi-şi aminti cum odată îşi imaginase păcatele ca semne negre pe sufletul alb. Păcatul acesta, cel puţin, nu-l va vedea nimeni. Dar dintr-o dată deveni conştientă de semnificaţia cearşafurilor. Patul fusese făcut. Şi asta însemna că însoţitorul vagonului... Închise ochii, epuizată, incapabilă să ducă gîndul pînă la capăt. Tînărul cu Vincent Sheean, doamna cu New Deal, chelnerul, însoţitorul, păreau să se înghesuie în jurul ei, o mulţime de martori concreţi batjocoritori. Dacă s-ar putea cel puţin ca nimeni să nu ştie...

Dar poate că nu era prea tîrziu. Se văzu, brusc, în rochie neagră, cu faţa spălată, pudrată, cu părul pieptănat cu grijă, şezînd distantă pe locul ei, privind cum trec prin Utah şi Nevada şi citind exemplarul de semnal al unui nou roman

de avangardă. Se *putea* înfăptui. Dacă ar ajunge înapoi la locul ei înainte de primul apel la micul dejun, ar putea reuși. Mai e, desigur, însoțitorul vagonului, dar el nu va îndrăzni să pălăvrăgească cu pasagerii. Încetișor, se strecură din cușetă și începu să-și caute hainele. În întuneric, descoperi rochia și combinezonul atîrnate frumos lîngă chiuvetă — bărbatul trebuie să le fi pus acolo și era un noroc că el era atît de ordonat, căci astfel rochia nu va fi șifonată. Adună de pe jos ciorapii și o pereche de chiloți albi de mătase, cîrpiți în mai multe locuri, cu un nasture lipsă și în locul lui un ac de siguranță și, simțind că roșește pentru ac, se așeză pe jos să-și tragă ciorapii. Lipsea o jartieră. Își îmbrăcă celelalte lucruri și apoi începu să-și caute jartiera, dar deși căută pe bîjbîite în fiecare centimetru din compartiment, nu reuși s-o găsească. Se lăsă din nou pe dușumea cu un ciorap atîrnînd neglijent, își îngropă capul în mîini și plînse. Se văzu prinsă în cursa unei dileme imposibile, dar ridicole : îi era cu neputință să înfrunte tot trenul cu un ciorap care-i cădea ; dar era la fel de imposibil să aștepte ca bărbatul să se trezească și să-l puie să-i găsească jartiera ; era cu neputință să trimită pe însoțitorul vagonului după ea mai tîrziu și era și mai imposibil să vie singură s-o mai caute. Dar pe măsură ce-i apăru clar aspectul comic al situației, capul i se limpezi. Cu un suspin final, își scoase ciorapii și-i vîrî în poșetă. Își încălță picioarele goale în pantofi și tocmai scotocea prin poșetă în căutarea

unui pieptene, cînd bărbatul se întoarse și mormăi.

Își amintește, gîndi ea cu spaimă cînd îl văzu întinzînd brațul durduliu și alb ce se distingea cu greu în întuneric. Rămase nemișcată, așteptînd. Poate va adormi la loc. Dar se auzi un declic și lampa de citit deasupra cușetei se aprinse. Bărbatul o privi speriat. Își dădu seama că uitase să-și încheie cordonul.

— Iubito, spuse el, ce dumnezeu faci acolo ?

— M-am îmbrăcat. Trebuie să plec înainte de se trezesc ceilalți. Adio.

Se aplecă cu intenția să-l sărute pe frunte. Politețea cerea ceva, dar asta era tot ce putea ea face. Bărbatul îi apucă brațele și o trase în jos, sculîndu-se și așezîndu-se lîngă ea. Arăta foarte gras și părul scurt de pe pieptul lui era cărunt.

— Nu poți pleca, îi spuse cît se poate de simplu și firesc, dar ca și cum s-ar fi gîndit la asta toată noaptea. Te iubesc. Sînt nebun după tine. Este lucrul cel mai minunat ce mi s-a întîmplat vreodată. Ai să vii cu mine la San Francisco și vom merge la Monterey și voi aranja cu Leonie ca să divorțeze.

Îl privea cu ochi mari de uimire, dar nu încăpea îndoială : vorbea serios. Ea tremura din tot trupul. Simți o durere în inimă cînd înțelese că nu mai putea fi vorba să plece ; simpla decență îi interzicea. Totuși era mai mult speriată decît flatată de această declarație de dragoste. I se părea că se dezlănțuiseră în compartiment niște teribile forțe ale naturii. Și apoi seriozi-

tatea lui era o dojană ; propria ei silă şi dezgust, care o clipă mai devreme i se păruseră o dovadă de virtute, acum îi apăreau deplasate, frivole chiar, faţă de emoţia lui.

— Dar sînt logodită, spuse cam din vîrful buzelor.

— Nu-l iubeşti. N-ai fi putut face cele ce ai făcut azi noapte dacă l-ai fi iubit. Amintindu-şi de actul dragostei, vocea lui deveni răguşită, făcînd-o să se simtă prost.

— Eram ameţită, spuse ea încet, fără menajamente.

— O fată ca tine nu se dă unui bărbat numai pentru că e beată.

Ea lăsă capul în jos. Nu găsea nici un răspuns. „Trebuie să plec", repetă ea. Într-un fel ştia că va trebui să rămînă, şi mai ştia de asemeni că era doar o chestiune de ore ; dar la fel ca un condamnat a cărui sentinţă e hotărîtă şi care încearcă să evadeze şi este împuşcat de paznici, tot aşa fata, avînd Sacramento înaintea ei, nu se putea opri să cerşească, ca un bolnav de claustrofobie, eliberarea imediată. Vedea că bărbatul e îndurerat şi supărat, dar continua să rămînă ţeapănă în îmbrăţişarea lui şi nu voia să-l privească. Îi întoarse capul spre el cu mîna.

— Sărută-mă, îi spuse. Dar ea se trase deoparte.

— Îmi vine să vomit.

Bărbatul îi indică closetul cu capacul verde. (Ea uitase că compartimentele trenurilor Pullman au această caracteristică indecentă.) Ridică repede capacul şi vomită, în vreme ce bărbatul

şedea pe pat şi o privea. Era culmea, gîndi ea cu amărăciune ; ceva mai rău decît asta nu i se mai putea întîmpla niciodată. Îşi şterse ochii de lacrimi şi se sprijini de perete. Bărbatul făcu un gest spre ea.

— Nu mă atinge, altfel mi se face iar rău. Ar fi mai bine să mă întorc la cuşeta mea.

— Biata fetiţă, spuse el tandru. Te simţi prost, nu-i aşa ?

Se ridică de pe pat şi scoase o altă sticlă de whisky dintr-o valiză.

— Va trebui să păstrez Bourbon-ul pentru conductor, declară el pe un ton obişnuit, prietenos. O să apară în curînd să-şi ia raţia.

Pentru prima oară în dimineaţa aceea, fata rîse. Bărbatul turnă cîte puţin în două pahare, dîndu-i el unul.

— Bea-l ca pe un medicament, o sfătui.

Ea se aşeză pe pat picior peste picior. Bărbatul îşi îmbrăcă un halat de casă şi trase un scaun în faţa ei. Ridicară paharele. Mirosul de whisky îi făcu greaţă şi ea ştiu că era exclus, fizic, să se îmbete a doua oară. Simţi însă că i se risipeşte indispoziţia. Era ceva de beţivani de profesie în felul lor de a bea whisky curat, de dimineaţă, într-un compartiment răvăşit, care-i stîrni imaginaţia.

— Şi însoţitorul vagonului ?

— Oh, spuse bărbatul vesel. I-am dat un bacşiş. Zece dolari aseară şi îi mai dau zece cînd cobor. Te găseşte minunată. Mi-a şi spus : „Domnule Breen, în orice caz, aţi ales cel mai bine".

— Oh ! spuse fata acoperindu-şi faţa cu mîinile. Oh ! Oh ! Timp de o clipă simţi că nu poate suporta, dar auzindu-l rîzînd îşi schimbă disperarea într-o strîmbătură comică şi mai scoase vreo două gemete doar în glumă. Înălţă capul şi-l privi ruşinată, apoi chicoti. Această vulgaritate era mai reconfortantă pentru ea decît orice jurăminte de dragoste. Dacă seducerea (sau ce o fi fost) putea fi redusă la cel mai mic numitor comun, dacă putea fi luată ca o farsă, ea o accepta, ba chiar, în mod paradoxal, îi făcea plăcere. Lumea farsei era un fel de lume moral interlopă, un iad vesel şi luminos, în care o Cădere era la urma urmei doar o cădere parţială.

În plus, conversaţia aceasta avea în ea ceva din atmosfera unui vestiar sau a unei petreceri între bărbaţi, o atmosferă mai tonică şi mai astringentă decît aerul din munţii Boemiei. Bacşişurile de zece dolari, Bourbon-ul pentru conductor indicau competenţă şi rafinament care, chiar dacă nu erau de un ordin superior, se întindeau totuşi de la mîncare, băutură şi lenjerie pînă la femei. Era tocmai ceea ce lipsise bărbaţilor pe care-i cunoscuse ea la New York — acest ochi de cumpărător avizat, aprecierea rapidă, brutală. Era ceea ce găseai în cluburile de elită de la ţară, în cluburile de pe litoral, în cluburile de iahtmeni — dar nu găseai niciodată în cafeneaua Brevoort. Bărbaţii pe care îi cunoscuse în ultimii patru ani se mulţumeau cu orice : succesele ei fuseseră agreabile, dar lipsite de consistenţă. Nu era greu la urma urmei să fii

cea mai drăguţă fată la o petrecere de sărăntoci. În fond îi dispreţuia pe bărbaţii care o considerau perfectă, pentru că ea ştia că în costum de baie la Southampton n-ar fi trecut examenul ; şi deşi nu se supusese niciodată unei asemenea încercări grele, gîndul îi persista în minte ca o provocare. Un exemplar din *Vogue* cules din sala de aşteptare a unui institut de frumuseţe, o masă la un restaurant care depăşea posibilităţile ei, era suficient ca să-i amintească pericolul. Şi dacă se simţise în siguranţă cu diverşii bărbaţi care se îndrăgostiseră de ea era tocmai pentru că — îşi dădea seama acum — într-un fel sau altul erau cu toţii nişte faliţi. Bărbaţii frumoşi, ca logodnicul ei, erau nişte neisprăviţi ; cei pe care te puteai bizui, ca soţul ei, aveau un aspect ciudat ; cei cu situaţie erau scunzi şi purtau tocuri la pantofi, sau erau graşi şi cu ochelari ; cei inteligenţi erau alcoolici sau puţintel homosexuali ; cei serioşi erau străini, sau purtau barbă, sau cămăşi negre sau erau săraci lipiţi şi nu ştiau să se poarte la masă. Într-un fel sau altul, fiecare din ei era handicapat în viaţa americană şi de aceea erau umili în dragoste. Era oare şi ea o neputincioasă, aparţinea ea cu adevărat acestei frăţii de schilozi, sau poate că era o femeie sănătoasă şi normală, care-şi petrecuse viaţa într-un exil autoimpus, o prinţesă printre pitici ?

Nu ştia. Dacă ar fi rămas la Portland ar fi aflat destul de repede, dar nu riscase. Plecase în răsărit la universitate şi nu se mai întorsese pînă acum. Şi foarte curînd după ce devenise studentă se logodise cu un pictor, astfel că la

reuniunile dansante de la Yale și Princeton nu se întîmplase nimic „semnificativ". Ieșise singură din competiție și nu mai încerca. Logodna ei fusese un fel de contract de asigurare, dar partea proastă era că o asigurase nu numai împotriva eșecului, ci și împotriva succesului. Ar fi trebuit oare să fie mai curajoasă ? Nu putea spune nici acum. Poate *era* chiar o prințesă, pentru că tatăl ei era un gentleman adevărat, care-și lua masa la clubul lui și călătorea în vagon-salon sau în compartiment separat ; dar pe de altă parte, uită-te la mătușă. Singură nu putea să afle ; ar trebui să se ivească un prinț care să-i spună. Bărbatul acesta, acum — venea desigur dintr-o lume dumnezeiască, poziția aceea divină în miezul lucrurilor, unde posibilitatea de alegere este nelimitată. Și el o alesese *pe ea*.

Dar problema era pusă greșit. N-avea decît să se uite la el ca să-și dea seama că trișase din nou, încercase să intre în joc cu o pereche de cărți măsluite. Căci și omul acesta ieșise din competiție. Era prea bătrîn. Deși era perfect în toate celelalte privințe, timpul făcuse din el un falit. Dacă l-ar fi întîlnit cu zece ani mai înainte, ar fi ales-o el oare pe ea ?

El îi luă paharul din mînă și o înconjură cu brațele :

— Dumnezeule, îi spuse, de s-ar fi întîmplat asta în urmă cu zece ani !

Ea rămase ca de piatră în îmbrățișarea lui, și se simți într-adevăr ca o stîncă lovită de un val nedorit. Era oarecare demnitate în această

analogie, gîndi ea, dar ce se întîmplă pînă la urmă ? — Eroziune. Cu aceasta, imaginea i se răsturnă dintr-o dată și i se prezentă sub altă fațetă : Dumnezeule mare, își spuse înspăimîntată, sînt într-adevăr nesimțitoare ca o unghie, Apoi, brusc, începu să-l îmbrățișeze cu o fervoare care nu era nici cu totul prefăcută și nici prea sinceră (căci dezgustul nu putea fi anulat, ci doar ignorat) ; își înfipse degetele în spatele lui și pentru prima dată îl sărută conștiincios pe gură.

Strălucirea sacrificiului de sine o ilumină. Acesta, gîndi ea cu hotărîre, va fi singurul act de adevărată generozitate îndeplinit în viața mea ; va fi unica dată cînd voi fi dat ceva care să mă fi costat în mod sincer. Că ascetismul ei urma să se exprime în termenii senzualității îi sporea în mod ciudat valoarea, căci sacrificiul era și paradoxal și categoric în același timp ; nu era o simplă abstinență, ca postul de vineri sau o castă duminică ; era mortificarea trupului realizată prin îndeplinirea actului plăcerii.

Îl ajută repede să-i scoată rochia neagră și se întinse pe cușetă, ca un miel alb pe altar. În timp ce aștepta cu oarecare nerăbdare epuizarea bărbatului, ca rușinea să ia sfîrșit, se gîndea plină de nostalgie la propria ei imagine, îmbrăcată perfect, cu romanul în mînă, pe locul ei în tren, și știu cu cea mai deplină convingere că pentru o dată era cu adevărat și neîndoielnic bună, nu aspră sau lipsită de inimă.

— Trebuie să faci o baie, spuse bărbatul brusc, ridicîndu-se într-un cot și privind-o cu un ochi critic cum zăcea relaxată în așternutul boțit. Perdeaua era pe jumătate trasă și afară îi înconjura Marele Lac Sărat. Merseseră ore în șir peste această Mare Moartă cenușie-brună, otrăvitoare și imensă, care părea nu un lac adevărat, ci un miraj zărit în deșert. Ea îl privise multă vreme, în timp ce bărbatul de lîngă ea șoptea despre fericirea lui și despre planurile de viitor comun ; adormiseră puțin și cînd deschiseseră iar ochii lacul era tot acolo, un memento interminabil de sterilitate, poligamie și inutilitate.

— Scoală-te, continuă el, și voi suna însoțitorul, să-ți pregătească baia.

Vorbea dur : era sergentul milităros, glasul autorității. Atenția ei se trezi, îi tremurau buzele. Goliciunea ei, păru-i despletit, care cu o clipă înainte i se păruseră voluptuoase, deveniră brusc nerușinate și dezordonate, ca o tunică descheiată la o inspecție militară. Era prima rană pe care i-o pricinuia, dar cît de adînc intrase sabia ! — amintindu-i de profesorii care puteau să fumeze ori să pălăvrăgească cu tine pe seară și apoi să te muștruluiască dimineața în clasă, amintindu-i de rubedeniile care discutau cu tine ca de la egal la egal și apoi îi spuneau mătușii că ești prea mică pentru ciorapi de mătase, amintindu-i de toți trădătorii, de inamicii prietenoși, de monitorii cu două fețe, amintindu-i de mama care era în stare să te iubească și apoi să moară.

— N-am nevoie de baie, afirmă ea cu încăpățînare. Sînt cît se poate de curată. Dar ea știa că nu făcuse baie de cînd plecase din New York, și dacă ar fi fost după ea nu ar fi făcut baie pînă la Portland. Ce idee să plătești un dolar pentru o baie în tren ! La toaleta pentru doamne, unde funinginea și pudra împrăștiată formau strat pe mesele de toaletă, și aspiratoarele de păr se căscau arhaice, ca niște scuipătoare, te spălai la repezeală cu buretele pe sub halat, privind manevrele vecinelor pentru un loc mai bun în fața oglinzii, cu chimonourile lor murdare, trusele complicate de farduri și permanentele lor nepieptănate, te simțeai prea exigentă și te grăbeai să pleci, să scapi de atmosfera mucegăită, stătută, dulceagă, de vestiar de femei între două vîrste.

— Sînt cît se poate de curată, repetă ea. Dar bărbatul se mulțumi să apese pe buton și cînd însoțitorul veni să anunțe că baia e gata, o împinse pe coridor în halatul lui de casă Brooks Brothers, punîndu-i în mînă o bucată de săpun de toaletă englezesc.

În salonul pentru doamne, camerista neagră umpluse cada și aștepta în spatele perdelei trase doar pe jumătate, pregătită să-i întindă săpunul și prosoapele. Și deși, de obicei, fata nu era deosebit de pudică, acum i se părea insuportabil ca cineva s-o privească în timp ce se îmbăia. Scena avea ceva familiar și teribil — ea însăși în cadă, spălîndu-se, și o femeie aplecată asupra ei — ceva teribil și familiar într-adevăr în tot acest episod în care i se impunea

să se spele. Își aducea încet aminte — camerista era desigur mătușa ei, aplecată deasupra băii în serile de sîmbătă urmărind ca ea să-și spele cu grijă fiecare părticică din trup, aplecîndu-se asupra ei în farmacie urmărind ca să înghită uleiul de ricină, aplecîndu-se dimineața asupra patului ei ca să controleze dacă cearșaful nu era umed. De cînd crescuse nu mai simțise niciodată asemenea slăbiciune și rușine. I se părea că nu are curajul să îndepărteze camerista, că aceasta este într-un fel reprezentanta bărbatului, spioana lui, căreia ar fi necuviincios să-i opună rezistență. Îi veniră lacrimi în ochi de necaz și autocompătimire, și își spuse că va sta în baie toată ziua mai bine decît să se întoarcă în compartiment. Dar atunci zbîrnîi soneria din partea cealaltă și camerista dădu deoparte perdeaua spunînd „Mai doriți ceva ? Voi lăsa prosoapele aici", apoi se auzi ușa închizîndu-se în urma ei și fata rămase singură.

Stătu în baie multă vreme să-și adune forțele. În apa călduță simți pentru prima oară o fervoare socialistă sinceră. Pentru prima oară în viață urî sincer luxul, urî Brooks Brothers și Bergdorf Goodman și Chanel și blănurile și mîncarea scumpă. Toate lucrurile frumoase pe care le văzuse în vitrine și la care rîvnise îi apăreau acum vulgare, grosolane, carnale, chiar, într-un mod ciudat, murdare. Printr-un ciudat revers, însuși acul de siguranță din pantalonașii ei, pentru care roșise de dimineață, i se părea acum ca un simbol de exigență morală.

tot așa cum bătăturile unui sfînt cerșetor pot, dacă sînt privite în modul indicat, să dovedească tocmai sănătatea spiritului său. Un zîmbet mîndru și amar îi apăru pe buze, imaginîndu-se ca o citadelă de virginitate socialistă care putea fi luată mereu, dar niciodată subjugată cu adevărat. Întregul asalt al bărbatului asupra ei părea să capete un caracter politic ; era o atrocitate incidentală în îndelungata luptă de clasă. Zîmbi din nou, gîndind că ea ieșise neatinsă, în vreme ce el fusese dat gata.

Toată dimineața, în compartiment, el fusese într-o stare de excitație fericită și nebună, plin de proiecte de reformă și reînnoire. Nu știa prea bine ce ar fi trebuit să se întîmple după asta ; știa numai că totul trebuie să se schimbe. În clipa aceasta le vedea pe amîndouă jucînd împreună golf la Del Monte, în clipa următoare își imagina că renunțase la ea și o lua de la capăt cu Leonie pe o bază nouă. Apoi se vedea pe el însuși aruncînd totul peste bord și plecînd să trăiască în păcat într-o vilă dintr-un orășel din Franța. Dar în momentul acela îi venea în minte o uluitoare inovație tehnică pentru fabricarea oțelului și era nerăbdător să ajungă înapoi la slujbă ca s-o aplice. Avea de gînd să-și doneze toată averea unei organizații pacifiste din Washington și după cinci minute hotărî să-l trimită pe micul Frank, care dădea semne să fie un copil dificil, la o școală militară al naibii de bună. Poate că o să-și mărească locuința de la Gates Mills ; poate o va vinde și se va muta la New York. O va duce la teatru

și la cele mai bune restaurante, vor merge la muzee și vor călători pe platforma de sus a autobuzelor. El va deveni un organizator C. I. O. sau, mai bine, îi va da ei o slujbă în secția administrativă a companiei oțelului și ea va putea locui la Cleveland cu el și Leonie. Ba nu, nu va face asta, se va căsători cu ea, așa cum spusese din primul impuls sau, dacă ea nu va voi să se mărite cu el, o va ține într-un apartament la New York. Orice s-ar întîmpla, ea nu trebuie să coboare din tren. Ajunsese să o considere ca un fel de talisman pe care trebuia să-l păstreze cu orice preț.

Firește, își spuse ea, ideea era absurdă. Și totuși, brusc, i se strînse inima și dispoziția de compasiune îngăduitoare i se risipi. Se înfioră și se smulse din cadă. Încăpățînarea lui în această privință o înspăimînta. Și dacă îi va bara drumul cînd va veni momentul... ? Și dacă va fi luptă... ? Și dacă ea va fi obligată să tragă semnalul de alarmă...? Își spuse că asemenea lucruri nu se întîmplă, că în cursul zilei va reuși desigur să-l convingă că ea trebuie să coboare. (Observase că ori de cîte ori pomenea de tatăl ei bărbatul se înduioșa. „Nu trebuie să facem nimic ce l-ar necăji pe tatăl tău“, va spune el. Trebuie să fie un om tare cumsecade“. Și ochii i se vor umple într-adevăr de lacrimi. Va miza totul pe jocul acesta, gîndi ea.) Totuși continua să fie neliniștită. I se părea că, fără să-și dea seama, aproape din neatenție, trăsese de o manetă care pusese în mișcare o întreagă fabrică ciudată, iar acum, cînd era prea tîrziu, descoperea că nu știe s-o oprească. Ar fi putut să fugă, dar un sentiment de vinovăție, de răspundere socială, de respect primitiv, o ținea lipită locului, cu atenția încordată, așteptînd să fie sfărîmată în bucăți. Odată, la un salon de coafură, fusese introdusă sub un uscător defect care, oricît încerca ea să-l regleze, funcționa la maximum ; avea impresia că i se aprinde ceafa și deși putea să se elibereze în orice clipă, ieșind pur și simplu de sub uscător, totuși a rămas acolo o jumătate de oră, pînă ce coafeza a venit s-o scoată. „Cred, spusese ea cu detașare, că ceva nu e în regulă cu uscătorul.“ Și cînd coafeza a examinat aparatul, toate femeile s-au adunat în jurul ei cloncănind : „Cum de ai putut suporta ?“ Ea ridicase doar din umeri. I se păruse, atunci, că e mai bine să suporte decît „să facă tărăboi“. Poate că un sentiment asemănător o reținea astăzi lîngă bărbatul acesta, de teama vreunei scene, dar și un fel de competiție morbidă de a nu permite bărbatului să fie mai presus de ea în afecțiune. Dar deodată pricepu că nu contează ce motive avea ; ea nu putea, *nu putea* să coboare din tren pînă ce bărbatul nu se împăca cu gestul ei, pînă ce această poveste amoroasă, urîtă și absurdă, nu se va termina într-un fel.

Cel puțin de l-ar putea converti la ceva, dacă i-ar putea spune de exemplu : „Renunță la afacerile tale, du-te la Paris, treci la catolicism, intră în C. I. O., intră în armată, intră

în Partidul Socialist, pleacă să lupți în războiul din Spania". Pe moment ideea o atrase. Ar fi minunat să poată spune mai tîrziu că trimisese un om de afaceri între două vîrste să moară pentru Republicani la Alcazar. Dar recunoscu imediat că nu putea spera la una ca asta. Bărbatul din compartiment nu se putea ridica pînă acolo ; putea fi în stare de un divorț, de o schimbare de reședință, chiar și de o schimbare de profesiune, dar nu putea să-și schimbe sufletul. Oftă ușor privind în față adevărul despre el. Halatul lui de casă cenușiu de cașmir era pe un scaun lîngă ea. Încet, se înfășură în el ; atingerea materialului îi făcu pielea de gîscă. Ceva în îmbrăcămintea aceasta — culoarea poate sau măsura nepotrivită — îi aminti de halatele de baie pe care le închiriezi la un ștrand. Scrîșni din dinți și deschise ușa. Nu se opri să privească de o parte și de alta culoarul, ci plonjă în el cu capul în jos ; deși nu se întîlni cu nimeni, i se părea că trece prin furcile caudine. Compartimentul cu patul răvășit și bărbatul gol o chemau acum ca un cămin.

Cînd deschise ușa, găsi bărbatul îmbrăcat, compartimentul aranjat și o față de masă albă întinsă pe masa pliantă dintre banchete. După cîteva clipe sosi și chelnerul din seara trecută cu suc de portocale cu cuburi de gheață și gustări cu carne de vacă și pește. Părea că decorul din seara precedentă fusese montat din nou pentru matineu. Diferența era că ușa rămase

închisă. Și totuși, deși nu-i privea nimeni, atmosfera din compartiment era schimbată ; relațiile dintre cei doi parteneri îmbrăcaseră un anumit formalism. Micul dejun se desfășură ca un ceremonial. Toate popoarele primitive, medită ea, știau că orice prilej care schimbă cursul vieții, fie el trist sau vesel, trebuia încheiat cu o masă aranjată cu grijă. Îi veniră în minte banchetele din Homer, băuturile pregătite de irlandezi la priveghi, dulciurile pe care le ronțăie arabii după dragoste, basmele care se termină cu Și-regele-dădu-ordin-să-se-servească-o-masă-mare-tuturor-supușilor-săi. Răsturnări de sentimente secrete ca acelea prin care trecuse ea erau de neconceput și antisociale ca moartea. Cu o înclinare grațioasă a capului acceptă o a doua chifteluță de pește pe care i-o servi chelnerul și se simți redată rasei umane.

Își dădu seama că nu se mai punea problema să facă dragoste și, din clipa cînd avu această certitudine, începu să se simtă puțin îndrăgostită. Ziua lungă trecea încet în conversații leneșe, deslînate, tandre. Confidențe visătoare erau murmurate lent, la întîmplare, fără emfază, ca un dialog dintr-o piesă de Cehov. Lacul imens și pustiu de afară dispăru și fu înlocuit de un ținut dezolant ce i se părea un simbol melancolic al pustiului contemporan. Viața bărbatului se așternea în fața ei, i se părea că poate întinde mîna s-o atingă, s-o scormonească, s-o exploreze, s-o lustruiască și apoi să i-o înapoieze. Persoanele ce o populau îi apărură distincte, deși pluteau într-o atmosferă poetică. Putea s-o

vadă pe Eleanor, acum o femeie de vreo patruzeci de ani, cu o funcţie de răspundere, frumoasă, bine, genul de femeie care ia masa la Longchamps sau Algonquin ; apoi Leonie, cu trăsături mai delicate, mai tînără, cu aspectul Marie Laurencin [1], palid, drăguţ şi neutru pe care-l capătă femeile bogate ; apoi ea însăşi, şi mai tînără, şi mai bine făcută — şi în tot acest timp bărbatul, un Ponce de Leon [2] grotesc, şi înduioşător, devenind în mod iremediabil mai bătrîn şi mai trivial, invers proporţional cu femeile de care avea nevoie şi pe care le dorea.

Mai putea vedea covorul de Bruxelles dintr-un bordel din Philadelphia, unde se culcase pentru prima dată cu o femeie, vechiul automobil Marmon, în care făcuse dragoste cu Eleanor, şi divanul din casa tatălui ei, unde bătrînul îi surprinsese, dar şi terenul de sport de la club, căzile de baie azurii din casa lui, frigarea mare, asociaţia frăţească, picturile Audubon din biroul lui, sticla goală de pe noptieră. Devenise oarecum esenţial pentru amîndoi ca ea să cunoască totul. Păreau nişte colaboratori, întocmind un dosar pentru un nou *Babbitt*. Acesta sînt eu, părea să spună el : tapetul din camera mare de oaspeţi are un desen colonial albastru cu alb ; mă culc la zece, iar Leonie şade şi citeşte ; îmi place scrumbie la micul dejun ; avem scaune

[1] *Marie Laurencin* (1885—1956) — pictoriţă franceză, al cărei stil se caracterizează printr-o extremă simplificare a formei şi un colorit delicat, pastelat. Fetele tinere constituie subiectul ei preferat.

[2] *Fray Luis Ponce De Leon* (1528—1591) — călugăr augustin spaniol, cunoscut ca poet mistic.

Hepplewhite în camera de zi ; doctorul e îngrijorat de rinichii mei şi sînt trist cînd mă trezesc dimineaţa.

Urmară detaliile, „tuşele“ realiste, şi apoi veni marele schelet al istoriei însăşi. În 1917 îşi luase licenţa în chimie, proaspăt absolvent al universităţii de stat, cu o slujbă pentru anul următor ca profesor de ştiinţe la un liceu, şi planuri de doctorat, şi poate o slujbă la secţia din Cornell unde avea un unchi la Institutul de Agronomie. Tatăl său fusese un mic negustor într-un oraş minier din Pennsylvania, bunicul fusese fermier, iar mama lui o doamnă din Tennessee. Dar tocmai atunci interveni instrucţia militară în tabăra de ofiţeri şi strălucitoarele întîmplări ale războiului şi relaţiile cu oameni de vază, astfel că nu şi-a mai luat în primire slujba la liceu, iar în loc de aceasta juca *handball* la Clubul Atletic serile, în timpul zilei lucrînd ca specialist în metalurgie pentru compania oţelului. Curînd fu promovat în producţie, dar era prea comod şi îngăduitor pentru aceasta ; astfel încît, pe vremea cînd avea de gînd să se însoare cu Eleanor, fu bucuros să se lase păgubaş şi să intre în afacerile cu cărbune. Cînd se întoarse la oţel, o făcu în calitate de reprezentant pentru achiziţii şi aici „bonomia“ şi dibăcia lui găsiră o mai bună întrebuinţare. Ajunse Reprezentant Şef de Achiziţii şi cel de al patrulea Vice-Preşedinte ; era îndoielnic dacă va ajunge vreodată mai departe.

De zece ani încoace, mărturisi el, era din cînd în cînd chinuit de gîndul că a pierdut trenul,

dar totul îi apărea neclar ; nu ştia precis cînd anume pierduse trenul, ce fel de tren era şi unde l-ar fi putut duce. Ce s-ar fi întîmplat dacă s-ar fi căsătorit cu Eleanor ? Dar ea nu era genul potrivit ; după opt ani îşi dăduseră amîndoi seama şi au rămas prieteni buni pînă în ziua de azi. Făcea mai bine dacă devenea profesor ? Nu părea probabil. Era clar, nu era om de ştiinţă — compania oţelului văzuse asta imediat — şi dacă ar fi ales celălalt drum, ar fi ajuns în cel mai bun caz director de liceu sau poate şeful secţiei de chimie de la o universitate de stat de subingineri. Nu, îşi spuse ea, el nu era un om de ştiinţă *manqué*, ci pur şi simplu un om cumsecade şi era păcat că societatea nu-i oferise altă cale de a fi un om cumsecade decît slujba de a cumpăra materiale pentru o companie de oţel. Slujba, îşi dădea ea seama, era una dintre cele mai puţin compromiţătoare cu care putea face totuşi avere ; considerînd activitatea lui în afaceri drept un context de legături personale, încercase să se menţină la distanţă atît de bănci cît şi de furnale. Era plin de sentimente fraterne, chiar de ataşament, faţă de negustorii de tablă, şi magnaţii fierului, şi reprezentanţii cuprului, şi soţiile lor care-l invitau la masă şi-l duceau la revistele muzicale la modă („Să nu mă înţelegi greşit — spuse el — cei mai mulţi dintre oamenii aceştia şi soţiile lor sînt cît se poate de cumsecade"). Totuşi, exista mereu contractul ce urma să fie semnat a doua zi dimineaţa, aşteptînd implacabil pe birou.

Iată, aici ajunsese, afabil, excelent adaptat mediului, un băiat de nădejde fără îndoială, şi totuşi aceste calităţi nu erau puse în valoare pentru că erau folosite comercial, şi astfel pe măsură ce îmbătrînea se pomenea căutînd cu tot mai multă ardoare legături noi, necomerciale, în care să-şi afirme personalitatea. Refuza viaţa socială convenţională din Cleveland. La reuniuni îl puteai găsi de obicei la bar jucînd zaruri cu barmanul ; juca puţin poker, dar bridge nu. Cînd era la New York stătea la Biltmore sau la Murray Hill, îşi cumpăra hainele la Brooks Brothers şi lua masa — cînd Leonie nu era cu el — la Cavanagh, Luchow sau Lafayette. Dar cea mai mare parte din timp şi-o petrecea în tren, stînd de vorbă cu tovarăşii de călătorie, ascultînd povestea vieţii lor („Ehei — exclamă el — dac-aş fi eu scriitor ca tine !"). Aceasta era una din cele mai mari plăceri ale lui, şi nu călătorea niciodată cu avionul decît cînd nu avea încotro. În cele trei zile şi jumătate cît dura să traversezi continentul cu trenul, puteai să întîlneşti un om deosebit şi să stai de vorbă îndelung cu el. Uneori, de asemeni, se oprea să revadă prieteni vechi, dar în ultima vreme asta îi provoca dezamăgiri — mulţi dintre ei erau bătrîni sau abstinenţi, suferind de ulcer sau ciroză...

Îşi întinse deodată mîinile. Asta este — arătă el ; împărţea totul cu ea ca un coş cu merinde. Şi pe măsură ce ea accepta, dînd din cînd în cînd din cap cu încîntare sau în semn de înţelegere, completînd ici colo din propria ei expe-

rientă, își dădea seama că nu se mai punea problema să împartă realmente viața cu el. În timpul acestei după-amieze de confidențe el trecuse printr-un catharsis. Acum era liniștit, fericit, iar ea era liberă. El nu se va mai simți niciodată singur, gîndi ea ; de fapt era ca și cum nici nu ar fi fost vreodată singur, căci printr-un extraordinar act de percepție ea se retrăsese în trecutul lui și se instalase acolo pentru totdeauna, ca un tovarăș drag, ca un gemen pentru care ne rugăm în copilărie în vreme ce părinții noștri, ascultîndu-ne, rîd. Ea îl scosese din impas și acum îi părea rău să-l părăsească. O trecu un junghi de bucurie, cînd își cercetă mîhnirea și o găsi reală. Toată ziua crezuse că joacă un rol tragic într-o piesă pe care o numea *O Noapte Perfectă*, dar încet-încet, fără să-și dea seama, imitația se transformase în ceva autentic. Nu înțelegea exact cum se întîmplase. Poate pentru că se apropiase atît de mult — *tout comprendre, c'est tout aimer* [1] — și poate pentru că ea era potrivită pentru sarcina ce i-o conferise el : văzîndu-i viața ce aștepta să fie înțeleasă ea își suflecase mînecile cu toată energia unei bucătărese clasa întîi în fața unei bucătării nou-nouțe.

— Te iubesc, spuse dintr-o dată, înainte nu, dar acum te iubesc.

Bărbatul îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Atunci n-ai să cobori din tren... ?

[1] A înțelege totul, înseamnă a iubi totul (franc.).

— O, ba da, îi răspunse căci acum putea fi în sfîrșit sinceră cu el. Bineînțeles că voi coborî. Motivul pentru care te iubesc, cred, este tocmai pentru că *voi* coborî.

Ochii lui căprui îi întîlniră pe ai ei cu o înțelegere deplină.

— Și motivul pentru care te voi lăsa să cobori, spuse el, este pentru că mă iubești.

Ea își lăsă privirea în jos, uimită încă o dată de perspicacitatea lui.

— Ei, drăcie, spuse el, e caraghios, dar sînt atît de fericit acum încît nici nu-mi pasă dacă te voi mai vedea vreodată. După ce vei pleca probabil că nu mă voi mai simți astfel. În clipa asta însă cred că pot trăi cu amintirea acestei zile pentru tot restul vieții mele.

— Sper că vei putea, spuse ea cu voce tremurîndă de sinceritate. Dragul, dragul meu domnule Breen, sper că vei putea. Apoi începură amîndoi să rîdă cu poftă pentru că ea nu-i putea spune pe numele mic.

Totuși el nu renunțase cu totul la ideea de a se căsători cu ea și deodată, pe seară, o surprinse cu o furie stîngace, neașteptată.

— Ai nevoie de un bărbat care să aibă grijă de tine, exclamă el. Nu pot suferi gîndul de a te vedea întorcîndu-te la viața pe care o duci la New York. Tatăl tău ar trebui să te rețină la Portland. Peste cîțiva ani vei fi una din acele îngrozitoare boeme cu păr unsuros și cercei lungi. Mi se face rău cînd mă gîndesc.

Ea își strînse buzele, uluită de a se simți atît de jignită. Era inimaginabil ca acest bărbat să

vorbească cu atîta dispreț despre felul ei de viață ; i se părea că își face un punct de onoare din a-i spune că cea mai nostimă, cea mai extravagantă pălărie a ei este urîtă și demodată.

— Dar tu te-ai îndrăgostit de mine pentru că *sînt* o boemă, spuse ea străduindu-se să zîmbească, luînd un ton înțelept și așezat.

— Nu, răspunse el cu glas violent sentimental, ci pentru că dincolo de toate astea ești o fată dulce.

Ea își scutură capul sîcîită. Nu era adevărat, bineînțeles, dar era inutil să discuți cu el. În mod evident, el avea o satisfacție răutăcioasă să-i spună că ea e altfel decît este de fapt. Asta însemna că nu se îndrăgostise de fel de ea, ci de cu totul altă persoană ; întreaga mică idilă extraordinară se baza pe o neînțelegere. Biata Mariana[1], gîndi ea, biete furtișaguri, să fii iubită ascunsă de adîncimea nopții în locul Isabellei[2] ! Nu spuse nimic multă vreme.

Se lăsa iar noaptea și mica cină servită curînd fu lipsită de strălucirea meselor precedente. Menu-ul Union Pacific fusese epuizat de la un cap la altul ; trebuiau să se mulțumească cu fripturi și Cartofi Mari Copți. Ea ar fi preferat să ia masa în vagonul restaurant, în văzul tuturor, să mănînce bucate deosebite și să bea o sticlă de vin alb. Chiar aici, în compartiment, sperase că el îi va oferi vin ; chelnerul propusese, dar

[1,2] — Aluzie la piesa lui Shakespeare *După faptă și răsplată (Measure for measure)*, în care în locul Isabellei așteptată de Angelo, vine la întîlnire Mariana, fiind iubită de acesta fără ca el să-și dea seama.

bărbatul refuzase fără s-o consulte ; excesele lui de băutură și dragoste începeau să se facă simțite ; arăta obosit și bolnav.

Dar pe la vreo zece, după ce trecuseră de Reno, ea se simțea din nou aproape de el. O rugase insistent să-i permită să-i facă un dar ; de la început ideea îi displăcu ; vedea în acest gest un fel de aroganță condescendentă ; refuză net, refuză să-i dea pînă și adresa ei. Dar o privi deodată cu toată vechea umilință și loialitate în ochii lui căprui.

— Uite ce e, îi spuse, îmi vei face o favoare. Vezi tu, singurul lucru pe care un om ca mine îl poate face pentru o femeie este să-i cumpere daruri și s-o iubească mult noaptea. Eu nu sînt ca prietenii tăi literați sau ca prietenii tăi artiști. Nu pot să compun pentru tine un poem sau să te pictez. Singurul fel în care îți pot arăta că te iubesc este să cheltuiesc bani cu tine.

— Banii sînt intermediul tău, spuse ea zîmbind, fericită de a descoperi un nou aspect al personalității lui, fericită de propriul ei dar de a găsi expresia concisă și cuprinzătoare.

Bărbatul înclină capul și ea consimți. Trebuia, însă, să fie un dar foarte mic, și nu trebuia, în nici un caz să fie o bijuterie — îi spuse, neștiind prea bine de ce impunea această ultimă condiție.

Cînd intrară în ultimul ceas al călătoriei, momentul îmbrăcă o solemnitate elegiacă. Vorbeau foarte puțin ; bărbatul îi ținea mîinile strîns între ale lui. Spre sfîrșit, el rupse tăcerea spunînd :

— Vreau să știi că aceasta a fost cea mai fericită zi din viața mea.

Auzind aceste cuvinte tînăra femeie fu invadată de o mulțumire moleșitoare, senzuală ; i se părea că le așteptase toată vremea ; era apogeul, orgasmul spiritual. Și era chiar așa cum presimțise de la începutul începutului ; la sfîrșit el nu o dezamăgise. Pînă la urmă nu greșise în privința lui.

Stăteau pe platformă cînd trenul intră în Sacramento. Era puțin după trei dimineața. Bagajele ei erau îngrămădite în jurul lor ; la o valiză lipsea mînerul și era legată cu o sfoară. Bărbatul scoase un sunet de dezaprobare.

— Tatăl tău, spuse el, va fi grozav de necăjit cînd va vedea *asta*.

Fata rîse ; trenul încetini ; bărbatul o sărută pasionat de cîteva ori, ignorînd hamalul care aștepta lîngă ei cu un surîs larg, gen Hollywood, pe fața-i neagră.

— Dac-aș fi mai tînăr cu zece ani, spuse bărbatul pe un ton ciudat, măsurat ca și cum ar fi depus un jurămînt, nu te-aș lăsa pentru nimic în lume să cobori din tren.

Își spuse că vorbele lui sunau ca o scuză în fața lui Dumnezeu.

În gară aerul era fierbinte și greu. Fata se așeză să aștepte și se simți imediat transpirată și murdară ; ciorapii îi cădeau ; pantofii negri de antilopă păreau plini de praf și observă abia acum că un toc era scîlciat. Călătoria acasă i se

părea absolut fără nici un rost, căci în ultimele douăsprezece ore își dăduse seama că nu se va mărita niciodată cu tînărul acela din New York.

° O °

La întoarcere, trenul ei opri la Cleveland în zorii zilei. Într-un taior nou de toamnă, ședea în vagonul-salon așteptînd. Domnul Breen se urcă grăbit în vagon. Purta un costum de lucru albastru petrol și ținea în mînă două pachete. Unul era evident o cutie de la florărie. Ea i-l luă din mînă și-l deschise, dînd la iveală două dintre cele mai mari și intens-purpurii orhidee pe care le văzuse vreodată. O ajută să și le prindă pe umăr și părea să nu observe cît de ciudat se armonizau cu taiorul ei. Cealaltă cutie conținea o sticlă de whisky : *In memoriam*" — spuse el.

Erau singuri în tot vagonul-salon și în răstimpul celor cincisprezece minute cît stătu trenul în stație, el o privi și vorbi într-una. Ei i se părea că el vorbise mereu de cînd se despărțiseră, discutînd volubil, pasionat, incoerent, la telefonul interurban de distanță lungă, prin poștă, prin avion, folosind Western Union și Postal Telegraf. Primise de la el mai multe *dessous*-uri de femeie fatală și o broșă de topaze și se simțea dezamăgită și puțin umilită de gustul etalat. Era bucuroasă acum că trenul sosise la o oră atît de neobișnuită, căci el i se părea caraghios, cu mîinile încărcate de daruri ca un admirator ieșit la pensie așteptînd la intrarea artiștilor.

Ea avea prea puține de spus și ședea pasivă, lăsînd torentul de vorbe și drăgălășenii să se reverse asupra ei. Mai devreme sau mai tîrziu, o știa, va începe să acționeze legea profiturilor descrescînde, și atunci va înceta să culeagă aceste profituri copleșitoare din investițiile mărunte făcute cu ea însăși. Deocamdată o implora să se mărite cu el, descriind în același timp o conferință de afaceri la care se pregătea să participe, și cerîndu-i aprobarea pentru o călătorie de vacanță ce plănuia s-o facă cu nevastă-sa. Dintre aceste trei elemente din conversația lui primul era predominant, dar fata își dădea seama că în ochii lui, ea era pe cale de a se schimba, devenind din iubită mai mult confidentă. Era semnificativ faptul că nu avea de gînd (așa cum se temuse ea) s-o însoțească pînă la New York ; conferința de afaceri, explica el, îl reținea.

Întotdeauna se întîmplă la fel, medită ea, era puțin dureros să ghicești cînd interesul unui bărbat începe să scadă, și era tentată, ca și altă dată în asemenea prilejuri, să facă vreun gest care să grăbească ruptura. Dacă i-ar da a înțelege că se va culca cu el, ar rămîne cu ea în tren și ar da dracului conferința. El pusese evident într-un taler al balanței conferința și în celălalt un interludiu platonic și luase hotărîrea rațională. Dar vanitatea ei se revoltă și își zise că îi pare bine că el dă dovadă de respect de sine ; în scrisorile bizare în stil comercial pe care i le scrisese și în convorbirile telefo-

nice de cîte o oră, acasă, la tatăl ei, el se înjosise în mod scandalos.

Îl lăsă să coboare din tren, vorbind mereu fericit, îi strînse mîna cu căldură, dar nu-l sărută.

Trecură trei săptămîni pînă ce veni s-o vadă în apartamentul ei din New York și atunci observă că el era pe cale de vindecare. Devenise mai critic față de persoana ei și mai sigur de sine. Apartamentul ei de o cameră și jumătate din Greenwich Village îi provoca un fel de claustrofobie, declară el, și atunci cînd îi atrase atenția că apartamentul e încîntător, el afirmă categoric că nu era genul care să-i placă și nici genul de casă în care ar trebui să locuiască o fată ca ea. Era mai mult un om de afaceri decît un pretendent, și, deși continua s-o ceară în căsătorie, ea își dădea seama că cererea era oarecum formală ; abia atunci cînd încercă să facă dragoste cu ea, ieși din nou la iveală ardoarea lui reală, umilă, fără de speranță. Fata îl respinse, deși simțea o pornire de a-i ceda, fie și numai pentru a-și restabili ascendența asupra lui. Ieșiră la teatru în două seri, dansară și băură șampanie, iar în a treia dimineață el îi telefonă de la hotelul unde stătea că se îmbolnăvise de stomac și trebuia să plece acasă la Cleveland, însoțit de un doctor.

Mai bine de o lună se scurse pînă să-l revadă. De data asta refuză să vie în apartamentul ei, dar insistă ca ea să vină să-l vadă în apartamentul lui de la Ambasador. Petrecură o seară

liniştită : bărbatul se mulţumi să ia masa împreună la Longchamps. Îi cumpără la *Voisin* o porţie mare de brînză *Brie* şi îi spuse o anecdotă (anti-New Deal). Sub atitudinea lui amabilă exista o ostilitate care o îndureră. Constată că ea însăşi se întrece pentru a-i place lui. Toate gesturile îi deveniră hiperfeminine şi demonstrative ; linia sprîncenelor ei era o idee prea arcuită, precum o frumuseţe *trecută ;* se autoamăgea. Trebuie să renunţ, îşi spuse ; trenul e pe cale de a porni ; dacă mă agăţ de el voi fi tîrîtă sub roţi. Îi ceru s-o conducă acasă devreme.

La cîtva timp după aceea primi o raţă pe care o vînase el în Virginia. Nu ştia cum s-o pregătească, aşa că rămase în frigider pînă ce vecinii se plînseră de miros.

Cînd primi de la el o scrisoare ce fusese dictată dactilografei, ştiu că furtuna într-un pahar cu apă trecuse. După asta îl mai văzu o dată la un aperitiv. El comandă Martini duble şi se cam ameţi. Apoi înclinaţia lui pentru ea renăscu brusc şi o imploră cu lacrimi în ochi „să uiţi toată absurditatea asta roşie şi să-ţi aminteşti că de fapt, în fundul sufletului, eşti tot fetiţa tatălui tău".

Pe cînd se întorcea pe jos acasă, singură, şi se întreba dacă să mănînce la o cofetărie sau să-şi frigă singură un antricot, se simţea plictisită şi tristă, dar în cele din urmă se bucură că nu-i spusese niciodată că rupsese logodna.

Cînd îi muri tatăl, bărbatul citise probabil anunţul în ziare, căci ea primi o telegramă care suna astfel : CELE MAI SINCERE CONDOLEANŢE, AI PIERDUT CEL MAI BUN PRIETEN PE CARE-L VEI AVEA VREODATĂ. Nu o puse deoparte împreună cu celelalte mesaje, ci o rupse bucăţele mici şi o aruncă în coş. Ar fi fost îngrozitor să o fi văzut cineva.

GAZDA CEA AMABILĂ

Cînd îţi telefona ca să-ţi lanseze o invitaţie, nu spunea niciodată de-a dreptul „Ai putea veni să cinezi la mine de joi într-o săptămînă ?“ Mai întîi te informa cine va mai veni : Slater-ii probabil, şi Berolzheimer şi John Peterson, criticul. Şi nu se îndura să lase lista oaspeţilor să vorbească de la sine, ci o adnota imediat cu cîteva scurte caracterizări.

— Peterson e un tip ciudat, spunea el, de pildă. E cam ursuz, desigur şi în momentul de faţă se pasionează de politică mai mult decît ar trebui pentru binele lui, dar sper că în curînd se va întoarce la cartea sa despre Montaigne. Asta este munca lui adevărată şi aş vrea să i-o spui. S-ar putea, bineînţeles să nu-ţi placă, dar dincolo de toate astea John e un om minunat.

Era agreabil, plin de deferenţă, preocupat să te simţi cît mai bine, ca un chelner care-ţi prezintă o tavă cu prăjituri din aluat franţuzesc. Aceasta e cu cremă de vanilie, iar aceasta e cu moca ; cea cu glazură de ciocolată are frişcă, iar cea mică de pe margine e pricomigdală. Cu

Pflaumen erai întotdeauna în siguranţă, nu trebuia să comanzi orbeşte.

Într-un fel îţi făcea un serviciu prezentîndu-ţi lucrurile astfel. Alte cunoştinţe comiteau eroarea contrarie, sunîndu-te ca să te invite „Eşti liberă joi ?“ înainte de a-ţi dezvălui dacă au intenţia să te invite să asediezi un cinematograf, să asculţi o conferinţă la Şcoala Nouă, să cumpere bilete pentru o excursie în Spania sau să mergi să dansezi la un nou local de noapte. Şi totuşi era ceva prea explicit în invitaţiile lui Pflaumen, care te făcea să închizi telefonul cu o senzaţie de jenă, să te îmbraci la repezeală, deşi cu multă grijă, pentru serata lui, ca şi cum te-ai fi dus la vreo întîlnire ruşinoasă, te făcea, pe cînd ieşeai din casă îmbrăcată în hainele noi abia cumpărate, să priveşti pe furiş de o parte şi de alta a străzii înainte de a te îndrepta spre metro. Pflaumen eliminase surpriza din relaţiile sociale, asta era greşeala ; simţeai că nu e bine să petreci o seară fără să fi plătit pentru ea cu o oarecare incertitudine, cu o umbră de teamă că te-ai putea plictisi sau simţi nelalocul tău. De altminteri, în spatele acestor telefoane amabile şi umile se putea presupune o părere asupra caracterului tău care nu te onora. În mod clar Pflaumen credea probabil că ieşeai seara nu pentru că-ţi plăceau prietenii şi doreai să fii cu ei, ci pentru că ţineai să întîlneşti oameni noi, celebrităţi, ca să-ţi lărgeşti cercul de relaţii altminteri cam restrîns. Fără îndoială că era cel puţin pe jumătate adevărat, de vreme ce printre prietenii adevăraţi păreai a prefera

pe cei a căror sferă de interese era oarecum mai largă decît a ta — sau în orice caz să-i vezi mai des dacă se putea — dar în aceste cazuri puteai fi sigur că *ţineai la ei pentru ei înşişi*. Cu Pflaumen, din păcate, nu era niciodată vorba despre aşa ceva. De cîte ori îi acceptai o invitaţie intrai într-un fel de conspiraţie cu el, spre a ascunde faptul că era un om mărginit, plicticos de care nimeni nu avea mare nevoie. Şi totuşi unii dintre prietenii lui — poate cei bogaţi — se puteau simţi foarte bine la masa lui (la urma urmei, *ei* îi făceau *lui* o favoare) în vreme ce cei săraci ştiau că el le cumpărase bunăvoinţa cu vinurile lui scumpe, bucatele lui alese şi cunoştinţele lui de vază şi aproape că îl urai înainte de a pune degetul pe soneria lui.

Cînd te aflai pe coridorul imobilului, trăgeai cu urechea să auzi voci care ar dovedi că alţi invitaţi sosiseră înainte şi nu vei fi singură cu el şi cu secretul nerostit. Dacă nu auzeai nimic, ezitai, gîndindu-te să cobori din nou în grabă scările şi să te plimbi în jurul blocului pînă ce vor sosi alţii ; dar poate că *el* auzise liftul oprindu-se, ţi-a auzit tocurile răsunînd pe dalele de piatră şi acum se afla de cealaltă parte a uşii aşteptînd în tăcere să-ţi deschidă. Sunai şi, după timpul ce se scurgea pînă răspundea, ştiai că el fusese de fapt în dormitor. Venea la uşă într-un smoking maro, în pantaloni de seară şi cu pantofi de lac negru ; era proaspăt tuns şi bărbierit şi pomădat, împrăştiind în jur un parfum Mennen. Întregul său trup îndesat, cultivat cu grijă, era plin de

energie ; săgeţi de încîntare şi bun-sosit te ţinteau din ochii negri, iar gura i se răsfrîngea în jos într-un zîmbet forţat, în formă de seceră, care dădea figurii lui o expresie de cruzime.

Cît era de nepotrivit, gîndeai, în rolul său de *élégant !* Ce luptă perseverentă trebuie să ducă împotriva propriului său aspect fizic ! Privindu-l cît era de brunet, voinic şi păros, înţelegeai că persoana lui îngrijită trebuie să-i apară lui însuşi ca parcela unui colonist, apărată victorios împotriva sălbăticiei invadatoare. Nu era de mirare că era atît de mîndru de croiala hainei sale, de strălucirea unghiilor lui, de albeaţa dinţilor ascuţiţi, de rozător. Era vizibilă linia pe care ar fi trebuit s-o urmeze trupul său ; avea construcţia unui negustor sută la sută ; deşi nu avea nici treizeci şi cinci de ani te aşteptai să vezi cute la vestă, dar lipseau întotdeauna. De cîte ori îl observai cu atenţie pe Pflaumen, deveneai conştient de o persoană adiacentă, un om liniştit, un familist sentimental fumînd trabuc, un fel de tip ancestral peste care fusese suprapus bărbatul monden, astfel că personalitatea lui finală apărea ca un fel de dublă expunere cît se poate de deconcertantă. Dacă erai într-o dispoziţie binevoitoare puteai medita cît era de regretabil că nu cedase înclinaţiei sale adevărate, că nu se căsătorise cu vreo fată drăguţă şi nu făcuse cîţiva copii, reproducînd astfel în termeni moderni acea atmosferă de rachiu de dafin, whisky, scrum împrăştiat, fise de poker, ghivece de flori, simpatie şi confort solid care trebuie să

fi fost climatul propriu al tatălui său. Cît de bine i-ar fi stat în această ambianță ! Dar dacă îl priveai din nou cu atenție, îți dădeai seama că mai exista ceva păstrat în rezervă, ceva ce nu se potrivea de fel cu acest portret de viață liniștită a unei familii germane evreiești — ceva primitiv și flămînd și excesiv dotat cu o vitalitate animalică. Deși era adevărat că figura lui avea o amprentă mercantilă, în alte privințe nu arăta ca un evreu german, ci ca un membru al vreunui trib străvechi barbar, un Scit de pe o vază grecească. Manierele lui erau blajine și liniștitoare, dar simțeai că ardea în el un furnal de energie și te trăgeai îndărăt din fața dogoarei. Această energie era tocmai ceea ce-i dădea putința să-și disciplineze trupul și manierele într-o formă atît de nefirească pentru el ; și ironia soartei era că aceeași energie îl făcea atît de inapt pentru rolul de om de societate, determinîndu-l să fie hiper-expansiv, hiper-politicos, hiper-cordial, ca un actor comic care produce un efect de oboseală asupra publicului străduindu-se prea mult să-și puie în valoare gagurile.

Întindea brațele ca să te ajute să-ți scoți mantoul și astfel ceea ce ar fi putut fi un serviciu obișnuit devenea o scenă de politețe. Îți tremurau mîinile și nu mai nimereai nasturii, căci simțeai că haina ta prea se afla în lumina reflectorului. Ar fi fost mai amabil dacă ar fi ascuns la repezeală în mod discret haina ponosită în dulap. Dacă nu-l cunoșteai bine, nu-ți dădeai seama că te aprecia tocmai pentru acea

blană peticită. Ea dovedea că erai *lucrul autentic*, poetul dintr-o mansardă ce-i deschidea perspective atrăgătoare asupra Ceea ce Putea El Face Pentru Tine. Te conducea în dormitor, unde un roman nou, scris de unul dintre prietenii lui, și o ediție sau două de lux se aflau deschise pe o masă. O lampă cu un abajur de culoarea chihlimbarului (mai bună pentru ochi) era aprinsă alături, iar perna fotoliului de lîngă masă era puțin mototolită. Resimțeai pe dată o impresie de răgaz petrecut în tovărășia artei, deși știai că nu putea să se fi întors de la birou de mai mult de o oră și că în răstimpul acesta trebuie să se fi îmbăiat, să se fi bărbierit, îmbrăcat, și să fi aranjat ultimele detalii. Și totuși nu era un ipocrit, astfel că fără îndoială fusese pe cale de a citi. Cinci minute petrecute cu o carte erau pentru el la fel de bine venite ca și o oră, căci degusta literatura ca vinul ; poți resimți întreaga aromă din prima înghițitură ; ceea ce urmează poate doar să-ți tocească cerul gurii. Camera era mobilată într-un stil aproape monahal : patul strîmt era acoperit cu o cuvertură de călugăr. Pe pereți erau tablouri de Kunyoshi și Reginald Marsh, niște acuarele de George Grosz și o reproducere a unui detaliu dintr-o pictură murală de Rivera. Te așezai în spatele biroului său, o piesă frumoasă, puțin cam greoaie pentru camera aceea, din lemn de nuc negru ; se aflau pe el o mulțime de *presse-papier*-uri fantezi și o brichetă mare de marmoră, evident daruri pri-

mite, în calitatea lui de avocat, de la clienți. Scotea shaker-ul de cocktail și spunea :

— Să-l încercăm înainte de sosesc ceilalți.

Era întotdeauna dezamăgit dacă îl apreciai ca fiind perfect. Dorea să-l mai dreagă puțin, să adauge o picătură de Cointreau sau Curaçao la sugestia ta.

— Ai perfectă dreptate, cădea el imediat de acord. Știam că-i mai lipsește ceva, și apucînd shaker-ul se grăbea spre barul ce-l instalase în ceea ce fusese cîndva un scrin pentru rufe. Cînd se întorcea băutura avea pentru tine exact același gust, dar satisfacția lui Pflaumen era mai profundă. Procedeul îți era familiar. Îl experimentaseși cu alții, la repetiții generale, la probe la croitor sau la croitoreasă, în studioul unui pictor, pînă ce deveniseși expert în a descoperi și a atrage atenția asupra unui cusur neînsemnat, care nu anula întru nimic ansamblul, un amănunt de recuzită ce nu-și avea rostul, o haină care făcea o cută imperceptibilă între umeri, niște mîneci care erau o idee prea scurte la rochie, un prim plan ce părea puțin cam aglomerat. După ce-ți exprimai observația critică, toată lumea era cît se poate de mulțumită. Era o formă de descîntec : vreo greșeală minoră sau cu totul imaginară e notată și corectată, în mod simbolic de fapt, cu convingerea că orice imperfecțiuni reale sau majore au fost prin aceasta conjurate — ca și cum prin alungarea vreunui drăcușor obraznic l-ai fi pus pe fugă pe Belzebut însuși. Poate că mai era și speranța de a scăpa de răspun-

dere ; acel cocktail nu mai era al lui Pflaumen, ci al tău și al lui împreună, așa cum n-ar fi fost dacă ți-ai fi dat pur și simplu consimțămîntul. Sosind devreme, deveneai gazdă și de la început puteai fi sigură că Pflaumen intenționase să se întîmple astfel.

Și totuși această convingere nu te supăra. Dimpotrivă, te simțeai parcă ușurat, ca unul dintre acei vagabonzi „cumsecade“ care se oferă voluntar să taie un braț de lemne pentru stăpîna casei ca s-o răsplătească pentru mîncarea ce i-a pus-o dinainte. Pflaumen îți dădea rareori prilejul să-i răsplătești bunăvoința, astfel că în genere te simțeai stînjenită față de el, depozitînd în mod periculos, exploziv, o baterie încărcată de obligații neonorate. Erau de pildă acele scrisori de recomandare, un morman întreg, zăcînd nedeschise, adunînd praf pe biroul tău. Ah, dacă n-ai fi băut prea mult în seara aceea cînd l-ai cunoscut pe Pflaumen ! De nu i-ai fi spus cît erai de înspăimîntată că nu avei slujbă și rămăseseși fără bani ! Și mai ales, de n-ai fi plîns din pricina asta ! În dimineața următoare îți trimisese un teanc de scrisori de recomandare și fuseseși impresionată și puțin amuzată de lipsa de discernămînt ce se ascundea în spatele lor. Dar tu le prezentaseși pe toate. Ai fost să stai de vorbă cu o fabricantă de sutiene în Ozone Park, cu un avocat excentric din centru care voia ca cineva să scrie pentru el o carte despre influența petelor solare asupra economiei, cu un agent de reclame care avea nevoie de niște reclame pentru săpun,

cu un hotelier, cu un fabricant de briantină. După ce ai terminat cu toţi ai respirat uşurată, căci niciodată nu te-ai simţit atît de nelalocul tău, atît de nedorită, o şomeră atît de mizerabilă ca în aceste birouri unde te trimisese Pflaumen.

Dar în săptămîna următoare apărea un nou teanc de scrisori, unele dintre ele semnate de oameni despre care nu auziseşi nicicînd, prieteni de-ai lui Pflaumen, pe care el îi rugase să te recomande pentru o slujbă ; şi pe măsură ce le înmînai şi pe acestea, continuau să sosească altele, purtîndu-te în turnee din ce în ce mai bizare. Printre acestea era o mansardă în cartierul de confecţii cu firma CERCETĂRI AMERICANE prinsă pe uşă, iar înăuntru trei camere mari care nu conţineau nimic altceva decît un fişier şi un bărbat cu trabuc — nu ai descoperit niciodată în ce constau cercetările lui. Mai era apoi un bărbat chel la etajul al şaptesprezecelea al hotelului St. Moritz care căuta o fată să facă înconjurul lumii cu el — şi el scria o carte despre ştiinţele oculte.

După aceea n-ai mai prezentat scrisorile, dar ele continuau să sosească la fel de implacabil ca notele de plată, şi la telefon răsuna vocea lui Pflaumen, la început amabilă, apoi jignită şi nedumerită, dar mereu inexplicabil de mulţumit de sine. Ai fost să-l vezi pe bărbatul din blocul Squibb ? Ei, Nu, Într-adevăr, erai de neînţeles. El avusese impresia că *doreai* o slujbă. La început îi dădeai explicaţii, bîlbîindu-te ruşinată (la urma urmei presupuneai că

el încerca să te ajute). Pînă la sfîrşit te certaseşi cu el ; dar grosolănia ta nu făcea decît să-ţi mărească datoria faţă de el, iar aerul tău de bravadă şi sfidare boemă sporise admiraţia lui (o asemenea indiferenţă faţă de problema existenţei era nepractică, desigur, dar el ştia că într-un fel era de un şic extraordinar).

Descopereai că erai pentru el obiectul perfect pentru manifestarea carităţii, săracă dar nu tîrîtă în noroi, independentă, încăpăţînată, frivolă, nerecunoscătoare şi mîndră. Îi putea fi milă de tine, să te deplîngă, să te atace, să te prezinte, să fie bun cu tine, să fie jignit de tine, să te ierte. Putea, de fept, să treacă datorită ţie prin toată gama de sentimente. Un beneficiar mai recunoscător nu i-ar fi dat prilejul să-şi exercite emoţiile sale masochiste, unul mai dispus să-i fie pe plac i-ar fi lăsat sadismul nesatisfăcut. Nu te lăsa să pleci dacă putea s-o facă. Relaţia dintre tine şi el era ca cea a Omului faţă de Dumnezeu, cuprinşi laolaltă, într-un etern mister nevrotic combinat din infinita lui bunătate şi vinovăţia ta.

Cînd soseau ceilalţi invitaţi, se trecea în living-room, decorat într-un *beige* de culoarea mierii. Erau acolo sculpturi de Archipenko şi Harold Cash şi capul unei frumoase regine egiptene, Nefertiti. Toată lumea lăuda cocktailul şi prietenii vechi ai lui Pflaumen, din care se aflau întotdeauna vreo doi, îl complimentau pentru o nouă achiziţie — o pictură, un vas,

o lampă. Toți prietenii lui Pflaumen erau familiarizați cu comorile lui ; dacă cineva nu remarca un obiect nou era o gafă tot atît de jignitoare ca și scăparea unui soț care nu remarcă pălăria cea nouă a soției. Într-adevăr, în timp ce deschidea ușa apartamentului său, Pflaumen avea întipărită pe față acea expresie de mister obscur care parc-ar spune „Ce e nou la mine ?“ și oaspeții preveniți de ea examinau interiorul cu atenție pînă ce descopereau acel ornament unic care explica exaltarea gazdei. Această înclinație pentru achiziții a lui Pflaumen, gîndeai, era încă o metodă a lui de a da posibilitatea prietenilor să-i dovedească atașamentul. Le oferea ceva ce puteau admira sincer, iar dacă obiectele puteau fi privite ca prelungiri ale personalității lui Pflaumen, ei bine concluzia era că prietenii îl admirau pe Pflaumen. Pe asemenea silogisme discutabile, dar niciodată discutate, era construită viața lui socială.

Cînd venea vremea ca fata în casă să anunțe că masa era servită și societatea se aduna în jurul mesei de sufragerie pusă în salon, ochii lui Pflaumen erau umezi de fericire. Totul decurgea bine. Vocile răsunau în controverse pline de vioiciune în legătură cu ultima piesă de teatru, cu noua grevă, cu noile procese de la Moscova, cu noua expoziție de artă abstractă de la Modern Museum. Nimeni nu era incoerent ; nimeni nu ținea discursuri ; nimeni nu-și pierdea cumpătul. Frazele erau scurte, iar argumentele răsunau ca bile strălucitoare de biliard. Toți se

simțeau plini de spirit. Pflaumen făcea o întreagă tevatură din așezarea oaspeților și pînă la urmă se instala în capul mesei și radia în fața tuturor parc-ar fi zis : „Nu-i așa că e intim ?“ Sosea friptura cu un sos de portocale și de vișine și fiecare scotea exclamații de bucurie. Pflaumen arunca fetei în casă priviri încîntate de vițeluș lăudînd-o pentru succesul „felului“ lor. (Pusese în circulație o duzină de anecdote menite să demonstreze că subreta lui scoțiană, precum femeile de serviciu ale familiilor din lumea bună, era o figură, plină de toane nostime, *bons mots*[1] și devotament primitiv. Nimeni nu observase, însă, nici urmă din toate astea și în această seară, ca de obicei, fata nu acorda nici o atenție stăpînului ei, continuînd să poarte tava în jurul mesei cu aceeași față împietrită). Se servi mazăre tînără, pregătită după rețeta franceză în păstăile lor, apoi se aduse vinul, un Château Latour Rothschild

Era apogeul lui Pflaumen. Lovind ușor paharul ca să atragă atenția comesenilor, citi cu glas tare marca vinului și anul, apoi desfundă sticla cu mîna lui, ridicîndu-se în picioare în acest scop. Cineva din celălalt capăt al mesei, un bărbat cu voce puternică, strigă „Ia priviți colea, George Arliss[2] ar putea răsări din sticla aceea !“ Pflaumen, turnîndu-și puțin în paharul propriu, rîse împreună cu ceilalți, dar nu

[1] Vorbe de duh (franc.).

[2] *George Arliss* (1868—1946) — actor englez. A devenit foarte popular în S.U.A. pentru creațiile lui ca ticălos angelic.

era prea încîntat — era o glumă din categoria celor pe care le putea face și el.

— Ține-ne o dizertație despre vin, spuse una din doamne, binevoitoare. Așa cum se face la dineurile cunoscătorilor rafinați în ale bucatelor.

— Ei, spuse Pflaumen, tot în picioare, în capul mesei cu sticla în mînă, nu e unul din vinurile Bordeaux de mare clasă...

— Prefer cuvîntul „vin roșu", interveni altcineva, e atît de plin de istoria Angliei.

— Vrei să spui, replică Pflaumen, că istoria Angliei e atît de plină de el.

Aștepta rîsul comesenilor, care veni cu greu — se spunea despre Pflaumen că „e plin de spirit", dar spiritele lui aveau un aer glacial; nu reușise niciodată să învețe cum să le lanseze.

— În orice caz, continuă el rîzînd ușor, ca nu cumva să creadă cineva că ar lua lucrul prea în serios, e un vin spumos plăcut, un soi astringent. Mă gîndeam că merge bine la friptură.

— Perfect! exclamă o doamnă, deși paharele erau încă goale.

— Bineînțeles, socotesc că e o prostie, continuă Pflaumen pornind în jurul mesei cu sticla, să fii prea pedant în privința a ceea ce bei la un anume fel. Eu cer un vin bun de Burgundia la un pui la grătar și un vin de Rin la niște rinichi, ori de cîte ori am ocazia. Un murmur de aprobare întîmpină declarația lui deosebită, iar Pflaumen își urmă rondul decantînd cu grijă vinul în fiecare pahar.

De cealaltă parte a mesei cineva refuză și toți ceilalți ridicară capul cu aceeași privire supărată. Era tînărul evreu rus, conferențiar de drept la Columbia, care avea întipărită o expresie batjocoritoare, ironică, pe figura lui italienească. Studiul lui marxist asupra jurisprudenței făcuse zarvă. Totuși, poate că Fleischer greșise cu el. Era oare posibil să fie nu un excentric, ci un om sucit? Acest gest de abstinență era o provocare pentru toți comesenii, o insultă pentru gazdă. Timp de aproape un minut nimeni nu vorbi, dar mușchii se contractau cu ostilitate. În alte împrejurări, tînărul ar fi fost poate linșat.

— *Nu bei?* întrebă în sfîrșit o doamnă cu glas tare, plină de nedumerire.

— Am băut un cocktail, admise el. Mi s-a cam urcat la cap. Dacă aș mai bea s-ar putea să mă fac de rîs. Clătină capul și privi în sus spre Pflaumen cu un zîmbet ștrengăresc, dezarmant. Va trebui să-mi ții un curs despre arta de a bea. Acest subiect a fost omis din educația mea proletară. Pronunță ultimele cuvinte cu blîndețe, cu un fel de auto-ironie comică, ce condamna oarecum inocența lui, pe părinții lui ruși săraci, înclinația sa spre studiu, simplitatea talmudică a vieții lui. Urmă o izbucnire de rîs de ușurare și după asta toată lumea îl plăcu. Slavă Domnului, era sentimentul general, se dovedea că nu era unul din marxiștii aceia pedanți!

După ce vinul fu turnat, Pflaumen participă foarte puţin la conversaţii. Se lăsă pe spate în scaun cu aerul unui impresar mulţumit, îmbrăţişîndu-şi toţi oaspeţii cu un zîmbet de intensă afecţiune de proprietar. Din cînd în cînd, privirea sa apreciativă se oprea în mod deosebit asupra ta; ori de cîte ori se întîmpla aceasta, aveai impresia că încîntarea lui se întindea şi te strîngea. La răstimpuri, cupa lui de beatitudine părea să se reverse şi zîmbetul i se transforma într-o scurtă chicoteală. După ce accesul trecea, îşi scotea batista şi-şi ştergea ochii cu grijă, iar gestul său viril de modă veche făcea un contrast ciudat cu sunetul de liceană ce tocmai îl emisese. Şezînd la stînga lui, lăsai ochii în farfurie pînă se termina reprezentaţia. Exista în persoana Pflaumen ceva androgin, nu efeminat, dar fizic hermafrodit, care te tulbura întotdeauna. Îţi făcea impresia că tendinţele masculine şi feminine din personalitatea lui nu se contopiseră nicicînd, ci erau angajate într-o veşnică hărţuială domestică pe care erai obligat să o asculţi. Căci, dacă te gîndeai mai bine, figura tatălui de familie evreu nu era singura care plutea în spatele umărului bine îndesat al gazdei; mai plutea şi o fată tînără, de curînd măritată cu un bărbat înnăsprit dinainte şi potolit, o fetiţă jucîndu-se singură de-a stăpîna casei într-un apartament frumos plin de daruri de nuntă, care o şi uimeau, o şi întristau. Cei mai mulţi bărbaţi evrei sînt mai feminini decît cei neevrei de aceeaşi condiţie socială. Remarcaseşi aceasta şi înainte

şi presupuneai vag că era amprenta lăsată asupra lor de matriarhat, dar privindu-l pe Pflaumen vedeai desfăşurarea dramatică a întregului proces. Matriarha începuse prin a fi dată în căsătorie unui soţ prosper şi căpătuit, mai în vîrstă decît ea, iar fiii îi concepuse după propria ei imagine, tineri miri descumpăniţi alături de o mireasă între două vîrste.

La majoritatea bărbaţilor, influenţa masculină depăşise sau absorbise pînă la urmă pe cea feminină şi se vedeau numai urme atrofiate ale mamei. Putea fi o tendinţă spre ipohondrie, o predispoziţie de a se simţi ofensaţi, o vanitate personală, o dragoste pentru confort, o plăcere în a se lăsa serviţi şi admiraţi; dar pe de altă parte se manifesta o putere de intuiţie neobişnuită, afecţiune, loialitate, delicateţe, atenţii şi gingăşii familiare ce nu le aflai la bărbaţii neevrei. În cazul lui Pflaumen, însă, nu era vorba doar de supravieţuirea unor trăsături. Două personalităţi complete se conservaseră în el ca într-un bloc de gheaţă. Jumătate era un om de afaceri care reuşise în viaţă, iar cealaltă se juca de-a stăpîna casei. Aceste dineuri pe care le dădea erau petreceri de copii şi în aceasta consta forţa, dar şi slăbiciunea lor. Aveau acel soi de perfecţiune ce poate fi atinsă doar în miniaturi. O masă la care te îmbuibi nu era de fel genul lui Pflaumen; un fel de mîncare rafinat, o legumă, o salată şi nişte brînză, asta era tot ce ţi se oferea, rareori o supă, desert niciodată. Te gîndeai la sobiţa ta electrică de acasă, la ceaiul sau la ciocolata fierbinte cu fursecurile

luate de la cofetărie. Dar mai importantă decît perfecţiunea meselor era iluzia unui microcosm pe care Pflaumen era în stare să-l creeze, senzaţia unui mic univers, reproducînd întocmai pe cel mare, dar fără să conţină nici una din durerile sau grijile lui.

Fiecare din oaspeţii lui Pflaumen părea să fi fost ales pentru calităţile lui alegorice, şi fiecare masă era prezentată ca o moralitate din evul mediu, în care arta şi ştiinţa, bogăţia şi sărăcia, comerţul şi literatura, sexul şi studiul, viciul şi virtutea, judaismul şi creştinismul, stalinismul şi troţkismul, toate contrariile din viaţă erau personificate şi totuşi abstracte. În seara aceasta se afla acolo John Peterson, care reprezenta critica literară, dar şi comunismul oficial. Mai era Jim Berolzheimer, un tînăr inteligent care lucra la una din marile bănci, reprezentînd astfel capitalismul, şi soţia lui care picta tablouri şi era pe cale de a avea un copil, reprezentînd deci atît arta cît şi maternitatea. Era apoi Henry Slater, editorul, foarte curtenitor, cu o şuviţă de păr albit prematur, care reprezenta sexul, şi soţia lui, o femeie cu un breton lins, blond cenuşiu, care ţinea un grajd plin de cai, nu avea nici un fel de păreri şi reprezenta sportul. Mai era o femeie psihanalistă, îmbrăcată într-o toaletă stil Medici şi fuma cu portţigaret. Şi mai era o tînără englezoaică drăguţă, pe nume Leslie care lucra la *Time*. Era apoi tînărul evreu Martin Erdman, care nu bea alcool. Apoi Pflaumen însuşi care reprezenta marca fabricii şi traiul bun, şi tu însuţi reprezentînd literatura şi Internaţionala a patra. După masă urmau să sosească şi alţii : un biolog cu soţia, un bărbat care deţinea un rol important în breasla gazetarilor, o tînără matroană, care purta părul ca o coroană în jurul capului şi era foarte activă în Liga Cumpărătoarelor, un avocat din Wall Street, un negustor de vinuri, un statistician.

Şi iată efectul uluitor produs de mesele lui Pflaumen : te simţeai tu însuţi transformîndu-te cu adevărat într-o abstracţie a credinţelor tale, a condiţiei tale. Contradicţii, despre care ştiai că sălăşluiesc în tine, se topeau ; la provocarea adversarului, personalitatea ţi se contura într-un tot lipsit de orice echivoc şi stindardele tale fluturau sfidător. Toţi oaspeţii simţeau aceasta. Dacă tu îţi afirmai troţkismul, sărăcia, libertatea sexuală, viitoarea mamă îşi etala sarcina, bancherul se scălda în convingerile lui reacţionare, iar John Peterson îl uita pe Montaigne şi pălea ascetic ca un sfînt de El Greco apărînd democraţia spaniolă. Fiecare ştia, în acel moment, cu precizie, cine era. Pflaumen dăduse tuturor buletine de identitate, aşa cum o mamă atribuie o personalitate fiecăruia dintre copiii ei : Jack e silitor şi perseverent, Billy este superficial şi nu duce niciodată pînă la capăt lucrul început, Mary e visătoare, Helen e practică. Atîta timp cît dura, sentimentul era încîntător ; în jurul mesei fiecare era cuprins de o emoţie ciudată, aproape ilicită, ca dansatorii la un bal costumat.

Abia cînd zăreai pe autorul fericirii tale, instalat, atît de prevenitor și modest în capul mesei, începea să ți se clatine convingerea. Și pentru ceilalți trebuie să fi constituit un factor de neliniște, căci în cursul dineului se năștea un fel de conspirație tacită de a ignora gazda, de a-l împinge afară din cercul strălucitor pe care-l alcătuise cu atîta trudă. De îndată ce se crea animația necesară, nimeni nu-i mai acorda decît o privire grăbită. Dacă arunca vreun calambur sau o platitudine în mijlocul conversației, era ca și cum ar fi scăpat o farfurie; urma o clipă de tăcere înghețată, după care discuția continua ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Pflaumen nu avea aerul că-l supără lucrul acesta; de fapt părea că-l acceptă ca firesc. Aici, în acest apartament, toate regulile politeței obișnuite erau suspendate; la început erai tu însuți atît de prins în propria ta efervescență încît abia de remarcai aceasta și ți se părea și ție cît se poate de firesc ca nimeni să nu vorbească cu gazda. Dar treptat, ca prin vis, observai că legile lumii obișnuite nu funcționau aici, că ceva nu era în regulă, că nimic nu era în fapt ceea ce părea a fi, că clopotul de biserică pe care-l ascultai era de fapt un ceas deșteptător. Și, exact ca într-un vis, voioșia mai continua o vreme, dar dedesubt curgea neliniștea și teama. Știai că nu este ceea ce se preface a fi acest microcosm al gazdei, căci dacă ar fi fost cu adevărat atît de frumos și de calitate superioară, Pflaumen însuși nu s-ar afla acolo, nici chiar în suferință. El era cheia romanului polițist, urma, amprenta digitală, glontele din tapet care se holbează la detectivul isteț și îi spune că scena bine ticluită din fața lui este opera, nu a Naturii, ci a Omului. N-aveai decît să-l privești ca să știi că moralitatea medievală era doar un spectacol de marionete, că ceilalți oaspeți nu reprezentau ceea ce li se atribuia, că ei își găseau locul în acest simulacru al universului pentru că erau figuri neînsemnate, nereale, și atunci te întrebai tu însuți cu anxietate crescîndă: „Și eu ce sînt aici?"

Conversația din jurul tău începea să-ți sune ciudat de plată.

— Mai bine cultivă-ți grădina ta, i-am spus ei, povestea editorul. Ea nu se va pricepe niciodată la politică.

— Ar face mai bine să-și cultive grădinarul, ca Lady Chaterley, interveni tînăra englezoaică.

Alături de ea, John Peterson continua discuția pornind de la această glumă. Era puțin amețit.

— Înțepăturile cu care vă exersați aici mă fac să vomit, spunea el. Nu le pot asculta după cele văzute la Madrid. Am auzit-o pe La Passionaria cîntînd. Ce înțeles ar putea avea pentru ea asemenea mărunte ciorovăieli politice? Ea are o inimă mare cît tot pămîntul Spaniei.

Deodată îți dădeai seama că trebuie să te rupi de oamenii aceștia, că trebuie să demonstrezi în mod concludent că nu era locul tău aici. Trăgînd adînc aerul în piept te aplecai peste masă spre John Peterson.

— Fii blestemat, spuneai cît se poate de tare, aşa cum auziseşi cîndva un preot pronunţînd ca să denunţe din amvon pe păcătoşi. Fii blestemat, şi cum rămîne cu Andres Nin[1]? Îţi simţeai tot trupul tremurînd de emoţie, ca pe scenă, iar sîngele îţi năvălea în obraji şi auzeai un oftat făcînd ocolul mesei şi te simţeai nemaipomenit de fericită pentru că fuseseşi prost crescută şi nelamodă politic şi purtai cu adevărat în adîncul fiinţei tale un înger războinic cu o sabie de flăcări. În mod cert, fără nici o îndoială, depăşiseşi limitele. Dar privind în jur, vedeai că Pflaumen îţi zîmbea din nou radios, cu ochii mai umeziţi ca oricînd, tot atît de mîndru de parcă ai fi pronunţat primul cuvînt în faţa unui public de mătuşi.

— Meg este o troţkistă acerbă, spunea el tandru. Ea crede că noi sîntem agenţi ai G.P.U.-ului.

Editorul, care se ocupase pînă atunci de tînăra englezoaică, te privea peste masă, măsurîndu-te pentru prima dată cu atenţie.

— Dumnezeule, spunea el, eşti desigur tare pasionată de treaba asta.

Martin Erdman te privea şi el atent, bătînd din palme de două ori ca într-o pantomimă şi dăruindu-ţi un zîmbet lung, ironic. Aplecai capul roşind ruşinată şi, deşi erai emoţionată, inima ţi se strîngea. Ştiai că nu erai o troţkistă acerbă şi Erdman trebuia s-o fi ştiut şi el. Era

[1] Conducătorul troţkiştilor spanioli, dispărut în timpul războiului civil.

doar o înclinaţie a temperamentului tău, aceea de a fi atrasă de cauzele pierdute; în tinereţe fusese problema Sudistă, Delfinul, Bonnie Prince Charlie; apoi fusese Debs iar acum îl iubeai pe Troţki. Admirai la tine această trăsătură romantică şi mărturiseai cu umor:

— N-am decît să ţin eu *cu* cineva, ca acela să piardă.

Acum îţi trecea prin minte că poate aceasta era doar un mod de a face paradă, de a te singulariza de restul lumii. Ochii ţi se umpleau de lacrimi de ruşine; te simţeai ca Petru în Grădină, dar ştiai că blasfemia ta era mai gravă: presiunea socială îl făcuse pe Petru să-l nege pe Mîntuitor; tot ea te făcuse pe tine să-l afirmi — era tocmai diferenţa între laşitatea simplă şi cea înzorzonată.

Ţineai ochii larg deschişi ca să împiedici lacrimile să picure. Ceilalţi, privindu-te, gîndeau probabil că ochii-ţi înrouraţi mărturiseau adîncimea sentimentului tău pentru Nin cel asasinat. Zvîrleai uşor capul şi lacrimile începeau să se potolească.

— Voi sînteţi, spuneai tu, mulţi dintre voi, agenţi ai G.P.U.-ului. Din păcate, sînteţi atît de idioţi încît nici măcar nu vi se plăteşte pentru asta.

Era o glumă obraznică, dar era o glumă şi constituia felul tău de a face pace. Se auzea o cotcodăceală de rîsete, după care toţi, în afară de John Peterson şi Erdman te priveau cu duioşie de parc-ar fi fost toţi cu mult mai în vîrstă decît tine. Peterson îţi arunca o privire dură

din ochii lui palizi, dar nu spunea nimic. Nu era atît de beat încît să nu știe că, deși ceilalți erau de aceeași părere cu el în privința lui Nin (sau le era indiferent), pe moment, într-un fel îi cîștigaseși de partea ta. Nici Erdman nu vorbea, dădea de două ori din cap în același ritm în care aplaudase cu mîinile și continua să zîmbească cu aceeași expresie stranie, ironică, afectuoasă.

Meditai cu ce profit te aleseseși : îți cîștigaseși un dușman și, bănuiai, un iubit. Prima parte te făcea să te simți bine, iar a doua te întrista. A doua zi dimineață avea să sune telefonul și tu aveai să întinzi mîna visătoare și avea să răsune vocea lui Erdman invitîndu-te blînd să iei ceaiul cu el. Puteai să-ți imaginezi cum va decurge totul. Aveai să te culci cu el în cele din urmă, dar nu avea să dureze mult, pentru că vă compromiseserăți amîndoi la această serată, și amîndoi ați înțeles aceasta și v-ați înțeles unul pe celălalt. „L-ai mai văzut pe Pflaumen în ultima vreme ?" avea să te întrebe el din cînd în cînd și nu vei fi în stare să-l privești în ochi cînd vei răspunde da sau nu. El nu avea să insiste asupra subiectului (nu veți îndrăzni niciodată să discutați despre Pflaumen împreună), dar fiecare vă veți pune în gînd aceeași întrebare : ce slăbiciune, ce defect de caracter, ce oportunism sau ce cinism încredințase celălalt în mîinile lui Pflaumen ?

Pe de altă parte, fiecare avea să-l trateze pe celălalt cu îngăduință, cu o tandrețe specială, ca și cum ați fi amîndoi răniți. Căci dacă, într-un fel, dragostea voastră avea să fie plină de îndoieli, în alte privințe avea să fie prea plină de înțelegere, lipsită de mister, precum dragostea gravă, tristă dintre frate și soră. Îl recunoscuseși în scena cu vinul ; el te recunoscuse în scena legată de Nin. V-ar fi plăcut fiecăruia dintre voi să joace singur ; dar nu fuseserăți suficient de puternici. În fiecare caz, războiul vostru de independență fusese un *Puci* lipsit de glorie. *(„Iertați-mă, domnule ofițer, glumeam doar").*

În timp ce se servea cafeaua și lichiorurile, soseau alți invitați și societatea se desfăcea în grupuri mai mici. Editorul îi șoptea la ureche tinerei englezoaice ; bancherul vorbea despre Bermuda cu soția editorului. John Peterson, cu ochi sticloși, căuta să o convingă pe psihanalistă : „Dar e sigur că în ultimii ani Freud era o jucărie în mîinile lui Hitler". Tu stăteai lîngă Martin Erdman fără să vorbiți, ascultîndu-i pe ceilalți și împărțind între voi un zîmbet ironic. Pflaumen ședea pe o canapea alături de viitoarea mamă ; îi povestea despre un nou produs ce-l pusese tocmai în circulație, în vreme ce ea își închipuia o pantomimă de felicitări. Numai ea-și putea permite luxul de a fi politicoasă, pentru că nu mai avea acum nimic de cîștigat din întîlnirile în societate și, fiind puțin obosită, nici nu avea prea mult de oferit. Se simțea bine cu Pflaumen ; el îi luase mîna

și ea i-o abandonase ; era unul din cei mai vechi prieteni ai ei.

Ceea ce ți se întîmplase ție cu Erdman se întîmpla și cu ceilalți de prin cameră. Bărbații scoteau carnete de adrese sau repetau numere de telefon cu voce scăzută. Plutea un ușor aer de nerăbdare ; nu mai era nimic de făcut aici ; era timpul de plecare și totuși era mult prea devreme.

Oamenii se ridicau și se plimbau nehotărîți de colo colo, ca într-o gară cînd șeful stației venise să anunțe că trenul avea să întîrzie patruzeci de minute. Se formau combinații noi. Editorul ședea acum pe brațul fotoliului tău, întrebîndu-te dacă ai vrea să faci un referat despre un manuscris. Erai de acord, și acum serata se terminase și pentru tine. Obținuseși lucrul pentru care veniseși — un nou iubit și ceva de lucru. Pflaumen veni și se așeză pe covor la picioarele tale. „Ai fost minunată", spuse privind în sus la tine cu acea expresie hiperenergică de încîntare. Simțeai un impuls inexplicabil să-i dai un pumn exact acolo unde ar fi trebuit să fie burta. „Berolzheimer-ii sînt nebuni după dumneata", continuă el ignorîndu-ți privirea furioasă și punînd-o pe seama „temperamentului", marfă neprețuită. „Vor să te aduc cu mine la masă miercurea viitoare". Ridicai sprîncenele într-un arc de mirare ; și totuși știuseși tot timpul de la scena de la masă că Berolzheimer-ii te vor invita. Erau oameni simpatici și aveau probabil o casă frumoasă și mîncare bună și aveau să fie acolo oameni noi ;

ar fi interesant de văzut viața prin ochii unui bancher.

— Te distrezi ? întrebă Pflaumen strîngîndu-și genunchii și înconjurîndu-i cu brațele într-un adevărat extaz de intimitate.

— Da, răspunseseși, e o serată foarte veselă.

— Erdman e interesant... începu el să tatoneze.

Nu-ți scapă nimic, gîndeai tu, dar răspunseseși impasibilă.

— Găsești ? Nu pot să-mi dau seama. Nu prea am stat de vorbă cu el.

Pflaumen păru jignit.

— Desigur, spuse el, nu e treaba mea...

— Nu înțeleg ce vrei să spui, spuseși cu un ton de copil încăpățînat.

Zîmbetul cald, intim, muri pe buzele lui, dar îl reînvie cu un efort.

— Personal, continuă el, credeam că Peterson e mai pe gustul dumitale. L-am invitat special gîndind că ți-ar putea fi de folos...

Făcu o pauză. Fraza neterminată plutea ademenitoare în aer, cerșindu-ți dezmințirea, explicația, atenția. Dar tu o ignorai cu cruzime și te lăsaseși pe speteaza scaunului de parc-ai fi vrut să prinzi vorbele din conversațiile vecinilor.

— Ai auzit asta ? spuseși în sfîrșit. Fac de pază la filmul *Țarul la Lenin*.

Pflaumen privi în sus spre tine refuzînd diversiunea.

— Vai, Meg, murmură el cu reproș, credeam că sîntem prieteni buni.

— Nu fi pisălog ! exclamaseși. De ce nu-mi umpli paharul ? Îi puseseși paharul în mînă cu un gest hotărît.

— Bine, admise el, opintindu-se să se ridice în picioare. Credeai că ai cîștigat. La primul cuvînt aspru acel ego flămînd se retrăsese grăbit în carapacea lui funcțională, unde prietenia și ospitalitatea erau identice și fiecare pahar de băutură era o cupă de duioșie. Dar făcuse doar cîțiva pași spre bar și se opri ca și cum uitase ceva și se întoarse spre tine cu o figură îngrijorată.

— Nu cumva bei prea mult ? întrebă într-o șoaptă ca pe scenă. Cîțiva, inclusiv Erdman, întoarseră capetele.

În sfîrșit, gîndeai, sosise socoteala. Mesele, scrisorile de recomandare, sticla de parfum, gardenia, noul film sovietic, piesa, baletul, patinajul la Rockefeller Plaza, toate fuseseră trecute în nota de plată și sub ele fusese trasă linia și se adunase totalul. Cu cîtă nesăbuință acceptaseși, ca o tînără doamnă cu un cont deschis („Luați două, doamnă ; nu vi se va trimite nota de plată înainte de întîi al anului viitor"). Acum privindu-l, totul era înspăimîntător ; depășea posibilitățile tale de plată.

Îți aminteai dintr-o dată toate semnele de prevenire. Cît de adînc intrat era Pflaumen întotdeauna în secretele prietenilor săi, cît de ofensat se simțea dacă doi dintre ei se întîlneau în absența lui ! Cît de grijulii erau amicii ca să servească whisky-ul fabricat de clientul lui Pflaumen — îți aminteai cum un tînăr soț se

repezise, nebărbierit, pînă la magazinul de băuturi, astfel ca eticheta de pe sticlă să fie cea justă cînd avea să sosească Pflaumen pentru aperitive ; îți aminteai cum un alt soț turnase vinul într-o carafă, astfel încît Pflaumen să nu știe că provenea de la concurentul clientului său. Și cît de mult îi plăcea lui Pflaumen să vorbească despre loialitate !

„Este singurul lucru pe care-l pretind de la prietenii mei", spunea el sentențios. Loialitate, îți dădeai seama acum, însemna ca Pflaumen să nu fie niciodată omis de la nimic. Era ca un X pe care nu-l poți omite dintr-o ecuație ori de cîte ori ai înmulți-o sau ai aduna la ea infinitul ! Vedeai dintr-o dată cum putea fi generos și umil și în același timp rapace ; gura lui ca de uliu nu era o amăgire, căci era o adevărată pasăre de pradă : el nu cerea nici unul din fleacurile ce servesc drept monedă măruntă în schimbul obișnuit din relațiile sociale ; el voia ceva mai important, voia o parte din viața ta.

Pentru prima oară, înțelegeai de ce acest apartament al lui Pflaumen îți făcea o impresie atît de neplăcută, de ce veneai acolo aproape pe ascuns, nepomenind nimănui despre asta, astfel că cei mai apropiați prieteni abia de știau că-l cunoști pe Pflaumen. Vedeai că este cu adevărat o casă de schimb unde se aranjau afaceri, prietenii, amoruri, la care Pflaumen, promotorul, își lua partea inevitabilă. Refuzînd să-i spui lui Pflaumen despre Erdman — deși, deocamdată, nu era de fapt nimic de spus — violaseși codul. Încercaseși să-l înșeli în ce privește partea ce i

se cuvenea ; te făcuseşi vinovată de neloialitate. Şi el avea să te distrugă ; începuse chiar, de fapt.

Cînd se întoarse de la bar cu paharul tău în mînă, zîmbea, dar buzele-i erau strînse şi se răsfrîngeau în jos cu o expresie supărată. Luaseşi paharul şi-l puseseşi jos ; Erdman, într-o haină ieftină de tweed, îşi făcea drum spre tine, gata să-şi ia rămas bun. Îi zîmbiseşi vag, ştiind că Pflaumen vă urmărea, şi mai ştiind de asemeni, cu o anumită bucurie răzbunătoare, că dintre toate lucrurile lui Erdman, Pflaumen îi invidia cel mai mult această haină lăbărţată de student cu mîneci raglan. Te gîndeai la propria ta haină ponosită şi le puteai vedea, în gînd, pe amîndouă atîrnînd alături pe cuierul lui Pflaumen, ca două perechi de pantofi în faţa unei camere de hotel dintr-un film francez indecent, sentinele ale unei lumi serioase, private, pe care Pflaumen nu putea niciodată — nici cu forţa — s-o invadeze.

Cei doi bărbaţi îşi strîngeau mîinile.

— Mai poftim, spunea Pflaumen, şi am să-l invit şi pe Farwell de la Facultatea de Drept din Yale ca să vă cunoaşteţi. Şi adu-o şi pe soţia dumitale, adăugă el, subliniind cuvintele. Ar trebui s-o cunoşti, Meg.

— Da, spuseseşi tu din vîrful buzelor. Nu ştiam că domnul Erdman e căsătorit.

— Încearcă să ţie secret, spuse Pflaumen, deodată, foarte jovial. Îl bătu pe Erdman pe umăr şi începu să-l împingă spre uşă.

Intraseşi încet în dormitor şi îţi scoseseşi haina din dulap. În clipa cînd Pflaumen se întorcea de la lift, tu erai gata de plecare.

— Nu cumva pleci ? spuse cu o figură alarmată. Dacă aştepţi pînă pleacă ceilalţi, te conduc acasă cu maşina.

— Nu-ţi face griji. Sînt obişnuită cu metroul.

— Şi cum rămîne cu Berolzheimer-ii ? întrebă el cu sufletul la gură, intrînd în panică. Era clar că nu intenţionase ca lucrurile să ajungă aici. Miercurea viitoare ?

Tu uitaseşi povestea cu Berolzheimer-ii. Acum ezitai, cîntărind invitaţia. Mai curînd sau mai tîrziu, aveai să rupi cu el, o ştiai. Dar nu chiar acum, cît mai erai încă atît de săracă, fără un iubit, atît de singură.

— E în regulă, spuseseşi, poţi să vii să mă iei de acasă.

Dar după data asta, îţi promiteai ţie însăţi, vei refuza în mod cert.

SPOVADĂ-NCHIN, PĂRINTE AL SUFLETULUI MIEU [1]

Spovadă-nchin, părinte al sufletului mieu,
Dentîi, smerit, la Domnul, și mai pre urmă Ție,

Că stînd la geam, cum poate că știi și Tu, vai mie!
O dulce sărutare hoțiș luai, arvună,
Nesăbuită faptă den minte prea nebună,
Dar mortul dintru groapă, cum știi, nu mai învie.
Spovadă-nchin, părinte, cu gîndu-mi dimpreună,
Dentîi, smerit, la Domnul, și mai pre urmă Ție.

Decît că, vai, de-a noul cădea-voi în păcate,
O știu fără sminteală, și chiar de-o fi să mor.
Mă jurui, dar, la Domnul A Toate Știutor
Și-asupra îndurare cerși-voi pentru toate.
Spovadă-nchin, părinte al mieu ocrotitor,
Dentîi, smerit, la Domnul, și mai pre urmă Ție.

Ochii sclipeau plini de bunăvoință în dosul ochelarilor. Dacă întorcea capul pe pernă, îi

[1] Traducerea versurilor de Constantin Olariu.

putea vedea, ceea ce și făcea din cînd în cînd, în speranța de a surprinde în ei o expresie de dezaprobare, de uimire sau regret — orice mai bine decît această neutralitate liniștită. Dar rămîneau neschimbați și pînă la urmă ea renunță, își lăsă din nou capul pe pernă și încercă să se destindă. Era într-adevăr împotriva legilor firii (presupunea ea) să se zbată acolo ca un pește. El nu o mustrase nici o clipă ; în răstimpuri spunea cu blîndețe : „Nu te frămînta în legătură cu ceea ce gîndesc *eu*. Lasă doar gîndurile dumitale să curgă."

— Visam că am șaptesprezece ani, spunea ea, și că mă înscriu într-un loc numit Eggshell College. Nu-și putu reține un zîmbet provocator și încă o privire cu coada ochiului spre el. Trebuie să fi visat asta numai ca să-ți fac dumitale pe plac. Din tradiție. Fantezie uterină.

— Continuă-ți visul, spuse el.

— Așa, continuă ea, era un fel de cabană de excursie. Exista o astfel de cabană la universitatea noastră. Se considera că e grozav de distractiv să petreci acolo *week-end*-ul. Eu n-am încercat niciodată. Socoteam că e o prostie — știi, un vestigiu al zilelor caraghioase de odinioară cînd se pornea cu coșulețe cu mîncare și spirtiere, se așternea masa și se cîntau cîntece studențești și se mergea la Cider Mill să se chefuiască. Mătușa mea credea că universitatea rămăsese tot așa, continuă ea. A încercat să-mi dea o mașină electrică de făcut gogoși

ca s-o iau cu mine pe cînd eram „boboc". A fost singurul dar pe care mi l-a oferit vreodată.

Știa fără să-l fi privit că-i smulsese un zîmbet. Era deci în regulă ; putea să continuie. El înțelesese atitudinea ei față de cabană. De multe ori nu era atît de ușor. Îi trebuia cîte o jumătate de ședință ca să-i dovedească, să zicem, că un om pe care-l cunoșteau amîndoi era un tip ridicol, că un film pe care-l văzuseră amîndoi era prost. Și nu avea nici o șansă, absolut nici o șansă pentru că el *era* omul acela, el *era* filmul acela ; el era cabana, era Frontul Popular, Liga Scriitorilor Americani, *Națiunea*, *Liberalul*, *Noua Republică*, George S. Kaufman, Helen Hayes, tapet colonial, bani la bancă, și două cocktailuri (sau unul ?) înainte de cină. După ce ea era epuizată, el îi amintea răbdător : „N-are importanță ce gîndesc eu, știi asta". Dar avea, bineînțeles, importanță. Cîteodată ea avea impresia că analiza ei nu va putea fi niciodată încheiată pînă ce el nu avea să se debaraseze de mobila de arțar din sala de așteptare, de gravura cu catedrala din Chartres, care atîrna deasupra biroului lui, de subscripția la *Newsweek*, care nu se termina niciodată. Cineva îi sugerase odată că aceasta ar fi o chestiune de metodă, că un psihanalist urmărește în decorarea reședinței sale profesionale, în mod deliberat, această obiectivitate anostă, acest ascetism riguros de lucru ce poate fi găsit în cea mai pură formă într-o cameră de hotel.

Ideea era atrăgătoare, dar nu prea plauzibilă. Era imposibil să ți-l imaginezi pe doctorul James ca pe o Cenușăreasă masculină trăind aventuros în fiecare noapte, după orele de consultații, și toate zilele de duminică.

— De ce zîmbești ? o întrebă el.

— Gîndesc lucruri urîte despre dumneata.

Fir-ar al naibii să fie fluxul meu de conștiință, își zise ea în gînd. De ce trebuie să se învîrtească mereu în jurul acestui subiect neplăcut.

— Să le ascultăm, exclamă el cu acea veselie înspăimîntătoare, pusă la punct, ce părea să izbucnească din el cu atît mai manifest cu cît erau mai neplăcute faptele ce trebuiau înfruntate. Ascultîndu-l, puteai crede că cineva îi așternuse tocmai dinainte o masă grozavă.

— Of, doctor James, oftă ea, hai să sărim peste ele de data asta. Știi ce gîndesc despre dumneata. Nu-mi face nici o plăcere să ți-o spun în față.

— Dar imaginea pe care ți-ai format-o despre mine e foarte importantă, zise cu aerul lui de pedagog. Nu pentru ceea ce spune despre mine, dar pentru ceea ce spune despre *dumneata*.

Asta o enervă puțin. El nu punea deci nici un preț pe părerea ei ; o eticheta „agresiune împotriva analistului" și o îndepărta din mintea lui. Foarte bine, în cazul ăsta...

— Mă gîndeam, zise ea, cît este de imposibil să mi te închipui pe dumneata la un chef.

— Nu-ţi poţi imagina că mă distrez şi eu ? Se simţea în întrebarea lui o anume melancolie, care trebuie să se fi strecurat din greşeală.

— Fără îndoială că te distrezi, dar cred că trebuie să depui eforturi serioase pentru asta.

— Ce-ţi imaginezi că fac ca să mă relaxez ? *Relaxare*, gîndi ea, iată cuvîntul cheie. Iată cum se trădează bietul pedant.

— Ei bine, îi spuse, vezi cam şase piese de teatru pe an. Soţia dumitale întocmeşte o listă a spectacolelor ce merită cu adevărat să fie văzute şi dumneata le verifici unul cîte unul. Cumperi biletele cu mult înainte şi de obicei mai luaţi cu voi o pereche. Nu mergeţi niciodată după o inspiraţie de moment, nu luaţi niciodată locuri în picioare. Uneori, cineva din grupul vostru o cunoaşte pe fata care joacă rolul *ingenuei*, şi atunci, după spectacol te duci în culise. Faci cunoştinţă cu cîţiva actori şi îţi imaginezi că e grozav de distractiv. Se întîmplă uneori să mergi la un concert de binefacere cu mama sau soacra dumitale. Myra Hess pentru Ajutorul Britanic. Îţi plac filmele şi nu pierzi nici unul din cele recomandate de ziarul *New Yorker*. Din cînd în cînd, dacă societatea voastră vrea să petreacă, vă duceţi la un local cu muzică swing. Dumneata nu eşti cine ştie ce dansator, dar o inviţi o dată la dans pe soţia amicului ; după aceea stai de o parte, pentru că ringul de dans e prea aglomerat. Vara vă mutaţi la reşedinţa soacrei, la Larchmont sau Riverside. Acolo se află un grup simpatic de medici tineri, şi vă hîrjoniţi între voi, îndemnîndu-vă care să intre primul în apă. Vă stropiţi probabil din belşug unul pe altul, dar nimeni nu se enervează, iar după aceea vă jucaţi pe plajă cu mingea de antrenament medical. Soţiei dumitale îi place tenisul, dar dumneata nu joci din cauza ochilor. Soţia dumitale are o haină trei sferturi din vulpi argintii şi cîteva prietene foarte dragi. Îţi îngrijeşti sănătatea cu multă înţelepciune. Ai picioare mici şi eşti mîndru de ele şi aceasta e singura dumitale slăbiciune.

— Ce te face să crezi toate astea cu atîta siguranţă ?

— A, nu ştiu. Am un ochi sigur în ce priveşte tipurile sociale şi am multă experienţă. Cînd am fost studentă, am stat tot timpul la cămin. Ştii, nu mă duceam niciodată acasă, în vacanţe.

Era nerăbdătoare să schimbe subiectul. Se amuzase să compună portretul acela maliţios, dar deodată, spre sfîrşit, încrederea i se clătinase. Şi dacă greşea ? El nu i-ar spune. Ea nu va şti niciodată. Era ca şi cum, rezolvînd o problemă de algebră, constatai că răspunsurile nu se aflau la sfîrşitul manualului. Simţea că-i fuge pămîntul de sub picioare.

— Nimic din ce-aş putea face nu te-ar surprinde ? o întrebă.

Fata începu să plîngă.

— Ah ! exclamă ea. De ce mă conduci pe acest drum ? Nu e frumos. Mă faci să-ţi spun toate lucrurile acestea oribile şi apoi nici măcar nu-mi spui dacă am dreptate sau nu.

Lacrimile îi curgeau din ochi şiroaie. Deschise poşeta şi, ca de obicei, nu găsi nici o batistă. El scoase o cutie de Kleenex dintr-un sertar şi i-o dădu fără un cuvînt.

— Mulţumesc, spuse ea, hohotind încă de plîns. Le ţii special pentru mine sau toate pacientele dumitale plîng ?

Nu-i răspunse. Nu răspundea niciodată la întrebări de acest fel.

— Ce te-a făcut să plîngi ? întrebă în cele din urmă cu tonul acela fals ce-l folosea ori de cîte ori o întreba un lucru important.

— M-ai făcut să mă simt caraghioasă. Eu mi-am dat drumul şi dumneata şedeai şi mă urmăreai. Era ca unul din acele visuri de exhibiţie. Intri într-un restaurant şi te crezi frumoasă şi şic. Pozezi chiar puţin, arunci capul pe spate, îţi scoţi mănuşile încet, foarte încet, ca o actriţă. Şi apoi dintr-o dată te uiţi în jos şi vezi că n-ai nimic pe tine decît o pereche de pantaloni roşii. Şi ce e mai rău e că nimeni nu se arată surprins ; nici o emoţie ; responsabilul restaurantului nu vine să-ţi spună să părăseşti localul. Toată lumea continuă să mănînce şi să vorbească, aşa că te gîndeşti că poate ochii te-au înşelat şi te uiţi din nou în jos pe furiş, sperînd să constaţi că eşti îmbrăcată. Dar nu ; eşti în aceeaşi situaţie. Apoi încerci să-ţi spui că poate nimeni nu a observat nimic, că dacă te comporţi foarte, foarte liniştit, vei trece neobservată. Dar tot timpul ştii că nu e adevărat. Toţi te urmăresc, dar din cruzime se prefac a nu observa nimic. Dacă unul dintre comeseni

ar spune : „Vai, Meg, eşti dezbrăcată“, situaţia ar fi salvată. Ai putea exclama : „Hei, ia te uită, sînt dezbrăcată !“ şi oamenii ţi-ar împrumuta nişte haine şi ar rîde şi s-ar amuza, iar toată povestea s-ar transforma într-unul din acele teribile Momente de Stînjeneală despre care scriu cititorii la *Daily Mirror „Imaginaţi-vă supliciul meu, pomenindu-mă acolo fără nici cea mai mică urmă de haine !“*

Doctorul James rîse.

— Da, spuse el, dar ce ai ce nu vrei ca eu să văd ? Vorbea încet, cu tonul unui conspirator dintr-un film de categoria B. Ce este, Meg, acel ceva de care eşti atît de ruşinată ?

Ea îşi apăsă mîinile pe frunte obosită. Dacă el ar renunţa să şoptească i-ar ierta orice. Îi făcea pe amîndoi ridicoli. Grozav dorea să-i răspundă cu o voce sepulcrală : „Doctore James, pe cînd eram o copiliţă, am înmormîntat de viu pe vărul meu de patru ani“. *(Senzaţie în tribunal !)* „Dar nu spune nimănui“. Oricum, aceste biete glume ale ei îi făcea să piardă o mulţime de timp. Ea ştia cu precizie ce urma. El ar mîzgăli furios în carneţel cîteva secunde, după care ar curge întrebările. Te-ai jucat vreodată cu un văr de patru ani ? Ai dorit vreodată să înmormîntezi pe cineva de viu ? De unde ţi-a venit ideea asta de îngropăciune ? Şi aşa mai departe, trecînd prin *Ultimele zile ale oraşului Pompei, Un butoi de Amontillado,* şi uriaşul, cum l-o fi chemînd, care dormea neliniştit sub Etna. Matthew Arnold, Empedo-

cles. Și Karl Marx : „apasă ca un munte" pe una sau pe alta.

— Nimic, doctore James, nimic. Nu există nimic care să fi făcut și despre care să nu-ți fi spus (Dar despre întîmplarea cu inelul furat din magazinul cu preț unic și mătușa care o obligase să-l ducă înapoi și să mărturisească directorului ? O fi asta ? O, sigur că nu, îi răspunse bunul simț. Toți copiii fură, și ea îi povestise pînă acum despre vreo jumătate duzină de furturi copilărești : prăjiturile din cămară, mărunțișul din biroul mătușă-si, bănuții pentru cutia milelor pe care-i dăduse pe bomboane. Oh, sigur că nu ! Și totuși... Dar dacă *ar fi* important, și ea omite să-i povestească ? Dar dacă repulsia ei de a insista asupra unui fleac masca în realitate o teamă inconștientă ? În camera aceasta, nu știai niciodată dacă ridicai obstacole în cale sau netezeai drumul. Era o chestiune de dezvăluire, dar cum puteai hotărî *ce* anume poate dezvălui Necunoscutul ?)

Din fericire, el vorbea acum și ea nu mai trebuia să decidă.

— Înțelege-mă, spunea el, nu cred că e ceva care *ai făcut*. E senzația pe care o ai în legătură cu persoana dumitale, o senzație că e în dumneata ceva ce trebuie să ascunzi.

Vrea să spună sex, gîndi ea cu ușurare. Nu era inelul, deci. Putea să simtă cum mintea schițează un surîs. Ne îndreptăm spre complexul de castrare, își zise ea, oroarea fetiței cînd descoperă că îi lipsește o parte importantă.

— Nu cred în asta, spuse ea cu glas tare.

— Nu crezi în ce ?

— Toată prostia asta cu castrarea.

— De unde știi că aveam de gînd să pomenesc despre asta ?

— Nu aveai de gînd ?

— Ei bine, de fapt, da. (Ah, gîndi ea fără plăcere, pot citi în el ca într-o carte). Dar, continuă el, eu nu încerc să-ți impun cu forța această idee. Dumneata ai adus-o în discuție.

— Vai, doctor James, murmură ea cu reproș, întotdeauna tragi spuza pe turta dumitale. Dacă reușesc să-ți ghicesc gîndul, spui că eu am introdus ideea în capul dumitale.

— Nu, zise el, gîndește-te ! Ce caută pantalonii roșii în visul dumitale ? Ce ascund ei ?

Fata își întoarse iute privirea spre el, uimită de această întrebare, mîndră de el că a pus-o. Poate că nu era atît de prost pe cît se temea ea.

— E adevărat, admise, cînd bărbații au vise de exhibiție, ei sînt întotdeauna complet goi. Cele mai multe femei de asemeni. Pantalonii roșii sînt o mică idiosincrazie de a mea. Poate că ai prins-o, doctore James. Se simți dintr-o dată emoționată și veselă. Totul avea să se termine cu bine. Se aflau pe urma vînatului. Fugarul, personalitatea vinovată se ascundea prin vreun desiș, dar cîinii de vînătoare ai intelectului o urmăreau îndeaproape. Ah, gîndi ea, slavă Domnului că există minte, hartă, compas. Desigur, universul trebuie să aibă un înțeles. Nu poate să existe întrebare fără răspuns ; dacă arunci o minge în sus, ea trebuie

să se întoarcă jos. Viaţa ei nu era o bolboroseală fără sens; era, mai curînd, ca una din acele povestiri cu un mister ascuns, la care cititorul simte că se află onoarea lui în joc dacă nu ghiceşte cine e criminalul înainte de a ajunge la o anumită pagină. Ea ajunsese de cîteva ori la acea obligatorie pagină indescifrabilă şi se oprise, traversase din nou tot terenul, căutînd cheia evidentă şi simplă, lucrul acela peste care toată lumea trece fără să-l bage în seamă, dar care e la fel de clar ca lumina zilei. *„Cheia pantalonilor roşii“* — îşi spuse ea. „Editorii îşi fac un merit din a anunţa un nou gen de roman poliţist de o tînără autoare.“ Dar, vorbind serios, dacă într-adevăr aici se afla...

Acum putea continua. Făcu o pauză ca să examineze această propoziţie, rezonanţa ei vagă, dramatică, golul celor două vocale exprimînd într-un ecou de onomatopee triumfătoare golul minţii ce o compusese. Era o propoziţie ce-i revenea pe buze de zeci de ori pe zi. În timp ce se înghesuia într-un autobuz de pe Madison Avenue, se pomenea lovindu-se cu pumnii în genunchi şi strigîndu-şi sie-însăşi într-un fel de ţipăt şoptit: „Nu mai pot continua, NU MAI POT SĂ CONTINUI“. Iar acasă, în apartamentul din Piaţa Sutton („nu unul din apartamentele acelea elegante, draga mea, doar unul din imobilele refăcute ale lui Vincent Astor“) lăsa brusc furculiţa pe farfurie şi-i spunea soţului ei: „Nu mai pot continua. Ascultă-mă, Frederick, nu mai pot continua“. Urmărea surpriza ce invada faţa

lui îngrijorată, supărarea, iritarea, trebuie-să-trecem-iar-prin-toate-astea, şovăiala (tact sau brutalitate, care era metoda mai bună?), dorinţa de a termina masa în linişte, hotărîrea finală de a o trata în glumă pînă ce femeia aducea cafeaua. „Termină-ţi masa, draga mea“, spunea el calm, discret, ca să nu o sîcîie. În cele din urmă ea îşi lua din nou furculiţa şi cu o nonşalanţă exagerată începea să mănînce. Aceasta era ceea ce nu-şi putea ierta: capitularea. Dacă ar fi avut tărie de caracter, s-ar fi sinucis. Dar nu i se va găsi niciodată cadavrul în rîu. A nu, nu ea! Îşi cunoştea foarte bine interesul. Mai bine un laş viu decît un erou mort, cum spunea întotdeauna camerista negresă. „Cimitirul e plin de eroi“, putea auzi vocea melodioasă, ironică a negresei. *Lacedemonienii au vărsat lacrimi... Maestius lacrimis Simonideis*[1]. Distihul durerii nu era pentru ea. Îşi amintea cum, la internat, dezorientată de poezia melancolică dintr-o antologie, şezuse o jumătate de noapte cu picioarele spînzurînd afară pe fereastra camerei, ştiind că nu va avea niciodată curajul să sară, şi spunîndu-şi totuşi din cînd în cînd că peste cinci minute, *cu siguranţă*, peste zece, cincisprezece minute, o va face. Cînd, în sfîrşit, se strecurase iar în pat, îngheţată şi abătută, melancolia romantică se risipise, lăsînd în urmă o uşoară tristeţe pentru că văzuse, de fapt, propriul ei mormînt, patu-i strîmt de elevă cu pătura reglementară,

[1] Mai trist decît lacrimile lui Simonide (lat.)

la care se va întoarce întotdeauna, oricît de tîrziu. Era caracteristic, gîndea acum, că nici măcar nu căpătase un guturai.

„Dar de ce ar fi trebuit să te sinucizi ? întrebase doctorul James. Îţi faci reproşuri inutile." „Întorci toate pe dos", îi spusese soţului ei. Şi din punctul lor de vedere, aveau dreptate. De ce să nu-şi termine masa, să-şi iubească soţul, să facă un copil, să trăiască ? Unde era crima ? Era crima clasei ei sociale, desigur, şi totuşi nu pentru că avea bani se ura pe sine, ci (fii cinstită, murmură ea) pentru că avea ceva bani dar nu suficienţi. Dacă ar fi putut fi foarte bogată... detesta caricatura urîtă a vieţii burgheze, domnul şi doamna Jiggs şi Maggie, North-ii din ziarul *New Yorker*. Şi cu cît încerci să-i dai mai mult stil, mînjind-o cu cultură şi bun gust, interior modern suedez şi Paul Klee, cu atît devenea mai dezgustătoare : scuipătoarele şi abajururile de mătase din revistele umoristice nu-i zgîriau nici pe jumătate inima cît o făceau propriile ei etajere de sticlă cu ghivece albe de iederă, storurile veneţiene, volumul unui roman de Kafka deschis pe masa ei, toate obiectele ce o aşteptau acasă, fiecare cu propria-i patină de snobism social. Eh, Doamne, era prea trist şi dureros, jocul fără sfîrşit de-a v-aţi ascunselea ce-l jucai cu burghezia. Numai de ai putea fi sigur că nu-i aparţii, că eşti mai bună, mai nobilă, mai aristocrată. Adevărul este că ea o ura fără convingere, superficial, nu solid, din interior, iar simpatiile ei proletare constituiau un fel de

mustrare ce o administra burgheziei tot aşa cum o femeie cu adevărat elegantă se va pune în valoare făcîndu-le pe prietenele ei să se îmbrace cît mai simplu. Zgîrie cu unghia un socialist şi vei da peste un snob. Experimentul semantic o confirmă. În limbajul marxist, adversarul tău e întotdeauna un *parvenit*, un *ajuns*, un *aventurier*, un politician e întotdeauna *ieftin* şi un oportunist *vulgar*. Dar proletariatul nu se exprimă în astfel de termeni, acesta e tonul F.F.V. Ceea ce aduce mişcarea socialistă unui om este faptul că-i permite să-şi dea aere de marchiz fără să i se pună sub semnul întrebării nici titlul, nici sănătatea minţii.

Nu, în realitate nu aspectul umanitar al socialismului era ceea ce o impresiona ; deşi era înduioşată de mizeria umană atunci cînd i se atrăgea atenţia asupra ei, dacă se ducea să cumpere un costum la Benwit Teller, nu era niciodată tulburată de amintiri nepotrivite despre cartierele mizere prin care trecuse în drum spre magazin. Mătuşa ei fusese una dintre acele femei pioase care nu puteau privi o ladă de gunoi fără să nu-şi aducă aminte că existau pe lume oameni care n-aveau ce mînca. „E un păcat să arunci asta la gunoi", spunea întotdeauna şi meticulozitatea ei excesivă în această privinţă îi permitea să practice o parcimonie extremă cu conştiinţa împăcată. Dar ea, slavă Domnului, nu era aşa. Din acest punct de vedere, semăna cu tatăl ei care, în felul său cam neinspirat, fusese amator de ţi-

gări fine, de un vin bun, *eau lilas végétale*, raci, pere de California și apartamente luxoase de hotel. Era ciudat, gîndi ea, că toată înclinația puritană de a strînge banii cu dinții apăruse în ramura catolică a familiei ei, în vreme ce tatăl ei, acel yankeu aspru, cu pielea subțire, cu obiceiuri metodice, preocupări civice, cu un simț al pietății față de ceea ce se cuvine, și-a irosit viața cumpărînd ediții complete de enciclopedii, terenuri fără valoare, brevete de invenții fantastice și a murit, spre mirarea tuturor, cu un cont neacoperit la bancă. Ce copilărie stranie avusese ea! („Nu-i de mirare", murmura cîteodată doctorul James cu glas îngrozit, „nu-i de mirare", vrînd să spună că nu-i de mirare că ajunsese atît de rău. Și era adevărat, gîndea ea, toată strădania lui Freud ar fi inutilă dacă ea n-ar fi sfîrșit hohotind pe canapeaua albastră a unui psihanalist. Era o freudiană clasică și, ca atare, puțin monstruoasă, improbabilă, ca una din acele piese de teatru franțuzești care demonstrează ca pe o tablă de școală axiomele curentului romantic. Nu numai dezgustul față de ceea ce era evident o determinase atît pe ea cît și pe doctor să evite, pe cît posibil, discuții prelungite despre copilăria ei. Subiectul îi înspăimînta pe amîndoi, căci le sugera faptul că universul este mecanic, absolut previzibil, înghețat, și lucrul acesta în felul său este la fel de îngrozitor ca și ideea că universul este haotic. Este esențial pentru fericirea noastră, gîndi ea, să avem atît tiparul cît și libertatea confuziei, să înăsprim hexametrul curgător cu contraritmul vorbirii).

Pînă a nu muri mama ei, fusese o fetiță atît de elegantă. Își amintea gulerașul de hermină al paltonului cu garnitura corespunzătoare, manșonul de hermină ca și cele două inele micuțe cu diamante, colierul de perle foarte mici. Puțin cam prea încărcat, era de acord, dar fusese o epocă a prostului gust. Apoi, după ce trecuse epidemia de gripă și mama ei nu se întorsese de la spital, mătușa Clara se mutase la ei, inelele fuseseră puse în caseta zidită (ca să fie păstrate pînă vei crește mare), garnitura de hermină se uzase, bicicleta se stricase, totul devenise cenușiu, pe masă au apărut prune uscate și budincă de orez, iar fetița drăguță care semăna (toată lumea spunea) atît de bine cu maică-sa se schimbase într-un copil slab cu picioare strîmbe, cu ochelari și clame metalice pe dinți, cu pantalonași lungi, ghete înalte, șpențere albastre de serj care miroseau, și o pălărie maro de biber cu două numere prea mare.

Ah, își spunea ea acum, resping tragedia aceasta burgheză, acest roman victorian degenerat, în care eu sînt Jane Eyre sau un personaj din Dickens sau Kipling, sau micuța și curajoasa Elsie Dinsmore care leșină peste pian. Refuz tot patetismul copilului schimbat, al orfanului, al copilului vitreg. Refuz călătoria aceasta de-a lungul tunelului memoriei, care seamănă atît de bine cu o călătorie prin Red Mill la Coney Island cu mătușa-mea și cureaua

de ascuţit briciul care o însoţea ca un substitut pentru Lizzie Borden[1] şi securea ei. Refuz toate acele tablouri de înstrăinare : tatăl meu în smoking la masa de joc cu pasienţa din fiecare seară veşnic întinsă în faţa lui, mătuşa mea cu romanul de cardinal Wiseman pe care-l citeşte pentru a cincisprezecea oară şi eu însămi cu batista de pînză pe care trebuie s-o tivesc şi s-o retivesc mereu pentru că punctele nu sînt niciodată suficient de mici ; reneg după amiaza cînd prezint eseul cu care am cîştigat premiul la Sala de conferinţe a oraşului şi nu se află acolo nimeni din familie să mă aplaude, căci tata e plecat într-o excursie de vînătoare, iar mătuşa care tocmai m-a bătut pentru greşeala de a fi cîştigat premiul („Eşti de pe acum prea înfumurată") este acasă în camera ei în plin acces de isterie ; reneg şi scena din localitatea balneară cînd doamna, ridicîndu-şi ochii de la masa de bridge rosteşte nemuritoarea ei frază de încheiere : „Desigur, domnule Sargent, că aceasta nu e fiica *dumneavoastră !"* Prea se potrivesc toate acestea ca să le pot accepta

Şi totuşi ce-i de făcut ? Nu poţi să-ţi tratezi istoria propriei tale vieţi ca şi cum ar fi un roman ieftin, repudiind-o cu o frază umilitoare. Şi totuşi aşa se întîmplase. Tragedia ciudată (dacă se putea vorbi de vreuna) consta în faptul că temperamentul ei era incapabil să asimileze propria-i experienţă ; melodrama vulgară a acelor ani timpurii constituia un fel de afront permanent pentru inteligenţa ei sceptică, obiectivă. Îşi amintea de domnul acela rus alb pe care-l întîlnise cîndva la un dineu. Toată lumea îl întreba cum fugise de Soviete, şi el ajunsese cu istorisirea la punctul unde fratele lui fusese împuşcat de bolşevici sub ochii lui. Aici, în momentul cel mai sfîşietor al naraţiunii, el şovăi bîlbîindu-se, se opri şi în cele din urmă, zîmbi, un zîmbet de scuză, de autocondamnare, care parcă declara : „Ştiu că acesta este unul din clişeele ruşilor în exil. Toţi şi-au văzut fraţii sau surorile împuşcaţi sub ochii lor. Scuzaţi-mă, vă rog, de a fi avut o experienţă atît de banală şi totodată atît de necrezut". Zîmbetul acela teribil o umpluse de dragoste şi milă ; îl „recunoscuse" pe loc, şi, mai tîrziu, pe stradă, îl sărutase, pentru că şi ea ştia ce înseamnă să ai un simţ al etichetei artistice care, precum o nevastă semeaţă, dă pe uşă afară biata autobiografie.

Cel puţin să fi fost dezmoştenită pe vreo cale subtilă, psihologică... Dacă alienarea faţă de tatăl ei s-ar fi putut exprima în altfel de termeni decît aceia brutali, ruşinoşi de hrană, bani, haine. Dacă fraza lipsită de tact a acelei doamne nu ar fi fost înscrisă atît de citeţ pe toate feţele de care-şi amintea. O văzuse de mii de ori, peste tot unde se ducea cu tatăl ei, în ochii însoţitorului vagonului Pullman, ai voiajorului comercial, ai chelnerului de la secţia feminină a Clubului Atletic din cartierul select al ora-

[1] *Lizzie Andrew Borden* (1860—1927) — fată bătrînă din Noua Anglie, acuzată de a-şi fi ucis tatăl şi mama vitregă. Judecata a considerat-o nevinovată.

șului. Cu ce nerăbdare aștepta acele ieșiri cu tatăl ei și cît de dezastruos se terminau întotdeauna! Ea nu-i putea face cinste, nu putea fi altceva decît o anomalie, copilul catolic al unui tată protestant, fiica jerpelită a unui avocat prosper, descendenta inferioară irlandeză a unei familii nobile din Noua Anglie. Aspectul ei, conversația ei, pofta ei de mîncare, toate erau nepotrivite. Vederea unei liste de bucate era un poem pentru ea (colțunași cu smîntînă și cîrnați de casă cu Sos Vermont Veritabil); în mod inevitabil, comanda prea multă mîncare. Dar cînd sosea mîncarea, stomacul ei contractat nu putea face față; după cîteva înghițituri resimțea senzația aceea de sațietate și lăsa jos furculița, disperată, privind ospățul din farfurie ca pe o imagine a Inaccesibilului. Tatăl ei nu-i reproșa aceasta niciodată, dar, de fiecare dată, fața lui ascuțită cu obrajii supți se ascuțea și mai mult și ea știa că suferă pentru ea și pentru el. Ar fi vrut să-i ofere o compensație pentru singurătatea ei, pentru disciplina aspră, arhaică pe care cumnata lui o introdusese în casă, dar era cu neputință. Mătușa Clara putea fi lăsată acasă cu trupul, dar spiritul ei prezida asupra nepoatei, precum un zeu nefast, neîndurător al familiei.

Într-un fel era mai bine acasă, căci acolo diferențele sociale și religioase fuseseră învestite cu un fel de definiție spațială și era mai simplu să te miști printre ele. La etaj se aflau candele roșii, altare și icoane (Inima Consacrată, ochii Veronicăi care te urmăreau prin cameră, Sfînta Cecilia în sepia lovind o clapă divină pe un pian anacronic), un decor emoțional bogat, care făcea ca parterul cu păstorițele de porțelan, cristalurile de la Tiffany, serviciile de fumat din bronz și fotografiile de familie, să apară banal și șters, tot așa cum poveștile din *Century* de pe raftul de reviste din salon păreau insuportabil de insipide după proza religioasă pe care o găsea în periodicele favorite ale mătușii, unde oamenii erau de obicei mușcați de cobre sau păianjeni veninoși, loviți de trăsnet, bolnavi de lepră sau holeră, anatemizați în cele mai ingenioase și îngrozitoare moduri de un Dumnezeu implacabil și cu multiple resurse. Era ca și cum biserica catolică începea de pe treapta unde apartamentul tatălui ei cotea de la scara principală care suia spre camera ei, camera mătușii, camera goală a mamei ei cu parfumul franțuzesc ce se evapora încet din pulverizatoarele de argint de pe toaletă. Tatăl ei nu intrase niciodată la ea în cameră (decît o dată cu doctorul cînd fusese bolnavă), dar ea știa că o iubește, o socotea inteligentă pentru că avea note bune și răspundea cu îndrăzneală maicilor. Un fel de delicatețe ciudată îl oprea s-o inoportuneze, aceeași delicatețe care-l făcea să spună: „Mătușa Clara știe ce e bine pentru tine“, „Trebuie să faci ce zice maica superioară“.

Dacă ar fi fost cu adevărat indiferent față de ea, gîndea fata, situația ei ar fi fost mai simplă. Ar fi putut să încerce să-i cîștige dra-

gostea sau să lupte cu el așa cum făcea cu mătușa. Dar nu putea cîștiga ceea ce avea dinainte și nici nu putea lupta cu el. O bună bucată de vreme crezuse că poate el n-o observă, și atunci începuse să se poarte urît ca să-i atragă atenția. Fugise de acasă și petrecuse noaptea într-un muzeu în spatele unei copii după Laocoon, unde o găsise un paznic a doua zi și chemase imediat un polițist. Ideea care plutea în mintea ei era că voia să fie băgată într-un azil de orfani, dar pînă la urmă își mărturisi numele și se lăsă condusă acasă, pentru că ceea ce dorea cu adevărat era să-l audă pe tatăl ei spunînd : „De ce suferi atît de mult ? Este chiar atît de îngrozitor aici încît nu mai poți suporta ?" Cînd polițistul o aduse în casă, tatăl roși pînă în vîrful urechilor și ea știu că îl făcuse de rîs. Nu o certase, dar nici nu o întrebase nimic. „Adu-i ceva de mîncare, spusese el femeii de serviciu, în vreme ce polițistul se lăsa cînd pe un picior cînd pe celălalt, privind de la tată la fiică cu acea expresie bine cunoscută pentru ea, neștiind dacă să plece, căci cazul părea oarecum nerezolvat. Ea îi urmări ochii care priveau avid salonul. Știa cu precizie ce-și zicea în sinea lui : „O casă bună, un copil drăguț, o familie respectabilă, ce naiba se petrece aici ? Poate că m-am înșelat asupra copilului. Poate că *ea este* oaia neagră."

Și ea nu-i făcuse nici o vină polițistului de a gîndi astfel. De fapt era de așteptat să gîndească așa. Tot drumul spre casă, în tramvai, văzîndu-l cum începe să-i fie milă de ea, văzînd simpatia ce se năștea în el (probabil că bătrînul o bate), fata știuse că nu era decît o chestiune de timp, că de îndată ce avea să-l vadă pe tatăl ei, pe fața lui de curcan se va așterne o expresie prostească de suspiciune, și va fi puțin supărat și se va simți cam ridicol, rănit în mîndria lui profesională, ca și cum cineva i-ar fi băgat mîna în buzunar fără ca el să simtă. Și totuși, atunci cînd îi oferise un cornet de înghețată la prăvălia de la capătul liniei de tramvai, ea acceptase și îl înghițise cu lăcomie, tot așa cum mai tîrziu avea să înghită lacom prietenie, dragoste, complimente, știind perfect dinainte ce avea să urmeze, privirea încărcată de reproș, capul întors, acel „Nu ești ceea ce păreai a fi".

Dar ce ar fi trebuit să facă ? Cum să explice polițistului un lucru pe care abia de-l putea ea însăși înțelege, că problema era tocmai faptul că tatăl ei era un om bun, că ea era victima conștiinciozității lui, așa cum era să fie Isac victima lui Abraham. Numai că aici nu era nici un Dumnezeu care să apară și să spună „Destul, domnule Sargent. M-ai convins că ești un om de onoare, că practici toleranța religioasă și-ți faci datoria față de moartă. Acum poți să dai curs propriilor dumitale sentimente și s-o dai afară din casă pe femeia aceea". *Tatăl ei nu o iubise niciodată pe mătușa Clara.*

„Mama ta, spusese el odată, fusese croită din cu totul alt fel de aluat". Aceasta, recunoscu ea, era mitul care-l susținea, clasica trecere frau-

duloasă a frontierei, unde o femeie frumoasă e o femeie frumoasă, sărăcia nu-i o crimă și toate fleacurile privind relațiile familiale și religioase fuseseră lăsate în urmă, în regiunea de baștină din răsărit, și nu privești pe nimeni cu dispreț pentru rasa lui, decît bineînțeles un chinez sau un japonez. Nu-ți permiți să-ți amintești de Noua Anglie și de muncitorii irlandezi care se îmbulzesc să coboare de pe vase, de tulburările anticatolice din Boston ; uiți că mama ta își strîngea poalele rochiei cînd trecea o călugăriță și uiți de tatăl tău cu teancurile de pamflete agnostice. Atunci cînd pornești să tai păduri, să așezi traverse, să înalți zgîrie-nori, ai nevoie de tovarăși de muncă și de trai și nu ai timp să fii prea pretențios. Nu poți să stai și să te gîndești că bunicul soției este inamicul istoric, acel imigrant care dădea din coate croindu-și drum cu pumnii și care cu forța lui de muncă ieftină l-a împins pe propriul tău tată în Illinois și te-a mînat pe tine ca tînăr hăt departe în vest, unde mai rămăsese un mic spațiu liber.

Tinerețea și frumusețea mamei ei domoliseră încleștarea. Nimeni nu putea să prevadă că ea va muri și-i va lăsa soțului moștenire pe tanti Clara, care, cu veșnicele-i plîngeri și lacrimi, cu fața palidă vineție, cu medaliile și șalurile murdare punea la grea încercare principiile lui egalitare. Într-adevăr atunci cînd se căsătorise el nu se gîndise că va trebui să-i facă față și mătușii Clara ; un bărbat mai realist decît el s-ar fi simțit perfect îndreptățit să desfacă tîrgul, să-și reia fiica și s-o educe conform propriilor lui

principii și să-l dea naibii pe Papa de la Roma. Dar tocmai *nedreptatea* acestei moșteniri, caracterul ei neprevăzut, insolit, îl determinase pe tatăl ei s-o accepte. Faptul că mătușa Clara i se părea personal respingătoare o apăra de critica lui, o făcea intangibilă, sacră, tot așa cum tocmai aversiunea lui față de catolicism îl determina să-și pedepsească fiica atunci cînd lua o notă proastă la catehism. Ea înțelegea aceasta foarte bine acum, căci moștenise de la el sentimentul întortocheat al onoarei care te face să-ți plătești datoria cu vîrf și îndesat, smulgînd de la ea însăși și de la ceilalți moneda suferinței inutile spre a cumpăra indulgența unei vini ascunse, a unei rușini neștiute.

Dar pînă a nu fi împlinit cincisprezece ani ea nu înțelesese adevărata natură a păcatului tatălui ei și amărăciunea penitenței lui prelungite. Abia atunci pricepu că faptul de a fi fost încuiată în cameră, bătută, de a i se fi interzis să citească, să aibă o păpușă, să meargă la cinema sau la teatru, era un fleac în comparație cu suferința teribilă de a permite ca aceste lucruri să i se întîmple copilului tău în numele unei toleranțe religioase pe care nu o resimți cu adevărat.

Tatăl ei o dusese odată la dans în casa uneia din verișoarele ei catolice. Era prima ei serată. Purta o rochie de moar trandafirie cu o fundă mare de catifea roșie. Se afla pentru prima oară în mijlocul grupului de băieți irlandezi care veniseră acasă de sărbători de la școala catolică și se înghesuiau în jurul ei, aducîndu-i mereu pahare

cu punch slab de la bufet. Deodată tatăl ei își croise drum printre admiratorii care o înconjurau și-i smulse paharul din mînă : „Pune-ți haina“, exclamă el cu un glas schimbat, împingînd-o spre ușă. Fata era gata să plîngă cînd au ajuns în stradă, dar el o apucă de umeri și o scutură : „La naiba, îi spuse, ar fi trebuit să ai mai multă minte decît să-i lași pe micks-ii [1] ăia să te îmbete. N-ai văzut că voiau să-și bată joc de tine ?“ „Vai, tată, spuse ea, nu-i adevărat. Le-am plăcut. Spuneau că sînt cea mai frumoasă fată...“ „Termină cu prostiile, țipă el. Nu vezi că rîdeau toți de tine ?“ Mersese alături de el tristă, spunîndu-și că totul era inutil, că nu va putea să se mărite niciodată, dacă tatăl ei avea să se poarte astfel. În același timp simțise însă că el avea dreptate ; *fusese* ceva degradant în succesul ei. Băieții *erau* îngrozitor de comuni, cu fețele lor roșii și părul negru ; toată serata era de prost gust. Era totuși ciudat că tatăl ei observase aceasta, căci el nu făcea niciodată distincții sociale. Medită asupra cuvîntului „mickes“, atît de neașteptat în gura lui ; doar el o învățase că nu trebuie niciodată să spui nigger [2] sau jidan sau dago [3]. Dintr-o dată înțelese ; era ca și cum i-ar fi povestit toată viața lui și era în același timp înduioșată și înspăimîntată. În privirea aceea teribilă din ochii lui, în vocea-i răgușită, ea citi istoria vie a irlandezilor, a evreilor, a negrilor. Se simți mai aproape de el decît se simțise vreodată ; și totuși păstra în minte certitudinea că credința ei se afla în altă parte. Să voteze tatăl ei pentru Hoover [1] ! Ea era trup și suflet alături de Al. Smith [2], care făcea atîtea greșeli gramaticale și era însurat cu doamna Smith, care arăta ca toate rudele ei oribile, irlandeze, adunate la un loc într-o femeie grasă și împopoțonată cu un șirag de mărgele. Ar fi fost mai plăcut, desigur, dacă Al. Smith ar fi fost un gentleman, dacă negrii nu ar fi avut pielea neagră și dacă evreii n-ar fi fost evrei. Și totuși... Inima ei bătu mai repede, plină de sfidare romantică. Scutură brațul tatălui și intră mîndră în mașină.

Dar pe atunci era liberă. Mătușa Clara se transformase într-o menajeră, căreia nimeni nu-i acorda nici o importanță, ea însăși era în anul doi internă la o școală bună, avea un fond pentru haine și un cont la bancă, își invita prietenele la masă la club, se ducea la cinema și la teatru și citea tot ce-i plăcea. *Își pierduse credința.* De aici pornea totul. În primul an de liceu, veni într-o zi acasă de la

[1] Denumire peiorativă pentru irlandezi.
[2] Denumire peiorativă pentru negri.
[3] Denumire peiorativă pentru sudamericani.

[1] *Herbert Clark Hoover* (n. în 1874). Cel de-al 31-lea președinte al St. Unite (1929—1933)
[2] *Alfred Emanuel Smith* (1873—1944) — conducător politic american. Provenit dintr-un mediu sărac, a avut diferite slujbe înainte de a intra în viața politică — ajutor de șofer, vînzător de pește, funcționar la o agenție navală. Sprijinit de Roosevelt în 1928 a fost propus candidat la președenția S.U.A. din partea partidului democrat. Pentru prima oară un catolic a candidat la acest post.

maici și anunță că era atee. Mătușă-sa făcuse o criză de isterie și trimisese după preot. Tatăl nu spusese nimic, dar cînd în duminica următoare refuză să se ducă la slujbă, o luă pe sus și o băgă în mașină în vreme ce ea îl lovea cu picioarele și țipa. „Poți să mă trimiți acolo — repeta mereu — dar nu poți să mă obligi să intru". La biserica catolică refuză să coboare din mașină. Mașina o plimbă o oră în jur și apoi o aduse acasă „N-am intrat", spuse ea. În seara aceea tatăl o chemă în bibliotecă. „Acum ești destul de mare ca să știi ce vrei. Nu te pot obliga să te duci la biserică. M-am străduit să fii educată ca o bună catolică pentru că gîndeam că așa ar fi dorit mama ta. Am lăsat-o pe mătușa Clara să procedeze cum a crezut de cuviință, deși i-am spus că e prea severă cu tine, că e de așteptat o explozie. Nu pot face mai mult". Tăcu o clipă. „Vrei să-ți termini anul la maici ?" Ea știa că trebuie să aibă o atitudine fermă. „Nu", răspunse hotărîtă. „Foarte bine." El zîmbi pentru prima dată. „Va trebui să iei meditații particulare pînă voi găsi o școală bună pentru tine. Nu vreau să rămîi în urmă." „Nu voi rămîne", declară ea cu pasiune, promițîndu-și sie însăși că-i va răsplăti încrederea printr-o carieră strălucită. O mare scriitoare, o actriță, soția talentată a unui ambasador. Poate că lui i-ar plăcea mai mult dacă ea ar studia dreptul. Dar nu, nici nu se punea problema : femeile avocat purtau pantofi cu tocuri joase. O mare doamnă într-un fel oarecare, vorbind cu ușurință șase limbi,

o Diane de Poitiers [1], o Ninon [2], sau o Marguerite de Navarre [3].

Cu un perfect simț al teatrului, se duse la dulapul de cărți și scoase ***Colierul reginei.*** Dumas îi fusese interzis pentru că era la Index. „Pot să iau asta acum ?" întrebă ea. Tatăl privi șirul lung de romane în legăturile lor uzate de culoare roșie, ca vinul de Burgundia. „Le-am înghițit, cînd eram băiat". Ea zîmbi și se întoarse să plece. „Poți s-o citești aici, spuse el. Nu-i nevoie să faci mare caz. Mătușa ta va fi și așa destul de necăjită. Trebuie s-o iei cu binișorul". Ea făcu o figură dezamăgită. „Trebuie să înveți să te porți loial, Meg, spuse el cu blîndețe. Cîștigătorul care se umflă în pene e meschin".

Ar fi avut ea oare curajul, se întreba, să adopte această poziție extremă, dacă nu ar fi știut, în subconștient, că în fundul sufletului tatăl său o încuraja ? Nu era sigură.

— Trebuie să încetezi a te deprecia singură, spuse doctorul James. N-are nici o importanță ce ai fi făcut în condiții diferite. Fapt este că ai

[1] *Diane de Poitiers* (1499—1566) — favorita lui Henric al II-lea al Franței, asupra căruia a avut o puternică influență.

[2] *Ninon de Lenclos* (1620—1705) — femeie celebră pentru frumusețea și spiritul ei. Salonul ei din Paris era frecventat de personalități marcante ale vremii ca La Rochefoucauld; Saint-Évremond, Marele Condé.

[3] *Marguerite de Navarre* (1492—1549) — regină a Navariei, sora lui Francisc I al Franței. Curtea ei era frecventată de oameni de litere ca Dolet, Marot, Rabelais, iar ea însăși este autoarea unei culegeri de povești de dragoste intitulată *Heptameronul*.

făcut tot ce se putea în condițiile date. Oricine din afară ar spune că te-ai comportat curajos. Ei da, gîndi ea, omiți din nou esențialul. Nu a fost o încercare adevărată a puterilor. Aceasta era tocmai de ce se temea și ceea ce dorea, adevărata încercare a puterilor, casa în flăcări cu copilașul dormind la etajul al cincilea (ai alerga oare să-l salvezi dacă n-ar fi nimeni să te privească, nici un Dumnezeu în cer care să primească spiritul tău carbonizat dar purificat, de n-ar fi nici o dare de seamă în ziarul de a doua zi : FEMEIE TÎNĂRĂ MOARE SALVÎND UN COPIL SĂRMAN ? ; de n-ar fi nimic altceva pe lume decît copilul, tu și focul, nu ți-ai spune oare în sinea ta că e desigur prea tîrziu, că micuțul s-a și sufocat, că incendiul nu e prea grav, că de fapt copilașul nu se află acolo, ci în casa de peste drum ?). Dar, bineînțeles, cum spunea doctorul James, viața nu e așa. În viață există întotdeauna circumstanțe atenuante : „Condițiile nu erau favorabile ieri pentru experiența ce urma să aibă loc". „Rezultatele cercetărilor sînt incerte din cauza atmosferei înnorate". Dar, în realitate, totul e o înșelătorie ; amănuntele, factorii înconjurători, rapoartele contradictorii ale martorilor nu fac decît să ascundă faptul că întrebarea a fost pusă, se pune, se va pune, dar exprimată în termeni atît de ambigui, înghesuită într-un context atît de nevinovat, încît subiectul nu poate afla dacă a trecut proba sau nu, fără să mai vorbim de nota obținută. De aceea este important pentru subiectul interesat de situația sa (multora nici nu le pasă și fără îndoială că aceștia sînt cei ce trec examenul *summa cum laude)* să-și examineze datele vieții cu cea mai mare severitate și pătrundere, întorcînd faptele pe toate părțile, pe față și pe dos, așa cum se întorceau desenele din vechile reviste ca să găsești figura ascunsă printre nori.

În cazul ei, aparențele erau în mod cert împotrivă-i (Nu întoarce capul acum, dar, spune-mi, cea de colo nu e fata care a iscat atîta vîlvă acum cîțiva ani ? S-a purtat atît de îngrozitor cu soțul ei, încît acesta s-a prăvălit cu mașina de pe stîncă. Desigur, a fost beat și, din fericire, n-a pățit nimic dar totuși... Și apoi tipul celălalt — cum îl chema ? — s-a ținut de capul lui pînă ce și-a lăsat nevasta și după aceea nici n-a vrut să-l mai vadă. Și a mai fost o istorie... el era bolnav și ea nici nu s-a dus să-l vadă... Și atunci cînd l-a făcut pe bietul Cutare și Cutare să-și părăsească slujba la fundația aceea, pentru că nu corespundea vederilor ei politice radicale... l-a convins să o prezinte unor editori și apoi i-a părăsit ca pe o mănușă veche... Cea mai bună prietenă a ei... Acum e măritată cu un arhitect, știi cine, cel care face casele pe terenuri înclinate... Cred că are ceea ce-și dorea, dar se ceartă între ei ca mîța cu cîinele...). Un caz dubios, fără îndoială, un lanț sordid de trădări. Și totuși, ea nu semăna cu acest portret. Își privea fața în oglindă și recunoștea în trăsăturile ei ceva spontan, candid, sincer, era gravată acolo o inocență interioară ce-i făcea pe străini să-i acorde încredere de la prima vedere, să-i povestească necazurile lor,

să-i lase în grijă copilașii, s-o ajute să-și care pachetele. Polițiștii și șoferii de taxiuri îi zîmbeau, șoferii de camioane rîdeau de pălăriile ei. Obținea acel inexplicabil vot de încredere, care nu era chiar nemeritat. Avea sentimentul că va fi pe jumătate îndreptățită să-l capete atîta vreme cît refuza să se împace cu ea însăși, atîta vreme cît dreapta rămînea de veghe, cîinele de pază al stîngii. Dar în ochii doctorului James toate astea erau prostie curată.

— Acceptă-te așa cum ești, spunea el. Încetează să-ți scormonești resorturile morale. Ți-ai impus un standard moral la care nimeni n-ar putea trăi. Educația religioasă din copilărie...

Of, doamne, gîndi ea, cum deplîng cu toții educația mea religioasă din copilărie. „Pentru numele lui dumnezeu, spunea soțul ei, renunță să te mai frămînți asupra păcatelor tale imaginare și încearcă să te comporți așa cum trebuie. Îți folosești minunatele tale scrupule ca o scuză pentru că te porți ca o cățea. În loc să-ți tot spui că n-ar fi trebuit să te măriți cu mine, mai bine te-ai strădui să fii o soție bună." „Dar eu încerc, spunea ea cu tristețe. Încerc realmente". „Isuse Hristoase, exclama el, ori te întreci cu firea, ori faci prea puțin. O zi ești o minune de femeie și a doua zi ești o scorpie. De ce trebuie să ne chinuim astfel ? De ce nu poți fi și tu ca toți ceilalți ?"

Pentru aceasta o trimisese la doctor — o mică operație cît se poate de simplă. Mai întîi vine anestezicul, gazul ilariant dulce și optimist al științei (nu ești o femeie rea, ești doar nefericită,

ucigașul din baie e „bolnav", tînărul inadaptabil este un copil cu complexe, bietul Hitler e un paranoic, iar adulterul acela sordid într-o cameră de hotel, ei bine, dragă domnișoară Sargent, este o „legătură"). După ce conștiința a fost adormită, e o treabă ușoară (întoarce capul, te rog ; nu te va durea, dar vederea instrumentelor pare să neliniștească persoane sensibile ca dumneata), e o treabă cît se poate de simplă să extirpi conștiința purulentă care nu-ți era de nici un folos și nu te făcea decît să suferi. După aceea pacientul se odihnește puțin și apare ca un nevropat vindecat ; personalitatea s-a evaporat, dar în alte privințe este absolut normal ; nu bea niciodată peste măsură, și nici nu-și bate nevasta, și nici nu se culcă cu cine nu trebuie. S-a întors în grădina Edenului, mărul este în copac, șarpele este un falus cumsecade. Iar dacă acest *revenant* [1] îl lasă oarecum **dezorientat**, dacă are în el ceva patetic, este numai pentru că paradisul ancestral, ca orice cămin al copilăriei noastre, este mai mic decît cel pe care și-l amintea.

Chiar în propriul ei caz, se observau efectele tratamentului. „Nu mai ai exuberanța aceea nefirească", îi spuneau prietenele. „Nu mai ești atît de încordată ca înainte. Nu te mai înflăcărezi pentru cîte o cauză." Era adevărat, devenise mai stăpînită ; nu se mai afirma în societate ; îl lăsa pe soțul ei să discute subiectele ce-l preocupau, să-și expună părerile ; spunea minciuni

[1] Strigoi (franc.).

fără importanță, de unde înainte spunea minciuni grave cu un anumit scop. Învățase să ascundă adevărurile neplăcute, inutile ; de ce să spui unui autor că nu-ți place cartea lui, de ce să strici cheful la o petrecere cu o discuție în contradictoriu, de ce să nu-i spui prietenei că apartamentul ei urît este frumos ? Și de ce să-i pomenești soțului că ai cheltuit prea mulți bani pentru o toaletă de seară, că ai jucat la curse și ai pierdut, că ai băut prea mult, că ai permis unui bărbat să te sărute în cămară ? Îți plătești datoriile din banii de coșniță, amanetezi brățara mamei, alungi mahmureala cu benzedrină, spui că tava cu cuburile de gheață era prinsă în gheață și ți-a trebuit mult timp ca s-o scoți. Faci, cu alte cuvinte, ceea ce face orice soție obișnuită, îi dai dreptate, dar faci după capul tău (s-ar necăji doar dacă ar ști adevărul ; oricum, nu e important ; ar gîndi că sînt o proastă că i-am spus). Și dacă îți lasă gura apă după ultima bucată de carne de pe platou, ultima înghițitură din sticlă, ia-o, nu i-o vîrî lui pe gît numai pentru că tu o dorești atît de mult — nu reușești decît să-l plictisești. Renunță a mai încerca să fii prea corectă ; numai un copil insistă ca totul să se împartă absolut egal. Înhață tot ce îți trebuie ; el va proceda la fel cu tine.

Ceea ce nu prevăzuse Frederick era faptul că părțile bune vor dispărea o dată cu cele rele, că un om poate întrece măsura făcînd rezerve pentru comoditatea sa. Se afla în situația unei femei care modifică o pălărie ca s-o adapteze figurii ei. E doar o schimbare foarte mică, calota e coborîtă sau ridicată, se scoate pana prea excentrică ; nu-i mai poți găsi nici un cusur, dar clienta se privește în oglindă și deplînge prostia făcută, căci acum pălăria nu mai are aceeași linie. Și ceea ce e mai grav, ea nu mai poate fi adusă la forma inițială ; va trebui să zacă într-un dulap cîțiva ani pînă va fi destul de veche ca să poată fi dată de pomană. Și nici ea nu mai putea să fie iar așa cum a fost. Nu mai putea reintra pe vechiul făgaș, așa cum făcuse de atîtea ori pînă atunci. Micul apartament din Village, cocktailurile, căutarea unei slujbe, singurătatea, obiceiurile boeme, nesăbuite, toate acestea erau acum de neimaginat pentru ea. Pierduse iluzia dătătoare de viață, sentimentul de revanșă, acel voi-lua-totul-de-la-capăt-și-de-data-aceasta-va-fi-altfel. Pînă în ziua cînd Frederick o trimisese la doctor, se crezuse indestructibilă. Acum se considera un porțelan fragil. Între cele două imagini, o învățase arta delicată a autocompătimirii. „Nu te necăji", „Nu încerca să faci prea mult", „Nu ești decît un om", „Bea ceva sau ia o aspirină, întinde-te, ești prea surmenată !" Cu alte cuvinte, ești o biată fată nefericită, persecutată în copilărie, și lumea îți este datoare ceva. Și corolarul : nu trebuie să te aventurezi în afara acestei camere confortabile de spital pe care ți-am aranjat-o, iată cît e de intimă cu perdelele în dungi, cuvertura de pat veselă, fotoliul cu lampa de citit, nici nu ai bănui că este o cameră de spital, — DAR (amenințarea se află în conjuncție), nu încerca să

te ridici, nu ești suficient de voinică ; dacă ai reușit să te strecori nevăzută de surori, poți fi sigură că ai cădea în stradă.

Desigur, nu asta urmărise Frederick: El o trimisese la doctorul James pentru că era lipsit de imaginație, pentru că el credea în știință tot așa cum, ca arhitect, credea în locuințele tip, în proiectele de asanare a mahalalelor și în Cetatea Grădină a Viitorului, care va avea străzi drepte, mult aer curat și parcuri de cultură și odihnă. Atunci cînd ea a plîns și a blestemat și l-a lovit, el nu a știut cum „să-i țină piept" (expresia îi aparținea lui) și din timiditate, dintr-o anumită indolență, din dorința de a nu fi deranjat, de a nu fi supus unui prea mare efort spiritual, a făcut ceea ce face în mod inevitabil orice om modern cu vederi înaintate — s-a adresat unui specialist. Cît e de caracteristic pentru el, gîndi ea zîmbind ; acest mare constructor de orașe care nu e în stare să aranjeze un robinet care picură ! Bietul Frederick, murmură în sinea ei, nu a bănuit nici o clipă că această scorpie de nevastă plină de însuflețire va fi transformată într-o invalidă miorlăită, care nu se mai repezea atît de des la el, care nu mai plîngea în fiecare dimineață amenințîndu-l uneori că-l va ucide, dar care se tînguia mereu, cerea favoruri și era în permanență obosită. Și totuși... Poate că-și dăduse seama și acceptase aceasta ca pe un rău mai mic decît să conviețuiască cu ea pe picior de egalitate sau să-i permită să-l părăsească. El vorbea întotdeauna despre ceea ce numea *„reputația ei proastă"* ; un divorț, trei logodne rupte, o serie întreagă de legături amoroase abandonate *in medias res*[1]. Poate că ceea ce conta pentru el mai mult decît orice, mai mult decît dragostea (o iubea el oare, știa el ce înseamnă dragostea ? mai mult decît un cămin așezat cu o soție drăguță în fața lui la masă, era ca lucrul acesta să nu i se întîmple lui, ca nimeni să nu poată zice „Iată, ea a făcut-o iarăși". Mai mult, faptul că ea era bolnavă, fapt pe care nu-l putea ocoli de vreme ce mergea zilnic la doctor, constituia pentru el o armă neprețuită în certurile dintre ei. El se afla întotdeauna în situația de a-i putea spune : „Ești enervată, nu știi ce vorbești", „Tu nu poți judeca lucrul acesta așa cum trebuie, căci ești nevropată", „Să nu mai discutăm, nu poți judeca normal chestiunea asta" și „Nu vreau să te vezi cu vechii tăi prieteni, pentru că ei îți întrețin înclinațiile morbide". Și sub o astfel de presiune, propriul ei sentiment de adevăr și dreptate slăbea. Acesta și minunatele ei scrupule erau tot ce avea pe lume, și ambele îi lunecau printre degete. Copleșită de situația ei patetică, începu să plîngă.

Doctorul James, care continua să vorbească despre castrare, se opri în mijlocul unei propoziții.

— Ce s-a întîmplat ? o întrebă. Ce te-a indispus ? Avea pregătit carnetul de note.

— Eu nu te ascultam, spuse ea, deși știa că lucrul nu era tocmai exact. Ea îl *auzise*, dar

[1] La mijloc (lat.).

timpul gîndirii este mai rapid decît cel al vorbirii. Printre interstițiile unuia dintre paragrafele lui măsurate, putea să năvălească întreaga ei viață. Tot ceea ce îmi spui poate fi adevărat, dar nu se aplică în cazul meu. Să presupunem că la un moment dat, un moment din viața mea pe care nu mi-l amintesc, am descoperit că fetele se deosebesc de băieți. Fără îndoială că a fost un moment foarte acut, dar nu mă pot întoarce cu gîndul la el. Groaza mea e în prezent.

— Dar dumneata nu ai învățat niciodată să accepți deosebirea.

— Ah, spuse ea, acum ești în tabăra lui Frederick. Socotești că eu ar trebui să accept rolul meu de femeie, să-i sprijin poziția, să-i dau dreptate, să-i spun cît e de minunat, să adun fărîmiturile de la masa lui și să le mănînc în bucătărie.

— Nu, spuse el, nu. Sînt o mulțime de lucruri care ți-ar aduce satisfacție. Căsătoria nu e ideală. E regretabil că ai ales să te căsătorești tocmai cu bărbatul care te face să te simți cel mai mult sclavă și neajutorată.

— Să mă simt! replică indignată.

— Ei bine, spuse în felul lui cel mai rațional și optimist cu putință, ai putea oricînd să-l părăsești. Cred însă că vrei să stai cu el. Cred că îl iubești și că împreună puteți realiza o legătură solidă. Interese mutuale... ați putea avea copii... nu poți continua pe drumul dinainte, trecînd de la o legătură amoroasă agitată la alta.

— Nu, zise ea tristă, nu se poate.

De s-ar putea... dar asta cerea tărie. Te seca. Viața romantică fusese prea grea pentru ea. În morală, ca și în politică, anarhia nu e pentru cei slabi. Statul mic, măcinat de disensiuni interne, invită cuceritorul străin. Proscrierea, legea marțială, cantonarea trupelor cazone, perceptorul, judecătorul nedrept, toate orice ar fi, sînt mai ușoare decît responsabilitatea. Dictatorul este totodată și țapul ispășitor; asumîndu-și autoritatea absolută, el își asumă și vina absolută; iar masele oprimate, care gem sub jug, se știu inocente ca un miel, în timp ce imploră ipocrite eliberarea. Frederick își imaginase că ea se măritase cu el de dragul securității materiale (acesta era un motiv de neînțelegere între ei), dar el nu înțelegea tocmai faptul că liniștea din partea societății de telefoane sau a băcanului era o nimica toată în comparație cu cealaltă liniște ce i-o asigura el, liniștea de a nu mai fi veșnic vinovată; ea ar fi fost gata să se mulțumească la nevoie cu pîine și apă, numai ca să fie ținută în închisoare.

A-l cunoaște pe Dumnezeu și a face totuși răul, aceasta era însăși esența vieții romantice, un fel de proces electrolitic, în care anodul și catodul acționau și reacționau unul asupra altuia spre a ioniza sufletul. Și i se spunea că nu mai putea continua așa. Dacă nu te poți împiedica să faci răul, trebuie să încerci să-l uiți pe Dumnezeu. Dacă ai ochi mai mari decît

te țin băierile pungii, trebuie cu orice chip să-ți scoți unul din ei. Învață să-ți cunoști posibilitățile, nu te înhăma la mai mult decît poți duce, și atunci nimeni nu va ști că nu-i mare lucru de capul tău, nu vei ști nici tu însuți. Dacă nu poți iubi, renunță să mai încerci, căci la fiecare încercare, nu vei reuși decît să-ți dai la iveală sărăcia și fiecare pat în care ai dormit vreodată va comemora o bătălie pierdută. Cel ce înșeală e întotdeauna datornicul ; în cel mai bun caz nu poate decît să-și răscumpere prin milă deficitul de dragoste, pînă ce mila însăși devine surogatul umil și rușinat al dragostei. Cei doi pe care îi iubise cel mai mult (sau poate cei care o iubiseră pe ea cel mai mult) înțeleseseră, credea ea, toate acestea în ultimele ore, atunci cînd valizele erau gata împachetate și ultima bucată de unt se topea în frigiderul scos din priză (era păcat de unt, dar ce era să facă ?). Ei o consolaseră și o mîngîiaseră, și-i spuseseră că va fi fericită, că avea să-i uite curînd — ca și cum ei ar fi fost cei ce o părăseau pe ea și nu invers. Cel mai ciudat era faptul că rănile lor, a căror gravitate ea o exagerase, fuseseră repede vindecate de vreme, pe cînd ale ei, fiind provocate de ea însăși, continuau s-o doară. Mai sînt și alte fete pe lume, dar propria ta ființă nu-i decît una.

Își amintea enervarea lui Frederick cînd încercase să-i explice aceasta. „Nu se poate să-l fi iubit prea mult, altfel nu l-ai fi părăsit", spusese el pe un ton morocănos. „Cum, Frederick, răspunsese ea, oare nu poți înțelege... ?" „Îi vei cunoaște după faptele lor", replicase el sentențios. Era unul din citatele lui favorite, un citat care bineînțeles o condamna definitiv. Dar, își spunea ea acum, fii dreaptă. Asta e tocmai ceea ce dorești, să fii condamnată pe nedrept, pe baza unor probe neconcludente, astfel încît să simți că mai există o speranță pentru tine, că ilegalitatea însăși a judecății ce se pronunță împotriva ta îți susține cauza în fața unui tribunal superior. Acuzatul a fost constrîns ; ea a fost tratată prea aspru ; dați-mi voie să vă arăt, înălțimea voastră, urmele biciului cu nouă cozi. Se căsătorise cu Frederick în primul rînd pentru incapacitatea lui de înțelegere, pentru severitatea lui prostească, pentru egoismul lui. Știuse chiar de la început că el nu o va iubi niciodată cu adevărat și aceasta era pentru ea cu mult mai important decît securitatea materială sau poziția socială. Sau poate mai curînd faptul că-și dăduse seama că era liberă să accepte aceste lucruri pentru că darul dragostei lipsea. Cînd bărbatul acela din tren i le oferise, ea trebuise să le refuze pentru că o dată cu ele îi fusese oferită și dragostea. Și totuși, gîndea ea, iar nu era loială, căci nu s-ar fi măritat în nici un fel de condiții cu bărbatul din tren, în vreme ce Frederick avea ceva anume (așa-numitele interese mutuale, o anumită tărie de caracter, autentică, încăpățînarea reprezentînd doar un aspect) care o determinase să se mărite cu el și să și creadă un timp că va ieși bine, că de *data aceasta* va fi fericită și bună, că un arhitect puternic și cu succes

era exact ceea ce indica rețeta. Un arhitect, își spunea cu dispreț, candidatul perfect la compromis, ceva la jumătatea drumului între un om de afaceri și un artist.

— Ceea ce nu înțelegi dumneata, doctore James, este faptul că eram mai bună atunci decît sînt acum. Dumneata și Frederick faceți rău că sînteți atît de șocați de trecutul meu. Dacă uit să-i dau rufele la spălat, nu se poate împiedica să-mi amintească de păcatele mele din trecut. „Ai fost întotdeauna o tîrfă", îmi spune.

— Ei hai, spuse doctorul James. N-o lua așa în tragic. Nu crede nici el tot ce spune, cum nu crezi nici dumneata.

— Ah, exclamă ea ridicîndu-se în capul caselor, dar el susține că o crede. Eu știu cînd mint, eu recunosc atunci cînd fac o înscenare. Pe cînd Frederick se înșeală pe sine însuși, el e propria lui fațadă fără fisură. Se preocupă exclusiv de persoana lui. Este pragmaticul protestant perfect. „Dacă eu spun așa, e adevărat", „Dacă eu procedez astfel, e justificat". Nu există nici o posibilitate de discuție în contradictoriu, căci Frederick e învestit cu grația divină, Frederick aparține celor Aleși. Este religia fariseului, religia omului de afaceri. Nu întîmplător catolicismul este religia proletariatului și a ceea ce a mai rămas din aristocrația feudală. Principiile noastre sînt democrate ; noi vedem că păcatul originar este dat tuturor și grația e oferită o dată cu el. Omul

sărac e democrat prin necesitate, nobilul e democrat prin libertate. Ai observat vreodată — continuă ea uitînd de cearta cu Frederick și încălzindu-se în discuție — că ipocritul inconștient este tipul clasic de burghez ? Aristocratul poate fi un tîlhar și cerșetorul poate fi un criminal ; nici unul din ei nu se autoamăgește, umflat în propria-i filantropie și vanitate, ca un Rockefeller sau un Andrew Carnegie. Iar francezii, care sînt oamenii cei mai burghezi din lume au produs o literatură satirică complet obsedată de acest viciu.

Doctorul James se încruntă ușor. Era clar că subiectul nu-l interesa. Dacă analiza ei s-ar fi putut menține cel puțin pe planul discuției intelectuale ! Dar cu doctorul James nici nu se punea problema. Ori de cîte ori se lansa, îi părea rău de îndată, căci despuiat de infailibitatea profesională, doctorul James era jalnic. Nu-i putea fi partener într-o discuție. Era căsăpire, cum se spunea în arenă. Și scurta plăcere ce o resimțea punîndu-se într-o situație avantajoasă (acum mă vede în forma mea cea mai bună) degenera repede în dispreț față de ea însăși cînd își dădea seama cît de abjectă era condiția ei dacă putea să permită acestui netot de novice să atingă cu mîinile lui grosolane frumoasa ei psihologie.

Ar fi făcut oare mai bine, se întrebă ea, dacă s-ar fi dus la unul din acei psihanaliști refugiați, sau la unul din cei bătrîni, cum e Brill ? Mulți dintre ei erau inteligenți și mai aveau și o altă calitate, erau ciudați. Puteai să-ți dai

seama dintr-o privire de ce fuseseră atrași de psihanaliză. Sufereau de migrenă, divorțau de soțiile lor, se sinucideau, își terorizau pacienții, se certau cu colegii ; erau înfumurați sau distrați, dezamăgiți sau necinstiți — nu era unul căruia să nu i se fi putut spune „Doctore, tratează-te pe tine însuți". Dar părerea generală care susține că slăbiciunile personale ale unui psihanalist îl descalifică în ce privește posibilitățile de a vindeca pe alții este greșită. Psihanaliza este una din acele căi speciale pe care apuci în viață, cum e baletul sau crima sau circul, unde o diformitate este o însușire prețioasă ; tendința de a depune grăsime nu constituie un handicap pentru o femeie de profesie grasă ; idioțenia morală este de nepreţuit pentru un gangster ; iar pentru un pitic tragedia vieții lui apare atunci cînd începe să crească. Ceea ce lipsea doctorului James și tinerilor lui colegi americani era tocmai semnul lui Cain, acel pașaport pentru sălbătăcia nevrozei pe care nu-l asigură facultățile de medicină.

Și totuși cu toată intuiția și știința lor, ceilalți, oamenii marcați, erau periculoși. Ți-ar putea transmite propria lor nevroză ; te-ar putea neglija sau ar putea muri, sau înnebuni de-a binelea, sau fugi cu stenografele lor, și atunci la ce rezultat ajungi ? Cu doctorul James erai în siguranță. S-ar putea să nu te vindece niciodată, dar nici nu te va omorî. Va încerca să suplinească prin conștiinciozitate și simpatie ceea ce îi lipsește în alte privințe. Orice ai face, orice ai zice, el va fi întotdeauna amabil și, din cînd în cînd, vei zări în ochii lui albaștri o mică flacără luminoasă de durere, care-ți dovedea că suferă alături de tine, că nu ești singură. Și dacă în multe privințe pare nunțiul apostolic ideal al lui Frederick (căci Frederick ar fi fost înspăimîntat de ideea de a te lăsa să te duci la vreunul din acei analiști talentați, spectaculoși), dacă el pare un simbol al compromisului, al mediocrității de care îți dădeai repede seama, trebuie să-l ierți, să te prefaci că nu observi, fiind singurul care ți-a mai rămas. Tatăl tău a murit, la fel primul tău soț, primul tău iubit ca și penultimul, pînă și mătușa Clara. Ceilalți iubiți s-au căsătorit, prietenele tale s-au risipit ori s-au plictisit de tine, ori sînt certate cu Frederick. Își dădu seama că motivul pentru care continua să-l viziteze pe doctorul James încă mult timp după ce înțelesese că el nu o poate ajuta cu nimic era pur și simplu, dacă recunoștea adevărul, că nu avea pe nimeni altcineva cu care să vorbească. Conversația ei devenise formală — război, administrație, Revoluția Directorială, Van Wyck Brooks, Lewis Mumford, ultimul roman scris de un prieten. Chiar și în aceste subiecte generale, lui Frederick nu-i plăcea cînd ea era prea „deșteaptă", și ea nu putea niciodată ghici dinainte dacă el avea să rîdă în hohote la vreo glumă de-a ei sau avea s-o dojenească pentru lipsă de gust. Socotea că Frederick ar fi trebuit să știe că, cu toată bunăvoința din lume, ea nu se putea transforma peste noapte, într-un personaj „public" așa cum era el,

că o anumită doză de izolare era de dorit, dar prea multă ar putea provoca revoltă. Doctorul James era Supapa, plătită cu luna, conducta sanitară care apăra cazanul de explozie.

— Să ne întoarcem puțin înapoi, spuse el acum. Te-ai supărat cînd ți-am spus că te *simțeai* înrobită. Înțelege-mă, nu vreau să spun că aceasta e o amăgire. E adevărat că te-ai pus într-o situație din care e greu să te retragi. Ai ars în urma dumitale toate punțile pe care te-ai fi putut întoarce la vechea dumitale viață. Dar ai făcut-o intenționat. Ea aprobă din cap.

— Eu am vrut-o, spuse cu amărăciune. N-am nici un drept să-l acuz pe Frederick. Propria mea lașitate m-a adus aici și tot propria mea lașitate mă va ține în continuare. De fiecare dată cînd îmi spun că nu mai pot continua e o minciună. Ori poate că este o rugăciune : „Nu mă lăsa să continui".

— Stai ! Doctorul făcu o pauză dramatică. În clipa aceea semăna cu un iluzionist. În spatele lui se vedeau Mesmer și Cagliostro, tot șirul de magicieni divini, șarlatani cu reputație proastă, care suflă asupra unui bănuț de tinichea și minune ! e aurul cel mai curat. Împotriva voinței ei, se simțea puțin emoționată. Mîinile îi tremurau, respirația-i devenise mai grăbită. Era pregătită pentru mister. Am intenția să-ți sugerez o altă perspectivă asupra căsătoriei dumitale. Făcu o nouă pauză. Acum ea era suspendată cu fervoare de cuvintele lui. Ar fi vrut o țigară, dar se temea să întindă mîna pînă la poșeta ei, ca nu cumva gestul să-l deranjeze pe el. Își

ținea trupul nemișcat ca o femeie care așteaptă ca bărbatul de lîngă ea s-o sărute dintr-o clipă în alta.

— Da ? spuse ea cu o voce mică, pierdută.

— Te autoacuzi zi de zi de a fi comis o lașitate măritîndu-te cu actualul dumitale soț. Vreau să-ți sugerez că ar putea fi adevărat exact contrariul, că această căsătorie a necesitat mai mult curaj din partea dumitale decît tot ceea ce ai făcut de cînd ai părăsit casa părintească.

— Ești nebun, spuse ea cu blîndețe.

— Nu ! declară el. Gîndește-te ! În copilărie ai trecut printr-o experiență îngrozitoare. Mama dumitale a murit și te-ai pomenit prizoniera unei rude rele și fără inimă.

— Nu era de fapt rea, protesta ea. Avea doar idei greșite.

— Mă refer la felul cum îți apărea dumitale. Mătușa dumitale era mama vitregă. Zgripțuroaica despre care citiseși în basme. Și către cine te puteai îndrepta pentru ajutor ? Către tatăl dumitale, evident. Dar tatăl dumitale refuza să te ajute. Refuza chiar și să observe că ceva nu era cum trebuie.

— Era plecat mai tot timpul.

— Asta e ceea ce îți spuneai în sinea dumitale. Ai început prin a încerca să-l scuzi, dar aveai toată vremea sentimentul că se petrece ceva ciudat, ceva ce nu puteai înțelege. Poate că tatăl și mătușa dumitale aveau vreun pact îngrozitor între ei, poate că însăși supunerea dumitale făcea parte din convenție.

„Încearcă să imite felul meu de a vorbi, gîndi ea, dar sună caraghios în gura lui."

— În același timp bănuiai că ai fi fost tratată altfel dacă erai băiat. Mi-ai descris cum era împărțită casa în care locuiați ; trăiai într-un fel de harem. Tata nu intra niciodată în camera dumitale. Ai început să te gîndești că poate e un lucru urît să fii fată și că erai pedepsită pentru asta.

— Da. Ceva ciudat *era* acolo. Acum mi se pare că tatăl meu avea impresia că comisese o infracțiune sexuală căsătorindu-se în afara clanului. Degradarea rasei. De aceea era atît de sever cu mine în privința băieților. Nu mă lăsa să merg pe stradă — ziua în amiaza mare — cu un băiat chiar de l-aș fi cunoscut din totdeauna. Tentațiile cărnii trebuie să i se fi părut foarte vii.

— Nu putem să ne aventurăm acum în psihologia tatălui dumitale. Probabil că s-a întîmplat ceva de felul acesta. În orice caz ajunseseși să crezi că e ceva murdar legat de sexul dumitale. Religia dumitale a contribuit la aceasta. Comparai ceea ce era la etaj cu ceea ce era la parter.

O, da, gîndi ea, ai dreptate. Vulgaritatea feminină îngrozitoare a sîngelui, Inimă Sacră din care picură sîngele, Sfîntul Sebastian cu săgețile, roșul întunecat al candelelor și mantia albastră a Fecioarei, culoarea vinelor la încheietura mîinii. Cît de schematic au fost toate acestea trăite, lupta dintre spirit și trup, între

femei și bărbați, între proletariatul infectat și burghezia dezinfectată.

— Gîndeai să faci parte din aceeași categorie cu mătușa Clara, că ești o persoană întunecată, dezgustătoare și că tatăl dumitale, deși nu puteai recunoaște aceasta, este adevăratul temnicer.

— Înțeleg, spuse ea. Și aveam impresia că îmi meritam detențiunea, că tata despărțindu-mă de comunitate îndeplinea un serviciu social întinzînd un *cordon sanitar* în jurul unui cartier mizerabil plin de tifos.

Totul era adevărat. Și totuși situația prezenta o ambiguitate ce provenea din faptul că ea era la urma urmei fiica tatălui ei. Numai că acest element, departe de a-i ușura situația, o făcea mai insuportabilă. Puiul de rață urît ar putea să se împace cu viața, să se aranjeze, să se resemneze, dacă nu ar exista mereu posibilitatea fermecătoare, chinuitoare, de a se preschimba în orice moment într-o lebădă. Și, bineînțeles, așa se și întîmplase. Cea de-a doua transformare fusese tot atît de magică ca și prima. Fetița aceea care semănase cu mama ei reapăruse dintr-o dată, cu șapte ani mai în vîrstă, dar în alte privințe neschimbată. Sau cel puțin așa părea. Era frumoasă, se îmbrăca elegant, era veselă, prietenoasă și singurul lucru neobișnuit la ea era faptul că avea aerul de a fi picat din lună, nu avea nici un trecut. Colegele ei de clasă de la internat nu puteau înțelege de ce nu o întîlniseră niciodată pînă atunci. Cînd o întrebau, roșea și spunea că tatăl ei o ținuse la călugărițe.

Dar explicația aceasta nu era niciodată întru totul satisfăcătoare. „Și în vacanțe ?“ se mirau ele. „Cu cine te vedeai ?“ „Oh, o grămadă de fete catolice, răspundea ea. Era foarte plicticos“. Întrebări de acest fel o sîcîiau, căci ea dorea să se considere un om nou. Dacă ar fi crezut-o cineva, ar fi fost în stare să spună că trăise pînă atunci în vreun alt oraș, îndepărtat, unde se ducea în fiecare marți la școala de dans și se comporta ca toată lumea. Din păcate, tatăl ei era prea cunoscut ; minciuna ar fi fost descoperită. Presupunea că într-un fel motivul pentru care se dusese la un colegiu din răsărit era tocmai ca să scape de toate aceste întrebări, de toată povestea neplăcută de a trebui să aibă o istorie verificabilă. Acolo, dacă aveai bani și știai să te comporți la masă, nimeni nu putea să-ți bănuiască o mătușă Clara în trecutul tău vag, dar impecabil. Mai tîrziu cînd devenise mai sofisticată, mătușa Clara se transformase într-o adevărată comoară. Era amuzant să ai o mătușă care vorbește negramatical și-i pomenește pe sfinți, și mănîncă mazărea cu lingura, amuzant pentru că părea atît de puțin probabil ca tu să fi avut o astfel de mătușă.

De altfel, schimbarea nu se petrecuse doar la suprafață. Întregul ei caracter se transformase, sau mai bine zis așa credea ea. Cea care își petrecuse șapte ani în accese de plîns, trăi următorii șapte fără să verse o lacrimă. De unde gusturile ei artistice fuseseră romantice, deveniră brusc realiste. Tot ceea ce mai înainte admirase îi deveni nesuferit. Numai vederea unor flori galbene sau dalii roșii era de ajuns să o facă să tremure de enervare, deși acestea erau tocmai florile pe care, la îndemnul mătușă-si, îi plăcuse să le cultive în copilărie. Dar cel mai uimitor din toate era faptul că devenise dintr-o dată spirituală, și pînă în ziua de azi era de fiecare dată surprinsă cînd lumea rîdea de glumele ei, pentru că ani în șir fusese o axiomă în casă că biata Meg nu are simțul umorului.

Cît de extraordinar fusese totul ! Cît de puternică se simțise ! Se gîndea adesea la copilăria ei trecută și se minuna spunîndu-și că era într-adevăr o minune cum de „toate acestea“ nu lăsaseră nici o urmă. Dar de îndată ce se căsătorise prima oară, începuse să se schimbe din nou în ceea ce fusese cîndva. Cînd plînse pentru prima oară, își spuse în sinea ei : „E foarte ciudat. Eu nu plîng niciodată“. Cînd se certă prima oară cu soțul ei și auzi un torent de reproșuri revărsîndu-se de pe propriile-i buze, se ascultă pe sine cu uimire, simțind ceva familiar în tonul isteric declamator, ceva ce nu putea defini cu precizie. I se întîmplă o dată și încă o dată și de fiecare dată avea senzația aceea de recunoaștere, senzația că nu făcea decît să repete combinații de cuvinte pe care le memorizase cîndva, de mult. Fusese căsătorită o bună bucată de vreme pînă să-și dea seama că vorbea exact ca mătușa Clara. Totuși nu se putea opri, era lipsită de putere, paralizată, atunci cînd această personalitate străină dădea drumul la cîte una din tiradele ei, sau atunci cînd plîngea sau zăcea în pat dimineața, prea nefericită ca

să se scoale. Sau atunci cînd a început să aibă legături amoroase şi se ducea prin camere străine de hotel, încercînd să treacă neobservată de portar, ea nu putea decît să privească din afară, înspăimîntată, ca un spectator la o piesă de teatru, care atunci cînd intriga se apropie de criza tragică, vrea să se repeadă pe scenă şi să lămurească neînţelegerea, dar se potoleşte zicîndu-şi că tot ceea ce se întîmplă nu e real, oamenii aceia sînt doar actori.

„Asta nu-ţi seamănă, Meg", îi spunea primul ei soţ, cu glasul acela blînd, şi ea i se arunca la piept plîngînd în hohote. „Ştiu, ştiu, ştiu". Era de neconsolat, dar el era în stare s-o consoleze, căci îi împărtăşea spaima ca şi refuzul de a crede în realitatea faptelor ei. Era ca şi cum şi-ar fi închiriat casa unei familii de vagabonzi şi la întoarcere ar fi găsit vesela spartă, lemnăria ciuruită de găuri de gloanţe, pereţii mînjiţi cu obscenităţi, odaia ei curată şi frumoasă de fată plină de murdărie de cîine. Şi el părea s-o fi luat de mînă spunîndu-i : „Nu te uita la astea. Hai să plecăm acum. Totul va fi ca mai înainte ; vom chema femeia să facă curăţenie, vom aduce zugravul şi tîmplarul. Nu plînge, asta n-are nici o legătură cu tine". Ea era, bineînţeles, bucuroasă să-l creadă. Totuşi, nu după multă vreme a început să-l considere un prost. La început i se părea că el avea dreptate, că se încarnase în ea vreun fals Florimel ; dar pe măsură ce trecea timpul, în mintea ei toate se învălmăşeau. Pierdea firul intrigii ce devenea din ce în ce mai complicată, ca într-una din acele drame elisabetane în care personajele îşi schimbă atît de des deghizările (intră preotul deghizat în preot) încît scoaterea măştilor în final îi lasă pe toţi mai nelămuriţi decît înainte. Ajunsese în cele din urmă la un punct unde începuse să se întrebe dacă falsa personalitate nu era de fapt cea adevărată. Şi dacă era o impostoare ? Problema nu putea fi rezolvată decît arătîndu-şi personalitatea malefică în toată goliciunea ei şi cerînd să fie crezută. Să spui : „Te-ai înşelat în privinţa mea, iată cît de îngrozitor mă pot purta cu tine, şi aceasta nu într-o pornire necontrolată, ci deliberat şi calm, în deplinătatea facultăţilor mele". Primul ei soţ nu fusese totuşi convins. (Şi cum să fi fost, gîndea ea acum ; lui îi era mai simplu să creadă în virtutea ei intrinsecă, neprihănită, decît că timp de trei ani fusese jucăria a ceea ce actualul ei soţ numea o tîrfă înnăscută.) El o plînsese şi o lăsase să plece, făcînd doar reflecţia că noul logodnic nu o va înţelege niciodată aşa cum o înţelegea el, că ea trebuie să-şi fi pierdut minţile.

Propria ei fiinţă îi era astfel dintr-o dată înapoiată. Ştia că nu ea era aceea care plîngea, care făcea scene dezgustătoare, după cum nu avea gusturi îndoielnice şi nici nu era infidelă (decît dacă era *foarte* îndrăgostită). Şi totuşi ori de cîte ori o nouă intrigă amoroasă devenea serioasă, uzurpatorul se furişa din nou în ea. De fiecare dată se convingea pe ea însăşi că în cazul bărbatului respectiv se va apăra cu hotărîre, şi de fiecare dată punctul slab, spărtura din zid

era descoperită prea tîrziu, după ce inamicul ocupase teritoriul. Și atunci medita cu tristețe că ea ar fi trebuit desigur să-și fi dat seama că acesta era prea egoist, acela prea leneș, celălalt prea docil ca să-i permită să fie ea însăși, deși, de fapt, tocmai pe aceste calități se bizuise pentru apărare. Și din nefericire fusese prea puțin realistă în alegerile ei. Nu se afla în situația de a-și pune acele întrebări convenționale (ne potrivim oare la gusturi, va fi el în stare să mă întrețină, voi mai dori să împart patul cu el după primele cîteva săptămîni ?) pentru că ceea ce nu avea curajul să privească în față era tocmai chipul de meduză al viitorului. „Va trebui să încerc", spunea întotdeauna, iar prietenele ei minunîndu-se cît de nechibzuită era nu-și dădeau seama că e la fel de vitează ca un soldat care merge mereu înainte fluturînd stindardul, știind că altfel ofițerii l-ar împușca din spate.

— Ei, zise doctorul James, erai complet neajutorată, n-aveai pe nimeni căruia să te adresezi, nici măcar Tribunalul pentru minori. Și totuși... Făcu o nouă pauză, mai impresionantă. Acesta e momentul, își spusese ea. De data aceasta va scoate cu siguranță iepurele din pălărie. Ți-ai cîștigat libertatea. Și ceea ce nu trebuie să uiți, Margaret — pronunță numele ei întreg, silabă de silabă — este faptul că ai făcut-o tu însăți ! Glasul lui răsuna triumfător.

— Poate, zise ea cu tristețe. Dar n-o mai pot face din nou.

— Eu cred că poți, răspunse doctorul. Meg simți cum încrederea se trezește încet, timid, gingaș în ea. Ar fi bine să fie adevărat. Totuși, tonul discursului său era atît de lamentabil Y. M. C. A.[1] Cred că poți, repetă el. Faptul însuși al căsătoriei dumitale dovedește că poți.

Fata ridică privirea spre el. În cele din urmă o uimise.

— Dă-mi voie să-ți sugerez, Margaret, că încercarea grea la care ai fost supusă în copilărie a constituit factorul diriguitor al vieții dumitale. Ai uitat-o, ai alungat-o din conștiința dumitale, tot așa cum ai alungat-o pe mătușa dumitale din istoria familiei, și totuși nici o clipă nu ai încetat să te gîndești la ea. N-ai înțeles niciodată cum de ai scăpat, nu-ți venea a crede că ai scăpat cu adevărat. Orice s-a mai întîmplat după aceea ți-a părut ireal, ca o poveste, dar ai ascuns aceasta față de dumneata însăți, întorcînd toate pe dos, spunîndu-ți că copilăria a fost o fantezie, un lucru ce nu s-a petrecut aievea. Dar, pe măsură ce ai crescut și te-ai maturizat, și te-ai văzut capabilă să faci față realității, să treci examenele cu brio, să-ți faci prieteni, să ai un soț și o slujbă, pe măsură ce ai început să te simți mai sigură pe dumneata, trecutul a început să se impună din nou. Nu se putea afirma mai devreme pentru că erai încă prea speriată. Dar cînd a ieșit la suprafață s-a exprimat în diverse feluri, nu toate deunătoare. S-a exprimat prin simptome de nevroză, dar și în

[1] Asociația tinerilor creștini din S. U. A.

credințele dumitale politice, într-o înclinație pentru limbajul colorat care ți-a fost de folos ca scriitoare. S-a exprimat în ceea ce numești dumneata lăcomie emoțională, care ți-a făcut pe cît de bine pe atîta rău.

De îndată ce s-a arătat trecutul, ai încercat s-o iei la goană. În același timp te-ai supus la diverse experiențe ca să-ți dai seama cum ești de fapt ! Nici unul dintre rezultate nu s-a dovedit concludent, însă, pentru că experiențele ți se păreau nereale. Erai atrasă toată vremea spre o reîntruchipare a vechii situații, dar nici prima căsătorie, nici celelalte legături nu îndeplineau practic nici una din condițiile ce dominaseră în casa tatălui dumitale. Lipsea faptul esențial ; te simțeai liberă ; erai egală ; puteai pleca oricînd. Spui că erai mai fericită în aceste legături. Pînă la urmă se dovedeau însă nesatisfăcătoare. Le curmai pe neașteptate. Dar pe măsură ce deveneai mai matură și — nu trebuie să uiți aceasta — mai puternică, ai început să alegi bărbați care semănau mai mult cu tatăl dumitale. Un bărbat între două vîrste, un bărbat căsătorit, ba chiar, o dată, un bărbat din Noua Anglie, care venea din statul unde se născuse tatăl dumitale.

— Era un lucru fără importanță, spuse ea. Un fleac. O după-amiază.

— Da. Toate aceste aventuri sînt doar jaloane ale unei direcții. Pînă la urmă tatăl moare și dumneata ești liberă să realizezi o căsătorie adevărată. Te măriți imediat cu Frederick și uiți, pe cît e posibil pentru o femeie matură, însăși poziția în care te aflai pe cînd erai copil. Te claustrezi din nou, rupi cu foștii prieteni, îți părăsești slujba ; cu alte cuvinte tai toate punțile. Îți depui chiar banii dumitale în contul lui de bancă. Ești singură ; dacă țipi, nu te va auzi nimeni ; dacă explici, nimeni nu te va crede. Propriile slăbiciuni ale lui Frederick contribuie la acest tablou, îi întăresc realitatea. Propria lui nesiguranță îl face tiranic, excesiv de posesiv ; teama lui de risipă de emoții îl face să apară indiferent. Pe de o parte este nedrept față de dumneata, întocmai ca mătușa dumitale ; pe de altă parte, întocmai ca tatăl dumitale, se preface a nu-ți observa suferințele și neagă partea lui de vină la ele. Religia își face din nou apariția, dar de data aceasta (fapt foarte semnificativ) este religia protestantă. Intră în scenă un doctor. Dacă-mi amintesc exact, spuneai că unica dată cînd tatăl dumitale a intrat la dumneata în cameră a fost însoțit de un medic.

Tînăra femeie aprobă din cap, incapabilă să vorbească.

— Te acuzi de lașitate pentru a fi făcut această căsătorie. Dar privește faptele. Nu este oare aceasta cea mai periculoasă acțiune pe care ai întreprins-o vreodată ca adultă ? Supunîndu-te la această încercare ai înfruntat un risc teribil, riscul unei nevroze grave. Căci aceasta e ceea ce vrei să știi : voi reuși oare să scap ? Și încă o dată răspunsul se află în dumneata însuți.

— Nu, nu se află, spuse ea. Nu mai sînt bună de nimic. Sînt un om sfîrșit. Sînt devastată de

triburi barbare. Cu doi, trei ani în urmă poate... Acum nu.

— Cu doi, trei ani în urmă, Margaret, spuse doctorul cu blîndețe, nu ai fi avut curajul să te pui în această situație și cu atît mai puțin să te salvezi.

— Nu e adevărat. Eram un om minunat pe atunci.

El zîmbi.

— Pe vremea aceea evitai lucrurile de care te temeai. Acum stai cu ele la masă la micul dejun.

— Nu la micul dejun. Frederick preferă să ia micul dejun singur. Îi deranjez firul gîndurilor.

— Slăbiciunea pe care o resimți e rezultatul faptului de a trăi cu aceste temeri. Trebuie să-ți găsești ieșirea și vei descoperi că ești la fel de tare ca și Frederick.

— Dar ce să fac ? El nu-mi va permite să-l părăsesc. Nu mai am pe nimeni de la cine să împrumut bani. Aș putea să fug și să dorm pe o bancă în parc, presupun.

Dar ea nu dorea asta. Ah, nu ! Zilele de sărăcie romantică se terminaseră pentru ea. Nu se mai putea închipui ca vînzătoarea de panglici la Macy. Acum nu mai avea timp de pierdut ca să-și petreacă doi, trei ani de viață în slujbe neinteresante pentru a avea ce mînca. Ucenicia ei se terminase. Dacă-și lua o slujbă, trebuia să fie una bună, una care să țină treaz talentul. Nu va mai face muncă de secretară, rutină de birou, acea rutină narcotică, minunată care anesteziază spiritul, leagănă mintea să adoarmă cu nemiloasa amăgire paranoică a importanței, sarcinii-umile-bine-îndeplinite, a valorii ei pentru omenire.

— Ai încercat să fugi de acasă cînd erai copil și nu ai reușit, spuse doctorul. Nu. Mă înțelegi greșit. Eu nu te sfătuiesc să-l părăsești pe Frederick. Trebuie să-ți cîștigi libertatea față de el, dreptul la părerile dumitale, la gusturile dumitale și prietenii dumitale, la banii dumitale. Și bineînțeles, dreptul dumitale de a-l părăsi. De îndată ce vei avea acest drept, cred că vei înceta să mai dorești să-l exerciți. Vei reuși să te împaci cu adevărat cu Frederick și s-ar putea să fii chiar fericită cu el.

— Sună cam irealizabil. Cum voi putea eu să-mi capăt aceste drepturi ?

— Ai mai făcut-o și altă dată. Ai făcut-o cu inteligența dumitale. Aceasta și frumusețea sînt cele două arme pe care le ai.

Doctorul își închise carnetul negru.

— Bun ! anunță el pe un ton complet diferit, ascuțit și nefiresc de vioi, ca și cum ar fi imitat niște păsări. Ora luase sfîrșit. Ea privi ceasul electric. Îi dăduse cinci minute în plus. Aceasta îi făcu plăcere și era rușinată că-i făcea plăcere un dar atît de mic și meschin. În ce impas ajunsese într-adevăr dacă favorurile acestui doctoraș șters și banal puteau fi prețuite ca niște frunze de toamnă într-un caiet de amintiri ! O străpunse un pumnal de panică și se văzu pe ea însăși ca pe o pasageră, iar acest birou cu pereții albi ca cea din urmă și cea mai mo-

horîtă cameră de hotel în care avea să stea vreodată. *Persoanele care stau după ora 1 p.m. vor plăti pentru încă o zi.* După ce va pleca ea, doctorul va goli scrumiera, va netezi faţa albă de pernă, va deschide o clipă fereastra, şi atît camera cît şi el vor fi din nou neutri, pregătiţi pentru pacientul următor. Îşi aranjă cu atenţie pălăria, încercînd să nu se grăbească, pentru ca nu cumva doctorul James să-şi dea seama cît de umilă şi părăsită se simţea ea, cît era de pregătită să fie alungată ; şi încercînd în acelaşi timp să nu-i răpească mult timp ca să n-o socotească nepoliticoasă. El îi luă haina de pe marginea divanului şi i-o ţinu, gentileţe pe care i-o arăta arareori. Îl privi şi coborî imediat privirea. Gîndeşte el oare că sînt deosebit de tristă astăzi ? se întrebă ea. Sau era vorba de altceva ? „Frumuseţea mea", murmură pentru sine. „Ei, ei !" Băgă mîinile în haină. Se întoarse, iar el îi întinse mîna. Puţin emoţionată, ea o strînse : „La revedere", spuse blînd. El îi mîngîie braţul : „La revedere, pe mîine", îi zise pe un ton cam îngrijorat. Îi ţinu uşa, iar ea se strecură stingherită, alergînd aproape ca să n-o vadă roşind.

Pe stradă se simţi foarte fericită „Mă place — îşi spuse — mă place foarte mult." Coborî pe Madison Avenue zîmbind, iar trecătorii îi zîmbiră şi ei. Arăt ca o fată îndrăgostită, gîndi ; este absurd. Şi totuşi ce frumoasă a fost această reabilitare a personajului ! *Cea mai periculoasă acţiune... Mă supun unui risc teribil.* Îşi repetă în gînd toate aceste fraze ca şi cum ar fi fost

cuvinte de vrajă. *Cred că poţi...* Deodată i se întoarse stomacul pe dos. Se cutremură. Totul fusese o minciună terapeutică. Discuţia n-avea nici un rost. *Ea ştia.* Inteligenţa era neputincioasă în a o salva. Numai un bărbat... Se afla sub o vrajă cumplită, precum prinţesa asediată din basme. Gardul viu de ghimpi crescuse atît de înalt în jurul castelului ei încît abia de se mai zăreau turlele, drumul fusese invadat de mărăcini ; mai era oare cu putinţă ca cel de-al treilea fiu norocos al unui rege să-şi poată afla calea pînă la ea ? Doctorul James ? Îşi puse întrebarea şi clătină capul cu violenţă. Dar presupunînd că acest bărbat *s-ar* îndrăgosti de ea, ar avea oare tăria să-şi aducă aminte că el nu era decît un tînăr plicticos şi metodic la care în mod obişnuit nu s-ar fi uitat niciodată ? Dintr-o dată îşi aminti că nu-i povestise sfîrşitul visului ei.

Îşi trecea examenul de admitere la Universitatea Eggshel. Era o cabană de excursie şi se aflau acolo trei tineri înalţi, cenuşii toţi trei, stîngaci, cu trăsături grosolane, lipsiţi de farmec, semănînd oarecum cu fotografiile de prizonieri nazişti publicate în presa sovietică. Se poticneau prin cabană lovindu-se cu capul de căpriori. Ei îi părea rău că se dusese acolo şi şedea la o masă, hotărîtă să nu participe la cele ce se petreceau în jurul ei. Apărură încă două fete, fete de condiţie proastă, de felul celor pe care le agăţi cu „Hei, tu de colo". Se porni un fel de petrecere grosolană. În cele din urmă unul dintre bărbaţi se apropie de ea, şi ea se

ridică imediat, deveni mai animată. O clipă mai tîrziu flirta cu el şi spunea uneia dintre cele două fete : „De fapt nu arată aşa de rău ca ceilalţi. E destul de interesant cînd începi să vorbeşti cu el". Faţa lui se schimbă, părul îi deveni negru şi ondulat. Avea ceva ce amintea de Byron. Se aplecă s-o sărute ; era un sărut aspru, bădăran. „Trebuie să fie vreo greşeală, gîndi ea. Poate l-am sărutat pe celălalt, nu pe cel care trebuia", şi ridică privirea ca să constate că aerul byronian dispăruse ; era exact ca şi ceilalţi. Dar după cîteva minute se întîmplă din nou ; pielea lui se albi, nasul gros, lătăreţ se subţie, căpătă o arcuire frumoasă. De data aceasta, cînd o sărută, ea ţinu ochii închişi, ştiind prea bine ce ar vedea dacă i-ar deschide, ştiind că acum era prea tîrziu, căci acum îl dorea oricum.

Amintirea visului o izbi ca un ciocan greu. Se opri în mijlocul străzii cu respiraţia întretăiată. „Ah, Dumnezeule, se întrebă, nevenindu-i să creadă, cum am putut, cum am putut ?" În clipa următoare îşi spuse că era doar un vis, că nu făcuse aceasta cu adevărat, că cel puţin de data asta nu trebuia să aibă remuşcări. Spiritul ei însetat sorbi doctoria consolatoare. Dar nu era de ajuns. Nu se putea lepăda de vis. Era al ei. Dacă pînă acum nu îmbrăţişase încă un prizonier nazist, era doar un accident geografic şi de timp, o greşeală norocoasă. Acum, pentru prima oară, îşi vedea propria-i limită, îşi dădea seama că era o lipsă în dragostea pentru propria-i persoană, care o obliga să se agaţe orbeşte de

dragostea altora, sperînd să se iubească pe sine prin ei, împrumutînd sentimentele lor, aşa cum luna împrumută lumina. Ea însăşi era o planetă moartă. Ea însăşi era prizonierul nazist, pseudo-Byron, personalitatea echivocă ce nu era cu adevărat proteică, ci părea doar astfel. Şi totuşi, gîndi ea, continuîndu-şi drumul, putea încă să-şi mai descopere propriile fraude. La sfîrşitul visului, ochii-i erau închişi, dar ochiul interior stătea de veghe. Mai putea încă distinge prizonierul nazist de lordul englez, chiar în întunecimea dorinţei.

— Dumnezeule, spuse oprindu-se şi privind fix vitrina unui magazin plină cu termofoare, nu-i lăsa să-mi răpească acest lucru. Dacă trebuie să fie carnea oarbă, lasă-mi spiritul clarvăzător. Păstrează-mi sciziunea. *O di,* zise ea cu glas tare, *reditte me hoc pro pietate mea.* [1]

Cerea desigur o favoare foarte mică, dar precum Catullus, nu putea pretinde prea mult căci, din păcate, nu credea în Dumnezeu.

[1] O, zei, redaţi-mi acest lucru în numele pietăţii mele (lat.).

C U P R I N S U L

TIPARUL EXECUTAT LA:

INTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DCEMBRIE 1918"

Coli tipar 7,5 — Comanda nr. 2112

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024